

KARYS

1977
LAPKRITIS
Nr. 9

KARYS

1977
Nr. 9 (1536)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"

BRONIUS BALČIONAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

Karžygiams paminklo projektas, laimėjęs II vietą KULTŪROS ŽIDINIO, New Yorke, paminklo konkurse. Paminklo autorius dail. Jonas Rūtenis	viršelis
S. Jelionienė — Lietuvos kariaus	329
Dr. P. Rėklaitis — Lietuvos Brastos 1657 m. apgulimo vaizdas ir jo autorius švedų maršalas Erik Dahlberg	330
J. Gliauda — Už Tėvynę	334
Gen. št. mjr. A. Levickis — Prisiminimų nuotrupos iš 15-to Gardino bataliono	337
S. Šetkus — Lietuvis lenkų lageryje	341
TREMTIES TRIMITAS	347
S. Pačėsa — Kaip atsirado Lietuvos šauliai	347
V. Karys — Mes, laisvėje paklydusieji	355
KARINĖS ŽINIOS	357
LIETUVIAI KARIAI LAISVAJAME PASAULYJE	358
KRONIKA	359

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKŪNAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ZADVYDAS, Australia — V. ŠALKŪNAS

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S.J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Cicero Delicatessen, Baly's
Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
LAKELAND, FL — J. Kantanavičius
OMAHA, NB — Pr. Kovas
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.
Misevičius, Aug. Kuolas

MONTREAL, QUE. — Parish Library

ANGLIJOJE

"Dainora — 14 Priory Road; Kew, Sur-
rey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas, 22 Slevin St., No. Geelong,
3215, Vic.

W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair
Athol, 5084, SA.

S. Pačėsa, 82 John St., Lidcombe, 2141,
NSW.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$10.00, pusmečiui — \$5.00, atskiro nr. — \$1.00

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

Subscription \$10.00 per year. Single copy \$1.00 — Second Class Postage Paid at Brooklyn, N.Y. Publication No. 291500

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARIYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 9 (1536)

LAPKRITIS — NOVEMBER

1977

LIETUVOS KARIAMS

SOFIJA JELIONIENĖ

Jie Viešpačiui ir Tėviškei Šventi

Kai žvarbūs rudens vėjai nudrasko paskutinius medžių lapus, kai žilabarzdis lapkritis sustingdo gamtoje gyvybę, šio niūraus mėnesio 23-ją dieną minime Lietuvos Kariuomenės šventę. Lietuvoje ją visada pakilia nuotaika švęsdavo jaunimas, moksleivija, studentija ir visa lietuvių tauta. Iškilmingų paradų metu su džiaugsmu, gėlėmis ir valiavimais tą dieną buvo sveikinami šauniai žygiuojantieji mūsų kariai. Gruodu sukaustyta žemė dundėdavo po jų kojomis. Maršų garsai žadindavo jaunimo entuziazmą, uniformuotų karių gretos keldavo visų širdyse pasididžiavimą: tai — mūsų kariai, tėvynės laisvę gin-
ti pasiruošę!

Štai ir pats mažiausias žiūrovas toje sveikintųjų minioje: šiltai mamos aptulotas, ryžtingai trepsėdamas kojytėmis, tyliai sau dainuoja:

Aš kareivių noriu būti —

Viens, du, trys;

Su kareiviais marširuoti —

Viens, du, trys!

Po pamaldų bažnyčioje drausmingos karių gretos pasukdavo ten, kur amžinu ramybės miegu užmigę ilsisi jų ginklo draugai. Pagerbdami juos gėlių vainikais, šūvių salvėmis ir bendra malda, ginklo broliai prisimindavo tuos, kurie čia, tvarkingomis eilėmis sugulę po pilkais cementiniais kryžiais ir žalių rūtų kelmeliu, laisvės sapną sapnuoja...

Tų žemės kauburėlių mūsų žemėje nūdien daug daugiau. Ilsisi ten savanoris kūrėjas, ir jaunas moksleivis, ir miško brolis, ir sesė ryšininkė; gal Pušele ji vardu, gal Vaidilutė. O gal tik šiaip sau bevardė sesė...

Visi jie, amžiams nurimę, Tėvynei savo gyvybę paaukoję, šviesų laisvės sapną sapnuoja. Daug, oi daug jų — mūsų brolių ir sesių — ten ilsisi...

*Kapuose kryžių tiek,
O jums pritrūko —
Nežinomi.
Visam plačiam pasauly
Užmiršti.
Ant kryžių tiek vardų —
O jums pritrūko —
Nežinomi.
Tik Viešpaties žvaigždynuose
Laisvi,
Tik Viešpačiui
Ir tėviškei
Šventi...*

(O. B. AUDRONĖ)

J. Dagys — Kariai

LIETUVOS
NACIONALINĖ
M. M. ŽVILDO
BŪV. BIBLIOTEKA

LIETUVOS BRASTOS 1657 METŲ APGULIMO VAIZDAS IR JO AUTORIUS ŠVEDŲ MARŠALAS ERIK DAHLBERGH

DR. POVILAS REKLAITIS

I. LIETUVOS BRASTOS SENAMIESČIO LIKIMAS

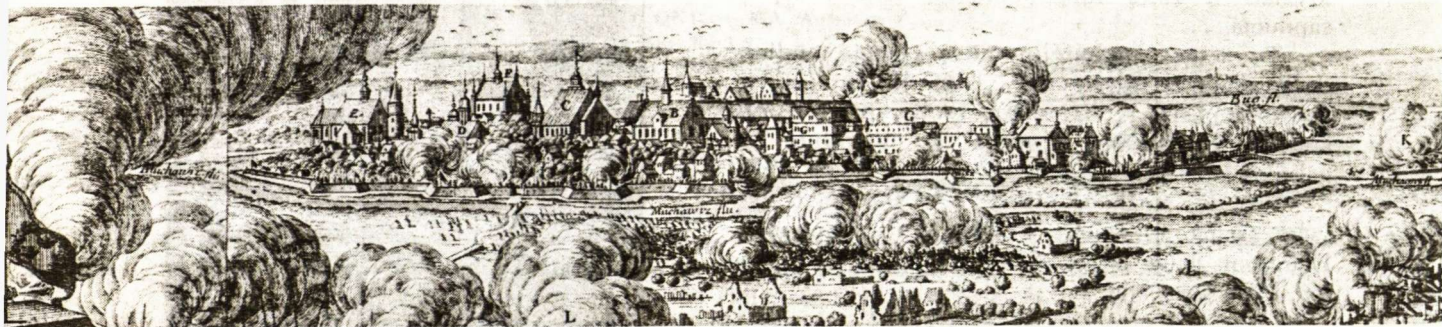
Didžioji Lietuvos Kunigaikštystė savo žemėmis išsidriekė toli nuo lietuvių genčių gyvenamo krašto. Po lietuvių kunigaikščių valdžia, amžių bėgyje, bendrų gyvenimo sąlygų įtakoje visoje valstybėje susikūrė viena kultūra, įstatymai, papročiai, ūkis ir menas, kurių pažinimas reikalingas norint pilnai suprasti kultūros reiškinius, kurie randasi kalbinės Lietuvos teritorijoje. Kunigaikštystės pietvakariniame krašte politinis, karinis ir kultūrinis centras buvo *Lietuvos Brasta* — kelis amžius sostinė to paties vardo vaivadijos ir Pagirio krašto¹. Ant Būgo upės dešinio kranto stovėjusi pilis ir miestas susiformavo viduramžių pradžioje prie seno prekybos kelio, jungusio rusėnų drevljanų ir dregovičių kraštus su mozūrais, jotvingiais ir lietuviais; to kelio nuo seniausių — jotvingių laikų čia buvo, Būgo upei skylant į keletą vagų, patogi brasta. Lenkų istorikas Dlugošas XV amžiuje Lietuvos Brastą vadino „priplauka ir vartais į lietuvių ir rusėnų kraštus“. Šaltiniuose Berest' minimas nuo 1016 metų, iš pradžių kaip rusėnų Turovo kunigaikštijai priklausanti tvirtovė. XIII amžiuje ji pasidavė Haličui. Pilis stovėjo ant kalvos prie Mukaveco santakos su Būgu. 1291 minimas mūrinis pilies bokštas-donžonas, kuris neišliko, bet

apie jo išvaizdą galima spręsti iš tebestovincio Lietuvos Kameneco, Baltvydžių miškų pakrašty, 1276 m. statytojo gotiškojo bokšto, seniausio gotiškos architektūros paminklo Lietuvos D. K-tės teritorijoje². D.L.K. Gediminas užvaldė pilį ir 1319 m. čia praleido žiemą prieš žygį į Kijevą: nuo to laiko vietovė garsėjo *Lietuvos Brastos* vardu³.

LIETUVOS PASIENIO SRITIES KULTŪROS ŽIDINYS IR VARTAI

Lietuvių kunigaikščiai sutvirtino Lietuvos Brastos pilį. Joje gyveno Kęstutis, Jogaila, Vytautas, Birutė. Greta pilies išaugo miestas, kuriame šalia vietinių gyventojų: lietuvių ir rusėnų, įsikūrė nemažai ateivių: vokiečių, lenkų ir žydų. 1390 m. Jogaila patvirtino visiems miestų gyventojams krikščionims Vakarų pobūdžio magdeburginių teisių privilegiją. 1408.I.26 Vytautas suteikė naują privilegiją miestui, kurioje lietuvius pagonis bei naujakrikštus paliko kunigaikščio jurisdikcijoje, kaip manoma, norėdamas išvengti lietuvių nutautėjimo⁴. Žydai, įsikūrę Lietuvoje Brastoje, pirmi Lietuvoje dar XIV amžiaus pabaigoje gavo iš Vytauto atskiras savivaldos teises, kuriomis vėliau pasekta ir kituose Lietuvos miestuose, kuriuose žydai kūrėsi. Lietuvoje Brastoje veikė bankas Lietuvos ir Lenkijos monetoms

Lietuvos Brastos senamiestis, kurį rusai XIX amžiuje visiškai sugriovė. Iškarpa iš 1657 metų apgulimo ražinio (Pav. 1).

keisti. Lietuvos tipografija lotynų raidėmis gavo pradžią Lietuvos Brastose. Mikalojus Radvila Juodasis, Lietuvos Brastose įsteigė spaustuvę, kurioje 1563 m. buvo išspausdinta garsioji Radvilų, arba Lietuvos Brastos, biblija — Lietuvos tipografijos meno šedevras⁵. Radvilai XVI amžiuje turėjo Lietuvos Brastos vaivadijos urėdą ir rezidavo mieste.

Rytų ir Vakarų kultūrų riboje šventovių statyba buvo dviejų konfesijų. Graikų kulto bažnyčių statyba siekia net XI amžių: pati seniausia buvusi Šv. Petro cerkvė pilyje. Šv. Mikalojaus katedra buvo mūrinė ir išsivystė iš senos pirklų įsteigtos cerkvės priepilyje⁶. Vakarų lotyniškojo kulto buvo sena gotiška parapinė ir augustinijonų bažnyčia įsteigta 1410 m. D.L.K. Vytauto. Nuo seno joje kabojo fundatoriaus — Vytauto — portretas, kuris XVII amžiuje pateko į Vilnių ir ilgesnį laiką kabojo Vilniaus katedroje. Neliečiant šio portreto autentiškumo klausimo, pažymėtina, kad Lietuvos Brastos Vytauto portretas pagrindė labai plačią Vytauto vaizdavimo tradiciją: Vytautas labiausiai mėgiama vaizduoti pagal Lietuvos Brastos portretą jį kopijuojant be didesnių pakeitimų, pvz. aliejum ant drobės (pav. 2), piešiniu, grafika, skulptūra⁷. Lietuvos Brastose įvykdavo Lietuvos graikiško kulto išpažinėjų bažnytiniai susirinkimai. Per XVI a. trukę Vakarų-lotyniškojo ir Rytų-graikiškojo kulto bažnyčių atstovų pasitarimai baigėsi 1596.X.9 vadina-mąja Lietuvos Brastos Unija, įsteigusia savitų kultū formų unitų bažnyčią.

Nuo seniausių laikų Lietuvos Brasta buvo politinių derybų ir tarptautinių sutarčių sudarymo vieta. 1409.X.10 čia Jogaila tarėsi su Vytautu ir Kipčako Ordos sultonu Saladinu dėl bendro žygio prieš Vokiečių Ordiną; 1436 m. čia buvo sudaryta taikos sutartis su Vokiečių Ordinū; 1446 m. vyko Lietuvos D. Kunigaikščio derybos su lenkų senatoriais; 1505 m. D.L.K. Aleksandras priėmė iškilmingai totorių chaną Šach Achmetą; 1511 m. Žigimantas Senasis patvirtino privilegijas miestui ir žydams, ir nuo to meto Lietuvos Brastose rinkosi bajorų seimai. 1653 m. įvyko bendras Lenkijos-Lietuvos seimas. 1917-1918 Lietuvos Brasta paskutinį kartą išgarsėjo, kaip tarptautinių derybų vieta⁸.

PASIENIO MIESTO TAPUSIO TVIRTOVE LIKIMAS

Lietuvos Brasta galop kaip atramos taškas riboje tarp tautų ir valstybių nuo seniausių laikų turėjo pakelti karinių apgulumų. Jau 1020 m. ir 1182 m. Lietuvos Brastą buvo apgulę lenkai. XIII a. pilį griovė mongolai. D.L.K. Kęs-

“Vytautas Didysis”. Kopija pagal XVI a. paveikslą buvusį Lietuvos Brastos augustinijonų bažnyčioje. (Drobė, aliejus. 70x50 cm. Dr. Rėklaičio archyve). (Pav. 2)

tučio valdžioje Lietuvos Brasta gynėsi prieš puolimus Vokiečių Ordino, kuris niokojo priepilius, bet pilies paimti neįstengė. 1389 m. po 10 dienų apgulimo Lietuvos Brastą paėmė Jogaila. 1650 m. miestą nusiaubė kazokai, 1657 m. — švedai ir vengrai (žr. žemiau plačiau), 1705 m. vėl švedai, 1792 m. — rusai.

Nuo 1795 m. rusų valdžioje Lietuvos Brasta administruota Gardino gubernijos sąstate. Jau XIX amžiaus pirmoje pusėje buvo palaiapsniui sunaikintas Lietuvos Brastos senamiestis, žuvo beveik visi istoriškieji jo pastatai: 1802 m. gaisras sunaikino 160, 1828 m. vėl 220 namų, 1835 m. sudegė bazilijonų vienuolynas. Jau 1831 m. rusai pradėjo statyti tvirtovę aplink Lietuvos Brastos miestą, t.y. išplečiant jau nuo XVII amžiaus aplink senamiestį buvusius sutvirtinimus, senamiestį paverčiant citadele. 1833 m. sustiprintas rusų garnizonas užėmė bazilijonų ir augustinijonų, parapinę, 1834 m. trinitorių ir bernardinų bažnyčias. 1836 m. jėzuitų vienuolynas buvo pavestas caro butui ir komendantūrai. Tvirtovės statybai paspartėjus, 1843 m. buvo iškelti visi gyventojai žydai, sugriaunant jų namus ir sinagogas, 1845 m. iškelti gyventojai krikščionys kartu

sugriaunant visas senąsias bažnyčias su viena išimtimi — dominikonų bažnyčia, kurion buvo perkeliamos parapiinės bažnyčios pamaldos. Nuo to laiko Lietuvos Brasta savo istorinio senamiesčio neturi. Iškeltieji gyventojai buvo apgyvendinti naujamiestyje⁹.

Lietuvos Brastos tvirtovė turėjo didelę strateginę reikšmę rusų imperijos vakarinės sienos gynimui ir sudarė svarbų narį rusų tvirtovių sistemoje. XIX a. buvo pastatytos centrinės Lenkijos tvirtovės: Nowo-Georgiewskas (Modlinas), Ivangorodas prie Vyslos, taip pat sutvirtinta Varšuva, prie Bugo — Lietuvos Brasta; 1882-1906 m. laikotarpyje buvo skubiai modernizuojamas ir plečiamas visų tvirtovių tinklas, dabar apimdamas, be minėtų Vyslos tvirtovių, dar ir vad. Nemuno liniją, kurios svarbiausios tvirtovės buvo Kaunas¹⁰, paskui Alytus ir Gardinas, jas su Vyslos tvirtovėmis jungė Bebro ir Narevo linija (Osoviec, Lomža, Ostrolenka ir kt.), kai Lietuvos Brasta ir Valuinės tvirtovės (Luckas, Rowno, Dubno) jau sudarė antrą liniją. Taigi, Lietuvos Brasta buvo pati seniausia rusų XIX a. tvirtovė. Nuo 1931 m. iki XIX a. vidurio statytieji jos įrengimai greit paseno, todėl jau 1871 m. buvo

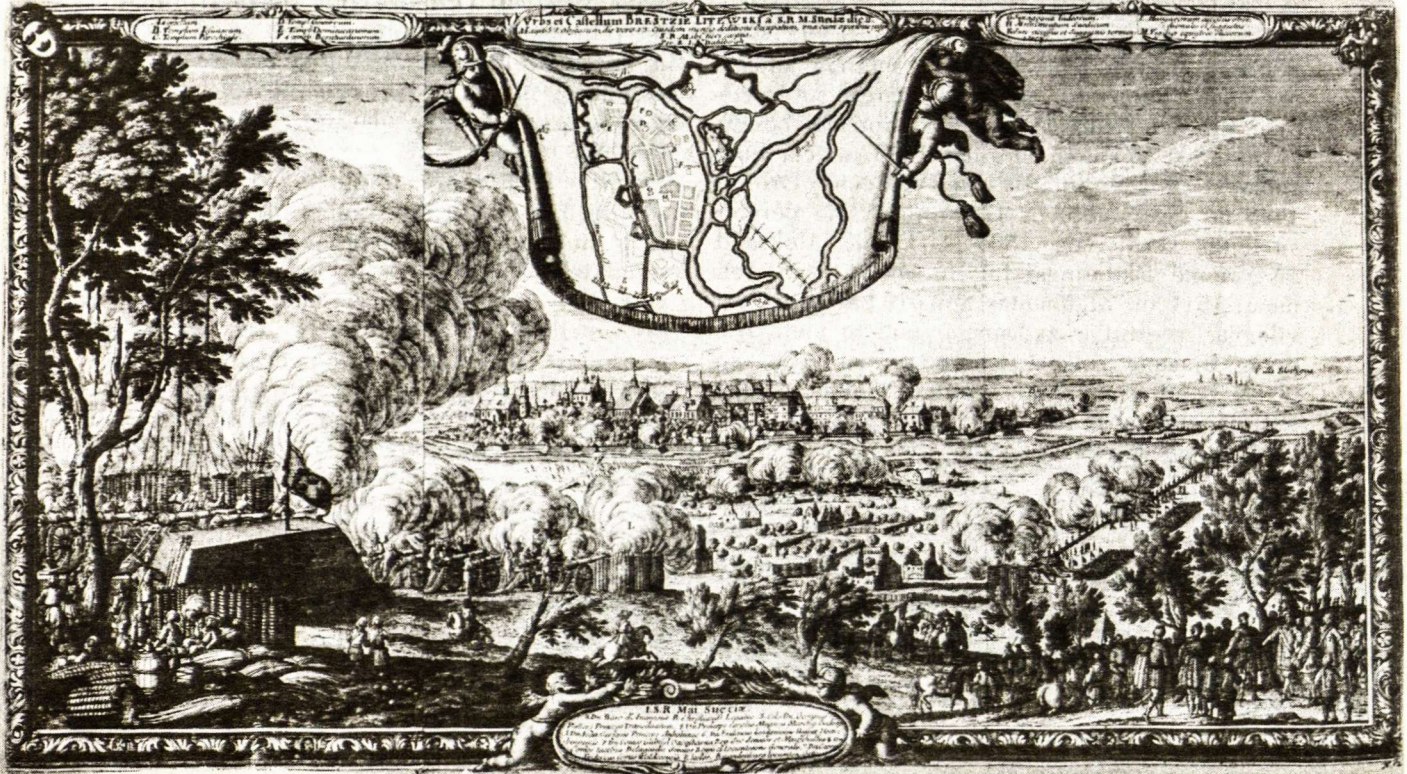
pastatyta nauja 7 fortų eilė, 1885 m. — dar 3 fortai. 1912 pradėta statyti naujas platesnis fortų žiedas, kuris 1914 m. užsiliepsnojus pasauliniam karui dar nebuvo baigtas. Vokiečiai Lietuvos Brastą apgulė 1915.VIII.18 ir paėmė VIII.26 (Kaunas 1915.VIII.18)¹¹.

Iš visų šių faktų išryškėja bendras likimnis vietovės istorijos bruožas: karinis-tvirtovinio miesto pobūdis ištrynė jo istorinį-architektūrinį palikimą, paliko vietovei vien tik karinį bei politinį reikšmingumą. Betgi, nuostabus dalykas, dėka vieno tokio karinio ir griaunamojo apgulimo mums pasiliko vienintelis istorinės Lietuvos Brastos atvaizdas, kuris buvo sukurtas visiškai karinėse aplinkybėse. Tai vario raižinys įvardintas (originalo vertime):

Lietubos Brastos miestas ir pilis apgulta 1657 metų gegužės mėn. 11 d. Švedijos Jo Karališkosios Didenybės ir kapituliuavus to pačio mėnesio 13 d. okupuota, sykiu su jo Karališkosios Didenybės ten įsakytais darbais. Per E.I. Dahlbergh".

Dailus raižinys vaizduoja švedų ir jų sąjungininkų apgulimo kariuomenių veiksmus, tarytum mūsų teatrą arba sceną, kurio fono centre įkom-

Lietuvos Brastos 1657 metų apgulimas. Raižinys pagal E. Dahlbergo piešinius. 25,5x89 cm. Nuotrauka pagal egz. dr. Rėklaičio archyve. (Pav. 3)

ponuota Lietuvos Brastos miesto ir tvirtovės autentiška panorama bei planas. XVII a. senamiestis, kaip rodo raiziny, dar stovėjo visas ir nepalistas. Jo šventovių gotiškai-renesansinė architektūra savo stiliumi turi tą pobūdį, kaip ir kitų to amžiaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės miestų, su aiškia Vakarų kultūros dominacija¹². Prieš atiprėjančią artileriją jau XVII amžiuje miestas buvo už senųjų sienų, laukuose, sustiprintas naujais bastijonais (pav. 3). Raižinys — svarbus dokumentas senosios Lietuvos kultūros ir karo istorijai — vertas didesnio dėmesio. Nurodytasis autorius įgalina išaiškinti visas raizinio atsiradimo aplinkybes, prasmę ir detalių vertę. Kas buvo E.J. Dahlbergh?

(*Bus daugiau*)

Išnašos:

1. Senojoje istoriografijoje Pagirio kraštas (slav. Polesie, lotyn. Subsylvania) tai senovės jotvingių žemė. Plg. pvz. Vjuko Alberto Kojalavičiaus "Hsitoriae Lituanae Pars I" (Dancige 1650) p. 5: "Jatviezia seu Subsylvania".
2. Ginamąjį bokštą Lietuvos Brastoje XIII a. mini Polnoe Sobr. Russk. Ljetopisej. T. 2, skilt. 937. Plg. P.A. Rappoport: Volynskie bašny. (Moskva 1952) p. 211; apie Lietuvos Kameneco bokštą žr. ten pat p. 209 — pažymima, kad bokštas sumūrytas iš "lietuviškų plytų" (litovskij kirpič) t.y. gotikos tipo plytų, kurias naudojo lietuviai.

3. Plg. Encyclopedyja Powszechna. T. 4. W-wa 1860, p. 466.
4. Plg. Kurt Forstenreuter: Deutschland und Litauen im Mittelalter. Köln-Graz 1962 p. 125. Lietuvos Brastos miesto teisės buvo pritaikytos ir kitiems Lietuvos D. Ktės miestams, pvz. Kaunui.
5. Plg. P. Galaunė: Lietuvos knygos meno raidos metmenys XVI-XVII amžiuose: Vytauto Didžiojo Kultūros Muzejams metraštis I. Kaunas 1941 p. 323 tt.
6. L. Pajevski: Gorod Brest-Litovsk i ego drevnye chramy. In: Trudy IX archeologičeskogo sjezda v. Vilne 1893. T. 1. Moskva 1895 p. 314.
7. Plg. P. Galaunė: Vytauto portretai. Kelios pastabos dėl Vytauto Didžiojo vaizdavimo prototipų autentiškumo: Praeitis 2. Kaunas 1933 p. 72-86.
8. Derybos tarp vokiečių ir rusų bolševikų tęsėsi nuo 1917.XII.2 iki 1918.VIII. Taikos sutartis pasirašyta 1918.III.3.
9. Pajevski, o.c. p. 312.
10. Kauno tvirtovės I-VII fortus rusai statė ypač 1882-1890, vėliau iki 1914 m. karo pradžios pastatė VIII fortą ir kt. Kauno senamiestis išliko tvirtovę statant nepalistas dėlto, kad jis — priešingai Lietuvos Brastai — guli giliam Nemuno slėnyje, todėl tvirtovės fortai buvo išdėstyti aukštumose.
11. Plg. Oberst (Friedrich) Immanuel: Wie wir die west-russischen Festungen erobert haben. Berlin 1916 p. 37-42, 44-46.
12. Plg. T. Makovskio apie 1600 raižytų Lietuvos D. Ktės miestų vaizdų seriją. Bibliogr. duomenis apie tai žr. P. Reklaitis: Die Stadtansichten Alt-Litauens in der Graphik der 16 bis 19 Jahrhunderts. Lüneburg 1972.

SUGLAUSTOMIS GRETOMIS ŽENGIANT

Čikagos ramovėnai ir birutininkės kasmet, vieninteliu laisvame pasaulyje karinės minties žurnalui "Karys" paremti, rengia metinį pobūvį-kavutę, kurios metu telkia lėšas šio žurnalo leidimo ir išlaikymo reikalams. Šiais metais, į šio parengimo organizacinius darbus įsijungė ir LŠST šaulių daliniai Čikagos rajone. Atsižvelgiant į tai, kad žurnalo prenumeratorių skaičiumi ir spausdinama medžiaga "Karyje" apie šaulių veiklą "Tremties Trimito" skyriuje, šauliai neatsilieka nuo ramovėnų ir birutininkių, tenka tik pasidžiaugti Čikagos šaulių įsijungimu į "Kario paramos organizatorių gretas.

Š.m. rugpiučio 18 d. Čikagoje, Šaulių Namuose, įvyko LKVS "Ramovė", DLK Birutės dr-jos, "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės, "Klaipėdos" jūrų šaulių kuopos ir "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos atstovų pasitarimas "Kario" paramos reikalu, taip pat, tarp šių giminingų organizacijų artimesnio bendravimo ir bendradarbiavimo veikloje klausimais. Nutarta š.m. spalio 23 d. Šaulių Namuose Čikagoje, sutelktinėmis ramovėnų, birutininkių ir šaulių jėgomis, surengti platesnės apimties, su menine programa, vaišėmis, laimės šuliniu ir kt. parengimą-kavutę, kviečiant joje dalyvauti, net tik minėtų organizacijų narius, bet ir plačiąją Čikagos lietuviškąją visuomenę.

Šiam, "Kariui" paremti parengimui suorganizuoti,

vietoje buvo sudaryta organizacinė komisija, į kurią maloniai sutiko įeiti LKVS "Ramovė" Čikagos skyriaus pirm. plk. A. Tveras ir kultūrinių reikalų vadovas E. Vengianskas, DLK Birutės dr-jos pirm. p. Leonaitienė ir p. Dainauskienė, "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės pirm. V. Išganaitis ir moterų vadovė S. Cecevičienė, LŠST bei "Klaipėdos" jūrų šaulių kuopos pirm. K. Milkovaitis ir pirm. pav. p. Ašoklis ir "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos pirm. pav. V. Zinkus. Čia pat buvo aptarta parengimo programa, pramatyti atskiri organizaciniai darbai ir pareigūnai jiems vykdyti. Komisijos darbų eigai koordinuoti, bendru pasitarimo dalyvių sutarimu, pakviestas ramovėnas ir "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos pirmininkas E. Vengianskas.

Malonu pastebėti, kad toks platesnio masto giminingų organizacijų vadovų pasitarimas, žurnalui "Karys" paramos reikalu, buvo darbingas ir praėjo draugiškai darnioje nuotaikoje. Šis pasitarimas padėjo pagrindą ir tolimesniam glaudžiam bendradarbiavimui, sutelktinėmis jėgomis rengiant bendrus minėjimus bei šventes.

Baigiant, tenka tik palinkėti geriausios sėkmės ramovėnų, birutininkių ir šaulių suglaustoms gretoms Čikagoje.

Vg.

UŽ TĒVYŅĒ

JURGIS GLIAUDA

Gal būt labiausia tiktų valstybinių švenčių minėjimo dienomis pratarti apie vieną nepaprastai kuklios išvaizdos eilių rinkinėlį. Tai Arėjo Vitkausko eilių ir apysakų rinkinys "Už Tėvynę".

Sis rinkinėlis pasirodė Kaune 1926 metais. Ofseto būdu rinkinys pakartotas 1975 metais Amerikoje, kur dabar gyvena autorius, Nepriklausomybės kovų veteranas, besikuriančios Lietuvos kariuomenės savanoris.

Eilės datuotos 1919-1920 metais. Tada vyko kovos dėl Lietuvos ateities, dėl laisvės ir likimo. Arėjas Vitkauskas buvo Lietuvos kariuomenės karys kovotojas. Jis dalyvavo kautynėse. Žiūrėjo pavojams ir mirčiai į akis.

Daugelis kovojo kartu, tose pat gretose. Vienok, ar tiktai ne jis vienas, Arėjas Vitkauskas, paliko mums ir istorijai *autentiško* ryšio su fronto nuotaikomis eilėraščių?

Tai sudėtingi kario, savanorio ir patrioto ryšiai kovoje dėl savo idealo. Patyrimo autentiškumas yra didžiulė vertybė. Į pirmąsias fronto pozicijas eina karo fotografai, karo korespondentai. Jie pagauna tą betarpiškumą, kuris yra didžiausioji įvykio kronikos vertybė. Tai dokumentinės reikšmės liudijimai. Kaip teismas nori liudininkų, kurie ne iš kitų žmonių žodžių atpasakoja įvykį, bet viską patys matė savo akimis, taip istorijai didelė brangenybė yra tie memuarininkai, kurie patys įvykiuose dalyvavo.

Kad ir kaip asmeniškai, individualus bus tokių memuarininkų santykis su įvykiu, kuriame jie dalyvavo, jų liudijimas svarbus, nepakeičiamas.

Arėjas Vitkauskas laikė šautuvą kautynių siaulyje. Greta jo, narsiųjų mirtimi, krito jo draugai. Jis nešė juos prie kapo duobės, o po to stojo į jų vietą...

Apie visa tai jis rašo eilėmis ir proza šiame mažyčiame rinkinėlyje "Už Tėvynę". Ir jeigu prozinių atsiminimų Nepriklausomybės kovų laikotarpio turime nemažai: plačių, detalių, įspūdingų, kažin ar turime ir eilių, kurias karys-poetas rašė kautynių tvaikė, greta šautuvą pasidėjęs? Tokios yra Arėjo Vitkausko eilės, kurių rašymo vieta "karo laukas", parašymo data: 1919 metų lapkritis ir gruodis.

Tai eilėraščiai proza, baltosios eilės, kuriose kunkuliuoja draugų netekimo liūdesys, vyriškas mirties fakto įvertinimas, vilties krislai...

Sakinio santūrumas, detalių reljefas, iškilminga nuotaika mirties akivaizdoje, tuos eilėraščius

Viršila Arėjas Vitkauskas, 9-to pėst, pulko 2-ra kulkosvaidžių kuopa, 1920 m.

prozoje daro mūsų raštijoje unikalius, dėtinus į antologijas, brangius kiekvienam, kam teberūpi lietuviški 1919 metų skaidrūs, politikavimo antnašų nepalieti idealai. Šie veikalėliai buvo ir liks liudijimas, dokumentas, pasiekęs mus iš anų laikų poetiniuose rėmuose.

Išgyvenimo autentiškumas yra didžiausia rinkinio "Už Tėvynę" vertybė. Vėliau šie eilėraščiai buvo pakartoti karinėje spaudoje: "Kariškių žodyje", "Karyje". Buvo jų "Išsivių drauge" Anglijoje, "Rygos balse" Latvijoje, "Vienybėje" ir "Drauge" Amerikoje ir kt. Autorius apsigyveno užsienyje ir jo ryšis su pražyduisia Lietuvoje spauda nutrūko. Jis labiau pasinėrė į redakcinę veiklą, į reportažą. Tas išgyvenimo pokylis, kuris buvo jam toks sugestyvus ir galingas kautynių lauke, turi paklusti gyvenimo pilkumui.

Sis reiškinys būdingas daugeliui rašančiųjų. Nepaprasta išgyvenamo įvykio įtampa sukrečia dvasią ir žmogus veržiasi pasakyti apie tai kitiems. Pasakyti ne kasdieniško pokalbio žodžiais, bet atkėlęs savo jausmus į kūrybinės išraiškos formą. Taip gimsta kiekvienas beteltristinis veikalas. Taip gimė ir Arėjo Vitkausko kūrybinis pasaulis. Kovų dėl laisvės laukai sulaukė savo dainiaus, kuris kautynių lauke nepamiršo rašyti istorijai, autentiškai išgyventų jausmų paveiktas.

Nemažai spindi lietuvių poezijoje eilių ir poemų apie kovas ir kautynes, bet visa tai parašyta už kautynių lauko ribų. Vėliau, post factum, kūrybos ir precizinės išraiškos vadovais ateina svarstymas ir rašymo patyrimas.

Tuo tarpu, rinkinyje "Už Tėvynę" į istoriją prabyla jaunuolis, vienoj rankoj laiką šautuvą, kitoj gi pieštuką ir sąsiuvinį. Tas jaunuolis

ateina istorijon, kaip pirmas įvykio stebėtojas. Po laiko, post factum, jis nerašys apie kautynes! Įspūdžiai buvo tokie sunkūs, tokie nepanešami, kad pakartoti tų įspūdžių taikioje aplinkoje jis nenori. Tikrai tikrovės betarpiškumas buvo Arėjui Vitkauskui ta banga, kuri išmetė jį ant savo keteros...

Iš trumpučio škico "Sekmadienio rytas fronte" semiame lietuvio savanorio pasaulėžiūrinius

aruodus: idiliškas savo gamtos suvokimas, taikos meilė, laimės siekis, būsimos socialinės santvarkos išsvajotas paveikslukas, neatlaidumas priešui, kuris tuos idealus darko, stato užkardas laimei siekti...

Laiku atėjęs į Nepriklausomybės kovų frontą, į pat kautynių laukus, Arėjas Vitkauskas atėjo ir į mūsų literatūrą kaip autentiškas liudytojas, kaip unikalus poetas savanorio milinėje.

Arėjas Vitkauskas

LIETUVIO MALDA

Tėvynė mano mylimoji,
Šaukei tu gelbėti mane —
Ir aš ėjau kardu rankoje
Matydams parbloktą tave.

Ėjau, pametęs arklį seną,
"Sudiev!" pasakęs tik namams,
Ėjau kur karas brolius gena
Ir mirtį lemia lietuviams.

Kapuos užkasti didžiavyriai,
Numirę garbei Lietuvos —
Dėl žemės ir tėvų jie mirę
Ainiai jų gerbti nenustos.

1919 mt.

Ištrauka iš 9-to pėst. L.K. Vytenio pulko laikraščelio, kurį įsteigė ir redagavo Arėjas Vitkauskas. (29 nr. Birželio mėn. 30 d., 1921 m. III metai) ↓

D-UI LEONUI VACBERGUI,
GARBINGAI ŽUVUSIAM KOVOS LAUKE

Guli tu, mano mielas drauge,
Miegi, kaip nieks nemieg' ramiau
Ir tavo dvasios žemės sūnūs
Kovoj neberegės daugiau...

Dėlto danguj tu tarsi raudi
Ir karštus ašarų lašus
Ant šalto kapo graudžiai lieji, —
Ar kūnas kovai neatbus? ..
Ir aš išmeigsiu plieno kardą
Į priešą širdį dėl tavęs...
Aš jiems priminsiu tavo vardą,
O man ranka nesudrebės...

Nors žūsiu aš taip pat kovojęs,
Nors gulsiu prie tavęs kape,
Bet tavo priešams neatleisiu —
Ir kaulai sutrenės keršte.

1919.VI.29
Panevėžys

"Tėvynės Gynėjui"
Tu būk vis kareivių sielos išreiškėju
Ir mūsų respublikos tvirtu gynėju,
Vienyk ir šauk dvasioj vienytiš brolius,
Kad būt jie kareiviais - ne rusų maskoliais.
Kad svetimą dvasią mūsų broliai pamestų
Ir draugus į šviesą protavimo vestų.
Pas Dauguvos upe sargyboj budėjom, -
Išėjo pirmasis Tėvynės Gynėjas, -
Dabar mes turėdami savo "Gynėją"
Pakelsime dvasią, tėvynės ideją,
Svajones ir vargus savus surašysim,
Ką jaučiam, ko trokštam - kitiems apsakysim.
Gyvuok mūsų žaliuke "Tėvynės Gynėjau", -
sielų kareiviškų tu išskaudejai, -
- mūsų siela mes nuolat augisim.

SEKMADIENIO RYTAS FRONTE

ARĖJAS VITKAUSKAS

Gražus, saulėtas sekmadienio rytas. Tolumojuoduoja tamsiai žalias, linksmai besijuokiantis miškas.

Geltonas, spindįs smėlis blizga anapus pradedančios užšalti Dauguvos.

Saulė savo šaltais rudens spinduliais veria jau storą ledą, blizgėdama ir mirgėdama įvairiomis spalvomis.

Į upės paviršių negalima pažvelgti, nes akys bijo saulės, kuri į jas beria aukso dulkėmis.

Ore, čia pat užiančiame pušyne, saulėj ir visama kaime jaučiama sekmadienis.

Viešpatauja kaž koki iškilminga, su pušyno užimu sumaišyta tylą. Tik iš reto jon įaudžia savo suvėluotą dainą vėlus rudens paukštis.

Visas pasaulis, rodos, linksminasi, ir nesinori tikėti, kad tokioj grožies pilnoj gamtoj gyvenantieji žemės sūnūs darytų vaidus tarpusavyj ir keltų vargą ir ašaras nešantį karą, — rodos niekam negali ateiti galvon žmogžudystės min-

tis net. Dievuliau, kaip viskas gražu, kaip viskas meile kvėpuoja!

Rodosi — vargai, ašarų klanai ir kraujuoti kapai yra tik baisi šmėkla, o ne tikrenybė.

Taip rodės suvargintam žemės sūnui, kuris visą savaitę buvęs prie įtempto, tėvynei pašvęsto darbo, ir dabar tik atjaučiąs dienų iškilmingumą, bet neturįs progos poilsui, randa dau paguodą Dievo gamtoj.

Rodosi, viskas taip puikiai pritaikyta laimingam žmogaus gyvenimui — ir tas rudens oras, ir toluoj niūksantis miškas, ir visa tai verčia žmogų galvoti apie savo menkumą.

Gi, iš tikrųjų, zvimbiančios kulkos atsimušančios į apkasų sušalusią žemę primena, jog dar toli taip seniai laukiamoji ir visų siekiamoji laimė ir — jog negreit išbrisis iš vargų suvargintąs žmogus.

Bet mes, nenusimindami, ieškokime laimės šaltinį, tverkime ateitį ir būsime patenkinti savo darbų vaisiais.

1919.XI.9

Karo laukas

ARĖJAS VITKAUSKAS

TĖVYNĖS GYNĖJAI

(Rašyta nepriklausomoj Lietuvoj)

*Tėvynės gynėjas — kareivis pirmiausia,
Jis stato gyvybę pavojui mirties,
“Tėvynė laisva!” — tai mintis jo švenčiausia,
Jis visas aukoja save dėl šalies.*

*Tėvynės gynėjas — ir ir šaulys-artojas,
Jis taip-gi ją gina sunkioj valandoj,
Pagalbon broleliams — kareiviams jis stoja,
Kaip tie — sunkiai vargsta žiaurioj kovoj.*

*Tėvynės gynėjai — kur žitūri ligonius,
Ramina žaizdų jų ugninius skausmus,
Kur klauso per naktį skaudžiųjų dejoniu,
Privargina sielą skaudžiai ir jausmus.*

*Tėvynės gynėjai — pagalbon kas eina
Kareiviams-broleliams kur vargst' apkasuos,
Visi kur tėvynės darbų neapeina,
Kamuojasi, dirba, kankinas skausmuos.*

*Visi kurie neš' ant tėvynės aukuro
Kilniausias svajones ar darbo jėgas —
Tėvynės gynėjų vardus gražius turi,
Jų vargus ateinančios kartos supras.*

*Tėvynės gynėjas — tas vardas gražiausias
Sutraukia žmonių daug kovot lig mirties,
Sužadina jausmus, širdis kuogiliausiai,
Ir įkvepia noro atsiekt ateities.*

*Tėvynės sūnai — artojėliai jaunieji
Su šautuvais eina laisvės iškovot,
O likę — šauliai visi lieka narsieji
Ir rengiasi kelią tėvynėn pastot.*

PRISIMINIMŲ NUOTRUPOS IŠ 15-TO GARDINO BATALIONO

Gen. št. mjr. ALBINAS LEVICKIS

Ši kuklų rašinėlių skiru brangiems Gardino bataliono vyrams, kurie pradėjo žygį Vilniuje, o baigė saulėtos Italijos žemėje — Vakarų sąjungininkų eilėse.

Autorius

PIRMOJI KARO DIENA VARĖNOS POLIGONE

Staigiai ir netikėtai prasidėjęs Vokietijos-Rusijos karas 184 lietuviškąją diviziją ir korpo štabą užklupo Varėnos poligone. Be abejo, vadovybėje kilo panika. Užimti gynimosi pozicijų niekas ir negalvojo. Buvo duotas įsakymas kuo skubiausiai trauktis Vilniaus link. Asmeniškai iš korpo vado gavau įsakymą pasibalnoti arklį ir joti toliau į vakarus esantį pulką padėti pulko vadui organizuoti ir koordinuoti pasitraukimo žygį. Kol suradau pasiuntinį, kuriam daviau įsakymą pabalnoti arklį, praėjo keliasdešimt minučių. Pasileidau mišku pulko stovėjimo linkme, nes Varėnos-Vilniaus kelio kryptimi pastoviai patruliavo vokiečių naikintuvai. Buvo keista, kad skaitlingi vokiečių naikintuvai neapšaudė nei poligone esančių dalinių, nei kelio Vilniaus link.

Kai pasiekiau pulko stovėjimo vietą, radau tik tuščias palapines, atseit, pulkas jau buvo išžygiavęs. Pasijutau nejaukiai, kai supratau, kad esu tolokai atsilikęs nuo besitraukiančių dalinių.

Pasukau arklį atgal, ir kad greičiau pavyčiau korpo štabą, nutariau joti Varėnos-Vilniaus keliu, tuo labiau, kad tuo laiku jau nebesimatė vokiečių naikintuvų. Tik pasiekęs kelią buvau nustebintas kietos vokiškos komandos: "Stot, rankas aukštyn". Poros žingsnių atstume, užsimaskavęs po nukarusiom beržo šakom, stovėjo jaunas vokiečių leitenantas, atsukęs į mane automatą. Teko su pakeltomis rankomis nušokti nuo arklio. Atrodo, vokiečiai galvojo, kad paėmė nelaisvėn žymesnį karį, nes tuo laiku dar dėvėjau lietuvišką generalinio štabo uniformą, tik su sovietiskais ženklais.

Priėjęs iš užpakalio, įrėmė į nugarą automato vamzdį ir išėmė iš makščių mano parabelį. Po to, paprašė atiduoti žemėlapių su ten esančiais žemėlapiiais. Po nuginklavimo, ištraukė iš po beržo šakų paslėptą motociklą su priekaba

ir įsakė sėstis. Pasileidome dideliu greičiu Varėnos miestelio link, o iš ten — keliu į rytus.

Buvau nustebintas, kad nesimatė jokio vokiečių kariuomenės judėjimo. Po gero pusvalandžio pasivijome vokiečių motorizuotą diviziją, kuri gana greitu tempu važiavo į rytus. Sustojome prie divizijos štabo vadovietės. Leitenantas perdavė motociklą vienam kariui, o mudu įsikrautėm į vadovybės autobusą.

Didžiulis autobusas buvo specialiai pritaikytas divizijos štabo veikeliai. Prie kelių stalų sėdėjo įvairių laipsnių karininkai. Tauškėjo rašomos mašinelės, per garsiakalbius nuolat skambėjo šifruoti ir nešifruoti pranešimai, ant stalų gulėjo ištiesti žemėlapiai. Prie atskiro stalo sėdėjo gana jaunos išvaizdos generolas, kuriam leitenantas atraportavo, kad paėmė belaisvėn rusų generalinio štabo majorą. Po jo raporto prisistačiau pats, nes nebloggerai mokėjau vokiečių kalbą. Prisistačiau, kaip Lietuvos kariuomenės generalinio štabo majoras. Nustebau, kai generolas pasisveikino paduodamas ranką. Tuo tarpu leitenantas padėjo ant stalo mano kasetę su žemėlapiiais ir parabelį.

Generolą sudomino mano nauji rusiški žemėlapiai, kuriuos atidžiai peržiūrėjęs pasakė: "Ponas majore, aš manau, kad nieko neturėsit prieš, jei aš pasilaikysiu žemėlapius, nes tai naujausi rusų žemėlapiai, kurių aš dar nesu matęs". Be abejo, nieko neturėjau prieš . . .

Tuo tarpu divizija nesustodama judėjo greitu tempu tolyn. Spėlioju, koks bus mano likimas. Normaliai, turėjo pasiūsti į belaisvių lagerį, bet mane stebino labai mandagi generolo laikysena. Neuždavė nei vieno klausimo apie buvusius dalinius Varėnos poligone. Vietoj apklausinėjimo, papasakojo paskutinius žinias. Pasakė, kad nesenai klausėsi Kauno radio. Kaunas jau vokiečių rankose, miestas nenukentėjo. Pranešė naujausią

žinią, kad Kaune paskelbta nauja Lietuvos vyriausybė: „Aš manau, ponas majore, kad jūs būsite reikalingesnis Kaune, nei belaisvių lageryje“. Padėkojau generolui už palankų sprendimą. Tuoj įsakė tam pačiam leitenantui nuvežti mane ten, kur aš noriu. Jei reikia, tai ir į Kauną. Paprašiau, kad mane nuvežtų tik į Vaeėnos poligoną, nes ten buvau palikęs savo čemodaną su asmeniškais daiktais. Generolas, atsisveikindamas atidavė mano parabelį ir tuščią žemėlapiņę. Visais atvejais, mano nelaisvė buvo labai trumpa. Vėl tuo pačiu motociklu pasileidome atgal ir po kiek laiko pasiekėme Varėnos miestelį. Leitenantas atsisveikino labai maloniai ir palinkėjo geros sėkmės. Iš Varėnos miestelio nužygiavau į korpo stovėjimo vietą. Radau chaotišką vaizdą. Daugumoje palapinės buvo nuverstos, pritaršyta šiaudų, primėtyta įvairių daiktų. Mano palapinė dar stovėjo, bet radau tik pliką čiuzinį. Mano „pasoginis“ čemodanas buvo dingęs su visais ten buvusiais daiktais.

Jau buvo pavakarys, nusprendžiau žygiuoti į Varėnos miestelį ir geležinkelio stotyje pabandyti laimę. Geležinkelio laukiamajam radau du nuobodžiaujančius geležinkeličius, kurie neturėjo jokio supratimo, kada atvyks traukinys Vilniaus lin. Tik sekančios dienos rytą geležinkeličiai pranešė, kad atvyksta traukinys, einantis į Vilnių. Geležinkelio kasa neveikė, nes buvau vienintelis kaleivis į Vilnių.

Mane labai domino, ar rasiu Vilniuje lietuvių karių. Nuėjau į buvusio korpo patalpas ir nustebau, kai radau ten gana daug vyrų ir karininkų. Šiems likučiams vadovavo gen. štabo pulkininkas Špokevičius. Jis nusiskundė, kad labai mažai yra aukštesnio laipsnio karininkų. Dauguma jų buvo išvykę į Kauną, nes ten jau veikė laikinoji Lietuvos vyriausybė. Vilniuje darbo esą gana daug ir jis buvo patenkintas, kad aš jam galėsiu talkininkauti. Vokiečiai, kol kas, nesikišo į štabo ir lietuvių karių reikalus, bet bendra padėtis buvo miglota ir neaiški. Mūsų viltys taip pat buvo nukreiptos į Kauną ir laukėme parėdymų iš naujosios vyriausybės.

Taip belaukiant, vieną dieną gavome įsakymą išformuoti visus dalinius ir vyrus paleisti namo. Priblokšti šio įsakymo, nors ir neskubėdami pradėjome demobilizaciją. Net ir eiliniai kariai vyko į namus su sunkia širdimi. Staiga, vėl naujas įsakymas — sustabdyti demobilizaciją. Priedo, vokiečiai pareikalavo suformuoti vieną batalioną, kuris sekančią dieną turėjo būti išsiųstas geležinkeliu į Gardiną.

Šis įsakymas iššaukė eilę įvairių spėliojimų.

Libiausia paplitus buvo nuomonė, kad Gardiną priskirs Lietuvai ir numatomas batalionas sudarys ten lietuvišką įgulą. Mane asmeniškai laukė staigmena, kai plk. Špokevičius pranešė, kad bataliono vadu paskiria mane. Bandžiau atsisakyti patiekdamas eilę motyvų, bet atsakymą gavau gana kietą, — kol dėviu lietuvišką uniformą, vienintelis mano atsakymas gali būti tik — klausau. Žinia tuoj nuskambėjo labai plačiai ir žymiai pakėlė karių ir karininkų moralę.

Daviau įsakymą išrikiuoti pagal ūgį visus Subačiaus kareivinėse esančius vyrus. Tuoj pristatė pora karininkų iš buvusios Vilniaus Karo mokyklos ir pareiškė, kad kariūnai ir karininkai prašo juos priimti į formuojamą batalioną. Jie motyvavo, kad dauguma į juos žiūri kaip į buvusius rusų patikėtinius, tačiau, jie mane užtikrino, kad kariūnai yra geri patriotai ir man neteks gailėtis, jei juos priimsiu savanoriais. Kadangi jie negalėjo sudaryti visos kuopos, teko papildyti iš kitų dalinių. Liko suformuoti tik dvi kuopos, ūkio būrį ir štabo komandą. Kiti vyrai buvo paleisti atgal į kareivines. Suformuotas batalionas atrodė labai šauniai, nes beveik visi vyrai buvo aukšto ūgio. Dauguma vyrų buvo pėstininkai, bet jų tarpe buvo artileristų, pionierių, ryšininkų ir kitų specialybių.

Daviau įsakymą išduoti naujas pėstininkų uniformas, po du komplektus baltinių ir pasiimti dviem dienom sausą maisto davinį. Apsiginklavimas — tik šautuvais. Buvo malonu matyti, kad bataliono vyrai buvo geros nuotaikos. Išvykimas buvo numatytas sekančią dieną.

Išžygiuojant į stotį, sąmoningai parinkau kelią pro Aušros Vartus, kur kelioms minutėms sustabdžiau batalioną. Atvykę į stotį, radome mums paskirtus vagonus, į kuriuos tuoj ir susikraustėme, tačiau, nei vienas geležinkelio pareigūnas negalėjo pasakyti, kada prikabins garvežį. Slinko nuobodžios valandos. Vyrai dalinosi pirmųjų karo dienų įspūdžiais, spėliojo apie būsimas pareigas Gardine. Tik pavakary ešalonas pajudėjo pietų link. Viename vagonė suskambėjo daina, kuri persimetė į kitus vagonus. Greitai visas ešalonas skambėjo dainomis.

Aušra mus užklupo bestovinėčius Varėnos stotyje. Vyrai jau buvo sukilę, prausėsi, skutosi ir sočiai užkandžiavo. Maisto taupyti nereikėjo, nes tikėjomės po poros valandų būti vietoje. Staiga, netikėtumas. Vokiečių karinis stoties komendantas pranešė, kad dėl didelio traukinių judėjimo į rytus, traukinys porai dienų turi likti Varėnoje. Padėtis susikomplicavo, nes maisto at-

sargos baigėsi, o prieš akis stovėjo beveik šimto kilometrų žygis.

Po derybų su stoties komandantu, pavyko gauti vieną vagoną, į kurį sukrovėme sunkesnius aprangos daiktus, kaip milines, kuprines, gana didelę biblioteką ir t.t. Stoties komendantas prižadėjo vagoną pristatyti į Gardiną ir apie tai pranešti Gardino kariniam komendantui.

Tuoj daviau įsakymą, kad savo negausias maisto atsargas padalintų numatomam žygio laikotarpiui, nes pasipildyti maistu pakeliui nebuvo jokios vilties. Pasiklojęs ant žemės žemėlapi, parinkau žygio kelią ir dienos tikslus. Tuo tarpu kuopų vadai rikiavo vyrus žygiui.

Būsimu žygiu niekas nesidžiaugė, nes 1941 metų liepos mėnuo pasižymėjo gana dideliais karščiais. Dar buvo ankstyvas rytas, o saulė gerokai kaitino ir vertė vyrus dažnai nusibraukti prakaitą. Leidau nusivilkti švarkus ir marškinius. Žygio pradžia pasirodė gana sunki, nes žemėlapyje pažymėtas kelias nepateisino savo vardo. Tai buvo paprastas netaisomas keliukas, išvažinėtas ūkiškų vežimų per milžiniškus smėlynus. Kojos klimpo į purų, karštą smėlį.

Gyventojai mus sutikdavo su džiaugsmu, nes lietuvių karių pasirodymas pakeldavo jiems nuotaikas tuo neaiškiu ir pilnu gandų laikotarpiu. Temstant pasiekėme Alytaus-Gardino plentą. Žygiuoti pasidarė lengviau, nes išsivadavom iš klampaus smėlio, o vakaro vėsuma veikė gaivinančiai. Kai vakare išsukome iš plento ir apsistojome kaime nakvynei, nežiūrint entuziastiško dūkų sutikimo, dauguma vyrų sukrito poilsui, o vistiek atsirado pramušgalvių, kurie suorganizavo vakaruškas ir raitė kojas iki aušros.

Nors sukilome anksti rytą, tačiau gyventojai nemiegojo. Patys labai kukliai gyvendami, sunėšė tiek pieno ir duonos, kad vyrai ne tik sočiai pavalgė, bet dar pasipildė tolesniam žygiui. Atsisveikinimas buvo jaudinantis. Daug gražių linkėjimų buvo pareikšta, daug rankų mojavu bežygiuojančiam batalionui. Kaimo jaunimas ilgoką kelio tarpą mus palydėjo. Po nakties poilsio vyrai jautėsi žymiai atsigavę. Rasotais laukais ir miškais skambėjo kariškos dainos. Artėjome prie upelio, kuris sudarė sieną tarp buvusių "brolisčių" respublikų. Prisiminiau 1920 metų sutartį tarp Lietuvos ir Sovietų Sąjungos. Tuolaikinė sovietų vyriausybė sudarydama sutartį su Lietuva, gana realiai pažiūrėjo į Lietuvos pretenzijas dėl sienų nustatymo tarp Lietuvos ir Gudijos. Pagal 1920 metų sutartį Lietuvai buvo priskirta Augustavo, Gardino, Lydos ir Breslaujos miestai su plačiomis apylinkėmis. Okupavę Lie-

tuva, sovietai grąžino Lietuvai Vilnių, bet jį padarė pasienio miestu. Dideli plotai apgyvendinti lietuvių, buvo priskirti Gudijai.

Daviau didįjį poilsį, kurio metu pasakiau vyrams kalbą Lietuvos sienos peržengimo proga. Paminėjau, kad tuoj įžengsim į istorinę Lietuvą. Rasim gyventojų kurie kalba lietuviškai, taip pat rasim kalbančių gudiškai ir lenkiškai. Kietai pabrėžiau, kad kiekvienos tautybės gyventojui parodytų nuoširdumą, mandagumą ir toleranciją. Pabrėžiau, kad laukiu iš vyrų, kad jie elgsis su gyventojais lygiai taip, kaip Lietuvoj. Įspėjau, kad nesileistų įžeidinėjami. Už asmenišką ar tautinį įžeidimą palieku reaguoti kiekvieno vyro nuožiūra.

Savotiškas jausmas kilo voroje, kai ant kelio pasirodė nedidelis tiltelis. "Normaliose" sąlygose siena peržengiama grojant visų ginklo rūšių muzikai, o čia ji nesaugojama — ji popierinė. Kitame tilto gale pamatėme laukiant keleta dešimčių vyrų ir moterų. Spėjome, kad lietuviška daina juos sukviatė, bet buvo keistas jų susibūrimas į krūvą ir susijaudinimas. Tai buvo paprastų, nedrąsių kaimo žmonių būrys, kažką gyvai diskutuojančių. Kai bataliono dalis peržengė tiltą, iš būrio atsiskyrė jauna mergina su didžiule gėlių puokšte ir be žodžių ją įteikė bataliono vadui. Atrodė, kad ji norėjo kažką pasakyti, bet susijaudinimas užčiaupė lūpas sukaupusiai drąsai. Didelės mėlynos akys pasruvo ašaromis ir susigėdinusi, kaip stirna ji šoko atgal į saviškių būrį.

"Dzie, Onuk, sakyk kalbą", kažkas paragino iš būrio, bet šiai laukų gėlei, atrodo, buvo patatytas perdidelis uždavinys. Nežiūrint šio jaudinančio incidento, į mus žiūrėjo su meile ir džiaugsmu broliai ir sesės iš "užsienio".

Dabar jau žygiavome už Lietuvos ribų, bet esminio skirtumo nesimatė. Sutikti žmonės kalbėjo dzūkiškai, džiaugėsi pamatę lietuvišką "vaiską", gėrėjosi mūsų uniformomis ir ginklais. Skundėsi savo gyvenimu lenkų laikais ir vis klausinėjo, ar dabar galės prisijungti prie Lietuvos. Senesnieji žmonės visai optimistiškai filosofavo — jei jau Lietuvos vaiskas čia, tai ir Lietuva bus.

Greit pasibaigė gyvenamos vietos ir keleta dešimčių kilometrų žygiavome nuostabaus grožio mišku. Gerokai teko kentėti dėl vandens stokos. Pakeliui neradome nei upelio, nei gyvenviečių. Pasitaikę pakeliui keletas miško sargų namelių mums nieko negalėjo padėti, nes šuliniai buvo be vandens. Artimiausia gyvenvietė dar buvo gana toli, tai didžiulis Ožės, ar kaip gyventojai vadino, Hodžios kaimas. Tai turėjo

būti mūsų paskutinė nakvynės vieta prieš Gardiną. Didžiulis kaimas jau miegojo. Kad netrukdytume žmonių poilsio, buvo įsakyta neiti į namus. Nakvynei parinkau prie kaimo pievas, kurių viduriu sraveno tyro vandens upelis.

Ryto metą, su aušra, sunaikinome labai kuklius maisto išteklius ir greit rikiavomės paskutiniam žygio etapui — į Gardiną.

Gaivinamas vésaus oro, dalinys sparčiai judėjo pietų link. Tuoj išėjus iš Ožės kaimo, plentas priartėja prie Nemuno, atverdamas gražius vaizdus į Nemuno slėnį. Ir jei galvojom, kad jau buvome toli nužygiavę nuo Lietuvos, tai pamatę Nemuną, vėl pasijutom esą Lietuvoje. Nelilgai teko gėrėtis Nemunu, plentas vėl nutolsta nuo jo vagos ir iš abiejų pusių tęsiasi dirbami laukai. Vyrai žiūrino žemėlapius ir skaičiavo kiekvieną likusį kilometrą. Visoje voroje vyko gyvos diskusijos ir spėliojimai Gardino klausimu.

Staiga, horizonte pasirodo balti Gardino bažnyčių bokštai, nors dar pačio miesto nesimatė, nes jis, kaip ir Kaunas, išsitiesęs Nemuno slėnyje. Išsukau batalioną iš plento į didelės plytinės rajoną, kur tyvuliavo keletas tyro vandens baseinų. Visų akys nušvito, nes pasitaikė proga išsimaudyti po ilgo ir varginančio žygio. Greit pieva pasipuošė šautuvų gubomis, o vyrai nėrė į gaivų vandenį.

Dvi valandos didžiojo poilsio praėjo gana greitai. Vyrai, išsimaudę ir prisizaidę iki valios vandenyje, tingiai tysojo pievos žolėje. Atrodė gana juokingai, nes viršutinė kūno dalis iki juosmens buvo bronzinės spalvos, o nuo juosmens žemyn — baltos, dabar jie stengėsi išnaudoti progą, kad sušvelnintų skirtumą tarp dvispalvių kūno dalių.

Saulė jau pakrypo į vakarus, kai daviau komandą rengtis paskutiniam žygio etapui. Prieš žygio pradžią, su pasigėrėjimu permetęs akimis išrikiuotas kuopas, trumpa kalba kreipiausi į vyrus, primindamas šio momento istorinę reikšmę, kai po ilgo laiko Lietuvos kariai vėl įžengs į Gardiną. Plačiau įspėjau dėl laikysenos, kad gyventojai susidarytų gerą įspūdį apie lietuvių kari.

Įžygiavus į priemiestį, kuris dalinai priminė Kauno Aleksotą, galingai suskambėjo "Vėliavos iškeltos plakas". Daina sudomino gyventojus, kurie būriais sustoję žiūrėjo į nematytą karių uniformą, į puikiai nauaugusius vyrus ir susidomėję klausėsi negirdėtos dainos. Aiškiai matėsi, kad niekas nesuvokia koks čia "vaiskas", nors iš uniformų matė, kad ne vokiečiai. Staiga, iš minios iššoko jauna moteris su darželio gėlių bukietu rankose. Pribėgus prie bataliono vado,

įteikė gėles ir susijaudinusi balsu ištarė: "Broliai lietuviai, mes taip ilgai jūs laukėm, pagaliau..." Nebaigusi sakinio, ji vėl greit pasišalino. Tik dabar kažkokiai moteriškai paaiškėjo "baisus" faktas ir panika persunktas jos balsas nuskambėjo minioje: "Jezus Marija Litva nachedzi..."

Gatvė sujudo ir žymiai ištuštėjo. Atrodo, kad lenkais besivadina Gardino piliečiai puolė į namus ieškodami apsaugos nuo baisių ir dar ginkluotų lietuvių.

Tačiau ir šis incidentas nepaveikė vyrų moralės. Daina skambėjo po dainos ir galingu taktu mušė karių ištreniruoti žingsniai. Prie miesto sodo būrelis vyrų pasveikino lietuviškai, viena kita moteris pamojavo ranka, o mes artėjome prie mums numatytų patalpų. Greit pasiekėme naujus ir moderniškus lenkų gimnazijos namus ir dingome jos kieme.

Kol išalkę vyrai naikino austrų pulko parengtus pietus, aš su pulko vadu aiškinausi bataliono pareigas ir uždavinius. Labai simpatiškas austrų tautybės pulkininkas džiaugėsi mūsų atėjimu, nes jam neužteko turėtų karių net sargybų tarnybai. Sargybų esą gana daug ne tik mieste, bet ir miesto pakraščiuose. Čia pat jis man įteikė raktą nuo vieno gimnazijos kambario, kuriame buvo sukrauti daiktai iš geležinkelio stoties ir reikė viltį, kad mes gerai sugyvensime. Paprašė kiek galima greičiau susitvarkyti su apsigyvenimu, nes jau sekančią dieną turėsime perimti tam tikrą dalį įgulos sargybų. Pulko vadas dar paaiškino, kad nuo šios dienos esame priskirti prie jo pulko, su lygia teise kaip ir jo kariai. Būsime aprūpinti algomis, maistu, marketenderei, ir visais kitais dalykais. Su pulko vadu susidarė labai draugiški santykiai, gal dėl to, kad jo pulkas buvo sudarytas išimtinai iš austrų tautybės karių. Visais atvejais, austrai mums buvo artimesni nei vokiečiai.

(Bus daugiau)

LIETUVIS LENKŲ KARIŲ LAGERYJE

S. ŠETKUS

Taip jau atsitiko, kad tuoj po karo, Vokietijoje, pakliuvau tarnauti į UNRRĄ. Gavau "welfare officer" pareigas, anglišką uniformą, džypą, gerą atlyginimą, duosnų "Naffi" į kurią įeina angliškos cigaretės, geros rūšies "scotch" ir dar puikus atskiras namas gyventi man ir žmonai. Neseniai dar benamiui "dypukui", tai buvo didelis gyvenimo šuolis į gerąją pusę.

Tačiau, visa bėda buvo ta, kad mūsų 157-ji UNRRA grupė, staiga buvo perkeliama į lenkų karių lagerį, įsikūrusį buvusiose vokiečių kareivinėse, Hoexterio mieste, prie Vėzerio upės. Ką gali lietuvis-žemaitis dirbti lenkų ir dar karių, lageryje? Nutariau, kad nič nieko ir tuoj pat padaviau pareiškimą, arba perkelti mane į kitą kurį draugiškesnį lagerį, arba tiesiog paleisti namo, nažiūrint "Naffi" ir kitų malonių žmogui dalykų.

Kaip pareiškimą greitai padaviau, taip greitai jį gavau atgal. "No monkey business", sako direktorius: "Moki anglų, lenkų kalbas, tai tokio žmogaus mums ir reikia". Paskambinau p. L. Dymšai, buvusiam Lietuvos diplomatu Vokietijoje. Sakau — taip ir taip. "Nieko, sako ponas Dymša, "būk nors ir pačioje pekloje. Daug padėjom pastangų tave į UNRRA įtaisyti, tai ir būk. Šiais laikais svarbu turėti ir vieną kitą lietuvį, nors ir žemaitį, angliškoje uniformoje". Pasakė ir padėjo ragelį.

Po angliška uniforma, galvoju sau, niekas negali, tuo labiau lenkai, žinoti kad nesu anglas, bet toks galvojimas, pasirodė, esąs labai trumpalaikis. Greit lenkai iššifravo kas esu ir prisistatė jaunas, šaunus poručikas, "liason" — ryšio karininkas, o kartu ir pulko vertėjas. Jis pasivedęs mane į šalį, kad niekas negirdėtų, šitaip prabilo: "Mielas pone, šiame lageryje jokių būdu nelik. Visi lenkai gerai žino lietuvių elgesį Vilniuje, taip pat Varšuvos sukilimo metu, ir tokiu būdu, mielas pone, jums šiame lageryje grabas. Niekas čia jums negarantuos jokios apsaugos".

Tada, tariau jam: "Mielas pone poručike, man jokie saugumo garantija iš lenkų pusės nėra reikalinga, nes ją turiu iš anglų karinės valdžios Vokietijoje. Beje, mielas pone, ir lietuviai gerai žino lenkų elgesį pavergtame Vilniaus krašte, atsimesna ultimatumą ir visas šunybės nuo pat nepriklausomybės laikų".

Atidavėme vienas kitam šaunią karišką pagar-

Steponas Šetkus — prisiminimų autorius, 1945-6 m. Vokietijoje, UNRRA Welfare officer pareigose.

bą ir išsiskyrėme. Jaučiausi kaip musė įkritusi į riebius žemaitiškus barščius. Bet nieko, kas bus — tas bus, bet žemaitis nepražus, galvoju sau ir nužygiavau savo keliu.

Tuo būdu prasidėjo, kaip žemaičiai sako, linksmoji dalis — šokiai ir žaidimai. Vis tik mano padėtis buvo nekokia. Kišenėje turėjau Hoexterio komendanto, pulkininko G. Hopps raštą, UNRRA direktoriaus patvirtintą, kuris nurodė mano darbo gaires: iš vokiškų nugriautų barakų medžiagos pastatydinti maldos namus, pradžios mokyklą, gimnaziją, didelę sporto salę ir trijų mėnesių bėgyje suorganizuoti lagerio gyventojus į kultūrinės saviveiklos darbą. Po to, įvyksianti didelė lenkų tautinė šventė, atvyks aukšti anglų valdžios bei UNRRA pareigūnai, bus karinis paradas, po to salėje įvairūs pasirodymai, įskai-

tant sportą. Ir viskas turi būti atlikta tiksliai ir gerai.

Ėmė graudus verksmas. Kol lageryje buvo vien tik kariai, tai dar nieko, bet dabar jau atsirado vis daugiau ir daugiau civilių, net šeimų su vaikais, jaunimo, kurių neretas siautėjo po apylinkę ir varė vokiečius ūkininkus į paniką. Ūkininkai pradėjo palikti ūkius. Nei miestas, nei lageris nebegaudavo daržovių, nei vaikams pieno, ir tokiu būdu ėmė kilti tikras chaosas. Tokius žmones įtraukti į kultūrinį saviveiklos darbą užsimojimas buvo beviltiškas net ir žemaičiui.

Vistiek ką nors daryti ta linkme reikėjo. Iš lenkų pusės švietimo vedėjo pareigas ėjo tūlas, šauniai atrodantis, kapitonas, pavarde J. Venievskis. Todėl kreipiausi į jį sukviesti lenkus karininkus posėdžio. Paaiškinau UNRRA uždėtą darbo programą. Sutarėme susirinkti kitą dieną, antrą valandą. Bet kaip nustebau nuvykęs ir radęs posėdį jau užbaigtą. Venievskis įteikė protokolą, nurodydamas, kad taip buvo padaryta mano "brangaus laiko sutaupymui". Supratau: kaip gali lietuviai dalyvauti tokiam posėdyje? Ko gero dar pirmininkauti?

Protokole — nič nieko nenutarta, tik pasikalbėta bendrais reikalais. Pasakiau jam, kad tuoj pat turime pradėti ardyti vokiečių barakus, nes laikas trumpas. Užtruks kol surasime darbininkus. Paskyriau kitą posėdį už poros dienų ir prašiau leisti man jame dalyvauti. Kai atėjau į posėdį, vėl radau jį užbaigtą ir vėl — tuščias protokolas. Pagalvojau sau, brolyti, šitai nieko neišeis. Dar sykį paskyriau naują posėdį ir gana rimtai pasiūliau jį pradėti laiku. Šį kartą į posėdį atvykome kartu su UNRRA direktorium ir anglų komendantu. Ir vėl radome posėdį jau atliktą! Protokole — ir vėl nič nieko. Tačiau, dalykai šį kartą paprastai nepasibaigė. Jau kitą dieną, pavakary, Venievskis ir dar apie dešimt lenkų karininkų sėdo į anglų paduotą sunkvežimį ir išvyko į kitą lenkų lagerį. Jų vieton atvyko toks pat skaičius kitų karininkų su nauja vadovybe. Naujas viršininkas buvo simpatingas senukas pulkininkas, o jo adjutantas — gana jaunas majoras. Abu iš karto pareiškė norą suorganizuoti kultūrinę saviveiklą ir tuoj pat pradėti statybą, nes jų manymu, tas viskas juk yra pačių lenkų garbės reikalas. Adjutantas pasivedęs mane į šalį, pasisakė esąs ne lenkas, bet gudas. Jis pažadėjo visišką paramą, visuose UNRRA sumanymuose.

Nuo jo ir pradėjau darbą. Jo manymu, veikla tol neis, kol lagerio puskarininkiai taip galvos, kaip galvojo išsikėlę karininkai. Pataria kaip

nors sueiti su labai populiariu puskarininkiu Cibulskiu. Norodo kuriose kareivinėse jis gyvena, nes reikia pas jį man nueiti.

Nueiti žada ir Janet Brenton, kilusi iš Montrealio. Ji buvo labai graži galeistingoji sesuo, švitiščioje leitenanto uniformoje. Jos darbas buvo inspektuoti kareivių sanitarines sąlygas. Geresnės progos negalėjo būti, tad ir prisistatėme.

Čia mūsų laukė smūgis. Nemažoje salėje buvo įsikūręs gerokas būrys puskarininkių. Tik pamatę angliškas uniformas, tie puskarininkiai nusisuko. Net nepakilo nuo lovų ir kėdžių. Nieko nelaukdamas, garsiai lenkiškai pasisveikinau, išreikšdamas nusistebėjimą, kad visad galantiški lenkai šitai priima moterį. Pašoko jaunas, diktas, energingas puskarininkis. Iš karto suvokiau, jog tai Cibulskis. O jie tiesiog prie reikalo: lenkai anglų negerbia, sako jis, už Lenkijos išdavimą sovietams. Jie, puskarininkiai, čia esą neturėtų būti. Jų vieta fronte prieš sovietus. Jokių įsakymų ar nurodymų civilinė UNRRA organizacija negali duoti lenkams kariams, kurie liejo kraują ir už Angliją Afrikoje bei Italijoje. Monte Casino kalnas buvęs nuklotas lenkų karių lavonais ir t.t.

Palaukęs kol jis išsisems, pasakiau, kad ši moteris yra ne anglė, bet kanadietė, o aš lietuvis-žemaitis ir kad mūsų tikslas pagerinti lagerio gyvenimo sąlygas. Pridūriau dar, kad kova vieną dieną už laisvę prieš sovietinius maskolius tikrai įvyks, bet tuo tarpu, galime ir turime padaryti viską, kad gyvenimas lageryje būtų vertas kultūringų žmonių vardo.

Pataikiau į tašką. Vyras išsitiesė. Priartėjo. Vienas kitas padavė ranką gražulei kanadietei ir toliau reikalai ėjo gana sklandžiai. Išeinant, Cibulskis pasiūlė man vienam kurį vakarą už-eiti. Jis norėtų parodyti Varšuvos sukilimo filmą. To man tik ir reikėjo.

Jau kitą vakarą žiūrėjau tą filmą. Daugiausia — matyti vaizdai vokiečių karinėse kino kronikose, bet buvo ir lenkų padarytų nuotraukų. Cibulskį jaudino vienas vaizdas, kuriame vokiečiai durtuvo plokšte varo pasidavusius lenkus ir kartas nuo karto, vienam kitam sušeria per kurią minkštą vietą. Tas nieko ypatingo karo metu, bet Cibulskiui ir kitiems tai buvo baisus nusi-kaltimas prieš Genevos belaisvių konvencijos sutartį. Palaikiau jų nuomonę ir pasidariau jų draugu. Vaišino mane kuo tik turėjo. Užvedžiau kalbą apie saviveiklą. Vėl pataikiau. Vienas puskarininkis, nuo vaikystės buvęs skautas — "harciež", ir galėtų suorganizuoti jaunimą. Kitas — mėgėjų teatrą, dar kitas — guralių šokėjų gru-

pę. Tik Cibulskis tylėjo. Kažką galvojo. Pagaliau pasakė, kad jis galėtų suorganizuoti tinklinio komandą, bet gali ir krepšinį pamėginti. Kitas išsitarė, kad lietuviai buvo Europos krepšiniomeisteriai ir paklausė, ar ir dabar jie gerai žaidžia? Pasakiau, kad taip, ir nurodžiau netoli esančią Bliombergo stovyklą lietuvių krepšinio komandą, kuri jau spėjo pagarsėti visoje apylinkėje. Pasakiau, jei lenkai suorganizuotų gerą krepšinio komandą, tai galiu pažadėti pirmas rungtynes su tais lietuviais. Pakilo begalinis entuziazmas. Visi šaukė, kad to tikrai reikia ir kad jie tuoj pat pradeda treniruotes.

Entuziazmą kiek atšaldė Cibulskio ir kitų gana draugiškas įspėjimas, kad lageryje bręsta neramumai. Vis daugiau ir daugiau pradėjo atsirasti civilių ir gana neaiškių žmonių, be abejo, jų tarpe ir sovietų šnipų, tikslu lenkus nuteikti prieš UNRRA ir ypač prieš anglus: "Dabar vokiečiai", sakė jų vienas, "palyginti su anglais, mums tai tikri broliai". Sovietai visom priemonėm stengėsi prisivilioti lenkus. Girdi, tik jie vieni stovi už Lenkiją. Daug karių jau žadėjo grįžti į Lenkiją ir todėl jie rodė anglams, o taip pat unriečiams tokį priešišumą, kokio iš tikrųjų neturėtų būti. Kitas pasakė, kad UNRRA skriaudžia lagerio gyventojus: pervienodas maistas, trūksta vaikams pieno, nėra šviežių daržovių.

Paaškinau jiems, kad UNRRA daro ką gali, nors nesąžiningumų tikrai tur būt esama. Kiek tai liečia mane, pažadėjau žiūrėti, kad nesąžiningumų nebūtų. Išsiskyrėme draugiškoje nuotaiškoje. Tą pat vakarą susiskambinau su Bliombergo lietuvių krepšinio komanda ir ji mielu noru pažadėjo atvykti ir "duoti lenkams į skudurus". Sako, jei norite, tai atvyks ir tautinių šokių grupė, vadovaujama p. Irenos Šilingienės (dabar, rodos, Čikagoje).

Tiesa, neramumai lageryje kilo vis didesni. Hoexterio miesto burmistras dejavo dėl vokiečių ūkininkų. Anglai vieną naktį išstatė sargybas aplink lagerį, bet viskas pasibaigė susišaudymu su lenkais, kurie irgi tebebuvo ginkluoti ir patys išstatė sargybas.

Ir štai, vieną dieną UNRRA įstaigas apsupa minia žmonių. Lyg nujausdami, įstaigos apie 20 unriečių, išskyrus mane, dingo. Mat, moku lenkiškai. Turiu sutikti potvynį. Už kokias nuodėmes? Klausiu pats savęs, tačiau pabėgti negaliu. Minia pašūkauja, pašūkauja, išsirenka delegaciją, kuri ateina į raštinę. Jie jau visi žino, kad aš lietuvis. Nerodo didelio priešiško. Nesant direktoriui, nieko jiems negaliu padėti. Nutaikęs progą tik primenu vokiečius ūkininkus ir ko jie

bėga iš savo ūkių. Vienas delegatų klausia, kaip vokiečiai elgėsi užimtoje Lenkijoje? Pilnai sutinku su jo nuomone, bet yra faktas, kad vaikams nėra pieno. Neturi jo nė miesto gyventojai. Nebėra nė daržovių. Paklausiau, ką darytų lenkai ūkininkai tokiu atveju? Jie sutinka su mano nuomone ir išsėina. Pro langą girdžiu žmones keikiant anglus. Vienas šaukia: "Namo! Į sovietiską Lenkiją!" Kiti jį užrėkia. Palengva visi išsiskirsto. Aišku kaip dieną, kad sovietų agentai čia surado gerą dirvą. Greit su tais sovietais teko susidurti ir man.

Porai dienų praėjus, staiga į raštinę įėjo keturi sovietų karininkai lydimi anglo majoro. Sustumiami stalai ir raštinės gale įrengiamas jiems atskiras kampas. Jie turės pravesti tyrimus, ar lageryje nėra pasislėpusių sovietų piliečių. Žinau, kad yra. Ir nemažai. Tai ukrainiečiai iš Lvovo apylinkių, tik nemokantys lenkiškai. Kalbu rusiškai ir padedu jiems įsikurti lageryje, nes vietos čia daug.

Juos tad sovietų karininkai ir čiupo pirmiausia. Sėdėjau prie savo stalo, vaizduodamas anglą, tačiau, viską mačiau ir girdėjau. Turėjau progos patirti sovietų metodus tuos žmones prievartaujant.

Keturi sovietų karininkai, atsilapoję, atvertę keptures ant pasišiaušusių plaukų, traukė cigaretę po cigaretės ir tardė atvestus žmones. Be jokių kalbų — namo! Tuoj pat atvyks sunkvežimis ir "valiai"! Žmonės verkė, maldavo, aiškinosi, net plėšė savo drabužius, tačiau, atsakymas buvo vienas: namo! Buvo ir kitokių. Vienas pasisakė esąs ir rusas ir sovietų pilietis, bet tik negyvą galėsią jį nugabenti į "prakeiktą komunizmo vergiją, į prakeikto Stalino skerdyklą". Stovi tas vyras, kaip uola, ir nė krust. Sovietai prašo jį žiūrėti į dalykus šalčiau. Duoda cigaretę, bet tas išmuša ją iš rankų: "Atstupaite svolači", šaukia.

Kitas rusas sakėsi jau buvęs Rusijoje, savo kaime ir tik grįžęs. Esą melas, kad sugrįžę jie ras širdingą priėmimą, kaip kad aiškine kiti tokie uniformuoti "svolačiai" kaip šie. Visi grįžę buvę sušaudyti. Nei vieno neradęs. Pašoko du sovietai ir griebė tą rusą už gerklės. Nebeišlaikiau. Atsikėliau ir priėjęs rusiškai pasakiau jiems palikti žmogų ramybėje, nes ne tam yra ši UNRRA raštinė. Sovietai, išgirdę "anglą" kalbant švariai rusiškai, iš nustebimo aiktelėjo, bet nuo žmogelio atsitraukė.

"Kto vi takoj?" — paklausė vienas. "Litovec" — atsakiau ir pridėjau, kad rusai yra ir Lietuvos okupantai, ir mano kraštas paplūdęs

krauju ir ašaromis. Po to, susėdę, ramiai ir šaltai pasikalbėjom. Vienas žaibavo akimis, bet kiti trys tylėjo. Nieko nesakė, tik kartas nuo karto linktelėdavo galvomis. Atvykus anglų majorui, paaiškinau kas vyksta. Sovietai pareikalavo, kad niekas iš UNRRA jų darbo metu raštinėje nebūtų, tačiau anglas majoras su tuo nesutiko. “Pas mus nepriimta slėptis”, pasakė jis. “Turi būti liudininkas”, ir tuo liudininku buvau aš . . .

Panašiai patardė pora dienų ir sudarė nemažą sąrašą. Keli po pasikalbėjimo nusizudė, keli dingo iš lagerio specialaus barako, saugomo sargybinių, tačiau kiti, ypač kurie buvo su šeimom, pasidavė likimui. Du rytų apeigų kunigai, su nemažom šeimom, visą laiką verkė apsikabinę žmonas.

Po to raštinėje prie mano stalo nebetilpo žmonės. Jie turėdavo šiokių tokius dokumentus, bet menkus. Sovietai tuo tarpu jų dar nereikalavo, bet buvo aišku, kad išsigabens kitą kartą. Lenkai jų irgi nenorėjo, nors jie tvirtino esą Lenkijos piliečiai iš ukrainiečių sričių.

Kreipiausi net į simpatingą pulkininką, nes sunku buvo matyti jų sielvartą, bet pulkininkas laikėsi daugumos karininkų nuomonės: “Co nam, panie, tej ukrainci?” klausė jis. “Tevažiuojal” Visus juos vėliau sovietai išsigabeno sukvežimiais, saugomais ginkluotų mongolų. Pasakojo žmonės, matę kaip kiti vežami iššoko pakelėj iš sunkvežimių ir buvo nukauti tų sargybinių. Baisios tai buvo dienos.

Pagaliau atsirado keli šimtai lenkų kareivių ir karininkų, pasiryžusių grįžti Lenkijon. Jie tuoj pasidarė pavojingai įžūlūs visiems angliškai uniformuotiems. Atsisakė nuo kitų lenkų. Tik nelietė manęs, nes jau visi gerai žinojo, kad “tai lietuvis, besišvaistantis po jų lagerį”. Tik kartais einant pro šalį pašiepdavo “Król litewski”, sakydavo. Tas man tik patikdavo. Argi nebuvo lietuviai lenkų karaliai? — atsikirsdavau, šauniai pakeldamas ranką prie savo kepurės.

Išvažiavo tie kariai daugybe sunkvežimių, keikdami Angliją ir Vokietiją. Vėliau žinia pasiekė, kad jie susiplėšė savo uniformas, o prie sovietiškos Lenkijos sienos sudegino ir patį traukinį. Šaltų anglų jie, tačiau, tuo neišprovokavo. Šie džiaugėsi atsikratę lenkų, kurie jiems pasidarė tikru rąstu akyse. Nemaža buvo ir tokių anglų karininkų, kurie pateisino tokį lenkų elgesį. Tą jie man pasakydavo netyčia, manydami, kad esu lenkas. Vienas brigados generolas, girdint kitiems karininkams, gėdijosi esąs anglas dėl to “negirdėtai gėdingo Lenkijos ir kitų Europos tautų išdavimo”. Jis užsidegęs tvirtino, kad

karas su Sovietų Rusija yra neišvengiamas, todėl esą geriau jį pradėti tuoj pat.

Nežiūrint šių visų audringų nuotaikų, kultūrinės saviveiklos darbas ėjo kaip iš pypkės. Dygo maldos namai, mokykla, gimnazija, sporto ir renginių salė ir veikė visa eilė saviveiklos grupių. Visiems veikiantiems parūpinau kiek padidintas maisto ir rūkalų normas. Vadovams išgavau medžiagos 40-čiai kostiumų-eilučių. Tik vėl, viskas eina “lenkiškai”. Nors prie medžiagos sandėlio buvo išstatytos ginkluotos sargybos, vis tiek kitą dieną nebebuvo medžiagos nė gabalėlio: “Nepyk”, sako, “panie — patys išsidalinom”. Ko čia pykti, kai jau išsidalyta? Įspėju tik, kad gautų veikiantieji. Tur būt, kad gavo, nes niekas nesiskundė. Pradėjo sugrįžti vokiečiai ūkininkai. Atsirado daržovių ir pieno.

Tačiau, vyksta kitas žiaurus dalykas. Lageriui skirtų įvairių daiktų transportas nebesiekia vietos, o jei pasiekia, tai tik trupiniai. Kalbėjau su direktorium, o tas tik pakraipė galvą. Transportą tvarką belgai ir prancūzai tik šaipėsi į mano iškeltus klausimus. Ėmė pyktis ir nutariau pats savo jėgom veikti. Sėdom prie posėdžių stalo su lenkų pulkininku, bei keliais nuoširdesniais karininkais. Sutarėm visur išstatyti sargybas ir pora sargybinių — pakraunant iš traukinio, bet reikalai nesitaisė.

Kartą, pripuolamai, raštinėje pakliuvo į rankas ką tik atėjęs pranešimas, kad geležinkelio stotyje laukia 17 lageriui skirtų, puikių vokiškų “Blaupunkt” radijo aparatų. Su sargybiniais tuoj prisistatau į stotį — aparatų nebėra. “Matai aną skubantį sunkvežimį?” klausia vokietis geležininkietis, “jis veža aparatus”. Paspaudžiame savo sunkvežimį paskui. Pirmasis didina greitį, mūšiškis neatsilieka. Pasiikiame, dideliu greičiu važiuodami, Detmoldo miestą. Bėglys sunkvežimis raitosi gatvėm, gatvelėm, bet ir mes neatsiliekam. Kas atsimena Detmoldą, žino, kad užmiestyje, ant aukšto kalno stovi didžiulis vokiečių tautinis Hermano paminklas, milžiniška statula ant to kalno pačios viršūnės. Į tą kalną ir nešasi vejamas sunkvežimis, o mes — paskui. Aukštytyn ir aukštytyn, o sninga dideliais, kaip žemaičiai sako, “ubago kąsniais”. Sunkvežimiai slysta, vos bejuda pirmyn, bet kelio atgal nėra, pavojingai pasvirę kelio šlaitai. Lupame į patį viršų ir sustojame prie pat Hermano pedestalą betoninių plokščių. Apie pedestalą įrengtos spygliuotų vielų užtvartos. Stovi anglų sargyba ir žiūri į mus nustebusi, nežino ką su mumis daryti. Išlipame iš sunkvežimių visi uniformuoti. Tie sargybiniai turbūt mano, kad mes esame koki labai svarbūs asme-

nys. Prišoka sargybos viršininkas ir klausia kas čia per "hell?"

Pavyto sunkvežimio unriečiai, mūsų grupės trys belgai, dreba. Girdi, please, please! Sutinka tuoj pat visus aparatus nugabenti į lenkų lagerį ir perduoti tiesiog pulkininkui. Sargybos viršininkui sakau "Hell, paklydom, sorry, buddy". Sargybos viršininkas priėmė atsiprašymą ir mes važiuojame atgal į pakalnę... Nuostabu, kad nepražilom kol nuvažiuavom. Sunkvežimiai nevažiavo, bet slydo žemyn, šonais. Slydavo iki prarajos kraštelio ir tik ten kažkokiu tai būdu vėl pradėdavo slysti į kitą pusę. Abu sunkvežimius vairavo anglų kareiviai. Iš įtampos perbalę, bet ramūs ir nežmoniškai kantrūs. Nei vieno žodelio. Kaip fronto mirtinam puolime. Tur būt buvę tankistai.

Lenkų pulkininkas priėmė aparatus. Tyliai priėjęs paspaudė ranką: "Dzienkuję, panie", sako, "neužmiršim". UNRRA direktorius, tačiau, pažiūrėjo į reikalą kitaip. Puikus ir sąžiningas vyras, karališkojo laivyno atsargos kapitonas. Didelis lietuvių draugas, kai buvo UNRRA direktorium Bliombergo baltų stovykloje. Deja, jis turėjo nesąžiningus padėjėjus ir artimus patarėjus. Daug vėliau, grįžęs į Londoną, dėlto smarkiai nukentėjo, bet šį sykį šaltai priminė man nesikišti į kitų unriečių pareigas. Irgi šaltai, bet kietai atsakiau jam, kad kišiuos ir ateityje ir tegu jis daro ką nors dabar, kad nebūtų paskui pervėlu.

Tokiu tai būdu, bausis "antilenkas žemaitis", šiame lageryje tapau "lenkų draugu". Kviėtė jie mane į savo ramovę, vaišino be pasigailėjimo. Deja, turiu išlaikyti gerą vardą ir laikytis kiek įmanydamas, kad kur nepaslyščiau.

Atėjo lenkų didžiosios šventės diena. Suvažiavo anglų ir UNRRA "brass". Taip anglai vadina labai žvaigždėtus ir medaliuotus pareigūnus. Atvyko Bliombergo lietuvių krepšinio komanda, vadovaujama Heningo ir tautinių šokių grupė, vadovaujama p. Šilingienės. Juos apsupo "lenkų kariuomenė". Tai štai tos istorinės lietuvaivaitės — Birutės, Gražinos bei Rūtos, apie kurias jie yra tiek skaitę romantiškoje lenkų literatūroje!

Prašau Heningo tik vieno: įkrestti lenkams krepšių, bet tik žmoniškai, nedaug. Kitaip — suirs komanda, dings saviveikla. Bet tas tik šypso. Įkretė virš šimto krepšių daugiau, didžiausios minios akivaizdoje ir... lenkų komanda iširo. Susikūrė tinklininkai. Tiklinis lenkams sekėsi gana gerai.

Visa kita lenkų programa praėjo puikiai. At-

vykęs iš Prancūzijos poetas perskaitė savo garsų eilėrašį "Monte Casino" ir pravirkdė visą salę. Sukruvinta tauta, pagalvojau sau, bene vienintelis salėje sausom akim. Gilūs patriotai, narsūs kariai, bet nežmoniškos puikybės aukos. O kiek lietuvių tauta nuo jų nukentėjo! Man buvo aiški Dievo bausmės prasmė, bet tuo momentu man buvo lenkų gaila. Kartu pragyvenom didingus Lietuvos istorinius laikus...

Šventė baigėsi lenkų karių paradu. Stebino dauguma vyrų su daugybe medalių. Stovėjau šalia, anglų tribūnoje, pakėlęs ranką prie beretės. Atidaviau jiems pagarbą, pasąmonėje savęs klausdamas: kur tu žemaitėli, kukuti, papuolei ir ką čia dabar darai? Keistas kartais žmogaus gyvenimas.

Šventei pasibaigus mane širdingai pasveikino anglų komendantas pulkininkas G. Hopps, taip pat UNRRA direktorius James Beatty, tarytum čia būtų ir mano nemažo nuopelno dalis. Nežinojo jie, kad dirbau tam, kad nenuskėsčiau baloje į kurią buvau įkritęs. Nieko neatsakiau. Direktoriui paklausus kuo jis galėtų man atsiųginti, kiek pagalvojęs patariau surengti UNRRA-je žymiesiems lietuviams šiame Vokietijos krašte blizgantį priėmimą. Tas tik akis išpūtė iš pasitenkinimo.

Anglų karinė valdžia jį paskyrė į šį lenkų lagerį direktoriumi gerai pagalvojus. Čia buvo sunkus uždavinys. J. Beatty buvo parinktas dėl to, kad Bliombergo lietuvių iškėlė savo veiklą iki padangių. Šimtai anglų visokių laipsnių, įskaitant ir generolus, lankė ten lietuvių parengimus ir juos išgarsino visoje britų zonoje. Kreditas patylomis teko James Beatty. (Detmoldo Lietuvių Komitetas, vadovavęs visos Britų zonos Vokietijoje lietuvių veiklai, visomis pastangomis telkė mūsų kultūrininkus Bliombergo stovykloje. O, svarbiausia, stovyklai vadovavo žinomas administratorius ir veikėjas J. Matulionis. Red.)

Pasiūliau jam padaryti priėmimą tik siauram rateliui: keletui generolų iš maršalo Montgomery vyriausiojo štabo, o iš lietuvių pusės — L. Dymšai ir J. Matulioniui su poniom. Žinoma — ir man su žmona.

Užvirė priėmimo paruošimas negirdėto masto. Iš Hanoverio atvyko specialūs dekoratoriai pilnu sunkvežimiu rožių... Tačiau, priėmimas labai jau gerai nepasisekė. Per anksti atvyko generolai, nes turėjo įvykti svarbus posėdis vyriausiam štabe. Kai atvyko ponai Dymšai ir ponai Matulioniai, generolų jau nebebuvo. Vis tiek, apie 10 dalyvių likę, jautėmės pasakiškai toje išpuoštoje salėje, buvusiuose vokiečių barono rūmuose, ku-

riuos UNRRA užėmė baronui davus tik kelias valandas užleisti patalpas. Mus aptarnavo penki tarnai "supervisorio", mano žmonos, žinioje.

Lenkų lageriui tai padarė didelį įspūdį. Visur tik lietuviai. Nei vienas iš jų nebuvo pakviestas. Prie progos jiems paaiškinau: Vilnius. Atsiprašė.

Deja, UNRRA reikalai ėjo vis blogyn. Miesto burmistras parašė skundą karinei valdžiai dėl barono rūmų, bei brangių dalykų stovio. Beatty vaizdavo bejęgi, o jo patarėjai tik šypsojosi ir nieko nebojo.

Artėjo 1946 metų Kalėdos ir aš padaviau griežtą pareiškimą išstoti iš UNRRA. Pareiškimas buvo atmetas. Vienas direktoriaus patarėjų kalbėjo, kad direktorius pakeltas į majorus ir dabar turės nemažą galią. Patarė man "go slow". Dar sykį parašiau motyvuotą atsistatydinimo raštą. Motyvai buvo šie: buvo gerai kol UNRRA dirbo tikri alijantų kraštų žmonės, kurie yra jau išvykę namo. Nebėra nė tikro džentelmeno, kito lietuvių draugo, G.D. Walker'io, vicedirektoriaus, senuko škoto, visada su sijonėliu. Nebėra nė montrealietės, kilniosios Janet Brenton. Nebėra nei vieno sąžiningai dirbusių tarptautinės UNRRA organizacijos garbei ir geram vardui. Priviso visokių erzacinių žmonių, kurie nesilaikė jokio kilnumo. Todėl prašiau paleidžiamas. Po to rašto buvau atleistas iš pareigų.

Ir štai, lenkai. Jie man paruošė išleistuves Kūčių vakarą, kareivinių didžiojoje salėje. Man vienam. Nebuvo nė vieno kito kitataučio. Sėdžiu tad prie garbės stalo ir vėl galvoju, koks bie-

sas mane čia įkišo. Tačiau apie biesų negaliu per ilgai galvoti, nes lenkai gieda kalėdines giesmes. Gieda nežmoniškai nedarniai, bet melodijos tos pačios kaip ir mūsų kalėdinių giesmių. Turavoju žemaitiškai ir ašaros žiba mano akyse. Visi be tėvynės. Nuskriausti tų pačių, prakeiktų, maskolių...

Lenkas kapitonas, pulko kapelionas, sako žodį. Kalba labai šiltai apie lietuvius ir Lietuvą: "Braci litvini", sako. O Vilnių tai griebia — galvoju, bet kalėdinis sentimentas nugali. Lenkai norėjo ir galėjo mane iš šio lagerio išmesti, ir štai...

Atsisveikiname pasižadėdami niekad Vilniaus fronte nesusitikti, nes jei toks bus, tai bus tik už Gardino. Daug rankų tenka paspausti. Iki pasimatymo naujame Žalgirio mūšyje, suruoštame maskoliams! Taip, iki pasimatymo!

Senukas pulkininkas nori kažką man pasakyti, taip, kad niekas negirdėtų. Nori kažko paklausti. Paeiname į šalį. Jam sunku klausti, bet labai mandagiai jis norėtų žinoti kokio laipsnio karys aš buvau Lietuvos kariuomenėje?

Iš nustebimo man užima kvapą. Ai, kaip būtų malonu jam prisistatyti koku šauniu karininko laipsniu, deja, aš beveik eilinis! Truputį didesnis kaip eilinis, bet vistiek permenkas mano laipsnis tokiam atsisveikinimui. Nenoriu šio seno kario nuvilti prisipažindamas kuo tikrai buvau. Pagaliau, galvoju sau, kam, kokiam tikslui? Prisiškiu jam prie ausies ir sakau: pone pulkininke, ar tai nėra geros kariuomenės paslaptis?

Pulkininkas suprato, nusišypsojo ir padavė atsisveikindamas man ranką.

LKVS "RAMOVĖ"

New Yorko Skyriaus Kontrolės Komisijos patikrinimo "Kario" administracijos vedamų atskaitomybės bei

kasos knygos,

AKTAS

1977 m. rugsėjo 9 d. New Yorko Skyriaus Kontrolės Komisija susidedanti iš V. Savukyno (pirmininko), J. Ceiliaus (vicepirm.) ir J. Zarausko (sekretoriaus) patikrino "Kario" administratoriaus L. Bilerio vedamą kasos knygos atskaitomybę ir rado:

1. Sąskaityba vedama sumaniai, tvarkingai ir tiksliai;
2. Pajamos ir išlaidos paremtos pateisinamais dokumentais;
3. Patikrinimas atliktas už 1976 m. sausio 1 d. — 1977 m. rugsėjo 9 d. laikotarpį.

Kontrolės Komisija:

V. Savukynas, pirmininkas

J. Ceilius, vice pirmininkas

J. Zauskas, sekretorius

A. RAZUTIS

RUGIAPIŪTĖS VILTYS

*Rugiapiūtės dienos,
Gausiu prakaitu aplaistytos.
Rikiuojas storos gubos,
Iš pėdų suramstytos...*

*Vyrai kerta dalgius išsipustę,
Merginos riša tvirtus pėdus.
Tai šauni mūsų rugiapiūtė,
Kol audros neištiko...*

*Padangė nuostabiai blaivi,
Krinta žemėn gausūs spinduliai.
Kirtėjai ir rinkėjos žingsniuoja basi,
O jų nuotaiką palaiko vešlūs rugiai.*

*Nunokusios varpos žemyn svyra,
Žadėdamos duonos iki valiai...
Audringos liūtys ūmai iškyla,
Ir duonos nebetenka vargdienėliai...*

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TRENTIES TRIMITAS

KAIP ATsirADO LIETUVOS ŠAULIAI

S. PAČESA

Sunku atrasti žymesnių dienų ir asmenų vardų, susijusių su šaulių veikimo pradžia. Galima pasakyti, kad jie atsirado savaime, gyvenimo reikalo sukelti. Jiems pradžią padarė patys žmonės, gindamiesi nuo įvairių plėšikų ir gindami savo kraštą nuo svetimtaučių — kenksmingų asmenų.

Jau 1918 m. rudenį, kai vokiečiai buvo vakaruose nugalėti ir jų geležinė kumštis sutrupėjo, Lietuvoje pasidarė laisviau. Vokiečiams buvo įsakyta išeiti iš Lietuvos. Tačiau, nebuvę jėgų juos priversti, kad tuoj įvykdytų tą paliepiamą, ir tą pačią dieną juos pekeisti savo valstybiniu aparatu. Tas darbas turėjo tęstis dar visus metus. Bet prasidėjo jis tuoj, dar vokiečiams tebesant visose srityse. Be anų rūpesčių reikėjo pirmiausia pagalvoti apie apsigynimą nuo plėšikų. Tų plėšikų privaisino vokiečiai pilnas girias, bepersekiodami belaisvius pabėgėlius. Tada dar nebuvo policijos. Pradėjo ginkluotis pirmi žmonių būreliai, ginti nuo plėšikų savo turtą ir gyvybę.

1918 m. pabaigoje pradėjo kurtis mūsų kariuomenė. Į Lietuvą įsibrovė rusai raudonarmiečiai. Pasilikusios Lietuvoje vokiečių kariuomenės dalys iš pradžios lyg pradėjo kovoti su rusais, bet vėliau kas neaklas, tam buvo aišku, kad vokiečiams rūpėjo palikti ponais Lietuvoje ir dėl to, jie ne tiek kariavo su rusais, kiek stengėsi nustelbti mūsų, vis tvirtyn einantį savarankiškumą. Kova su rusais pasidarė sėkminga tik tuomet, kai padidėjo mūsų pačių jėgos. Toje kovoje mūsų savanorių kariuomenei visą laiką padėjo ir partizanai.

1919 metai, sunkios kovos ir įtemptos valstybinės kūrybos metai. Nuveikiami rusai ir iššluojami paskutiniai jų būriai iš Lietuvos. Tas pats ir su vokiečiais. Kovoama su lenkais. Vis

stiprėja lietuvių piliečio sąmonė. Gynimosi srityje tas veiksnys irgi nenustoja dirbęs: auga visokių rūšių partizanų kuopos, garbės milicijos, piliečių apsaugos organizacijos ir t.t. Nelieta kurčias ir Kaunas. Nors Kaune valstybės darbo sukury maža kas turi laiko, tačiau bendras reikalas spiria. Susiranda žmonių, kurie pajėgia dar apkirpti savo skurdų poilsio laiką. Jie sudarė būrelį, renkasi Vytauto kalne ir mokosi ten rikiuotės ir karo mokslo. Jie organizuojasi, kaip Lietuvos sporto sąjungos skyrius ir pasivadina "šauliais". Jie pradeda darbą nervingoje lenkų sąmokslų ir gaisrų kuriamoje atmosferoje, kuriuos darė išeiną tuomet iš Kauno vokiečiai. Gyvenimui liepiant, ar gerį ar blogį, turi rasti jį paliepiamą vykdytojai. Tokiam darbui patogiausia vieta yra Kaunas, gyvenimo centras. Ir štai, Kauno šauliai rašo įstatus, besistengdami juos pritaikyti, kad ant jų pagrindo galėtų susitelkti visi piliečiai nekareiviai, vienoje tėvynės organizacijoje ir rasti būdus kuo našiau pritaikyti savo jėgas. Įstatai paskelbiami platesniajai visuomenei. Išbarstytosios vietos jėgos daugiausia tuos įstatus priima ir jungiasi į Lietuvos Šaulių Sąjungą, pasiduodamos laikinam Kauno grupės, kaip centrinės, vadovavimui.

Kovoje su vokiečiais bermontininkais, mūsų kariuomenei padėjo žemaičiai ir šiauliai, jau kaip Lietuvos Šaulių Sąjungos nariai. Taip pat ir lenkų pafrontėje vietos partizanų daugumas yra Lietuvos Šaulių Sąjungos nariai. Organizacijai centrai tenka sunkus darbo laikas. Trūksta jėgų, trūksta lėšų; visuomenė ne visur suprantą šaulius, kai kur kyla jais nepasitikėjimo. Lietuvos nepriklausomybės priešai ir iš vidaus, ir iš lauko kursto, intriguoja prieš šaulius, stengiasi paslėpti, subanalizuoti šaulių darbą. O čia, be to viso, reikia dar suskubti bent kiek pasiruošti jau dalyvauti kovose su bermon-

tininkais, o kartu ir nepamiršti savo pareigų lenkų pafrontėj ir kitur.

Pačioje metų pabaigoje, vokiečiai buvo priversti galutinai išeiti iš Lietuvos. Tėvynės istorijoje įsirašė dar vienas nepamirštamas lapas. Jame aukso raidėmis bus įrašyta mūsų jaunos, narsios kariuomenės darbai. Ir Lietuvos šauliams tame istorijos lape taip pat bus pašvęsta aukso eilutė. Galutinis vokiečių išvarymas daug gero padarė Lietuvai. Padidėjo mūsų valstybės autoritetas užsieniuose ir mūsų pačių akyse; vidaus tvarkos darbas ėmė sparčiai eiti pirmyn, sustiprėjo ir paaugo mūsų kariuomenė. Visa šalis ėmė rengtis į Steigiamąjį Seimą. Gyvenimas statė šauliams platesnių reikalavimų. Kol mūsų kariuomenė buvo maža, tai reikėjo jai padėti kovoti, kaip kas nusimanė, kad tik būtų naudinga priešą nugalėti. Tais laikais šaulių veikimo būdas buvo gana sunkus, nes nepakankamai buvo ginklų, o kovos akcijose reikėjo dalyvauti ten kur siautė priešas. Priešą išvijus, šauliai apimdavo, nes tuo laiku šaulių darbas buvo aplinkybių priverstas.

Lietuvos Šaulių Sąjungos įsikūrimo pradžia yra 1919 metai. Kauno mieste, Pūtvių bute, rugpiūčio 8 d., įvyko Kauno šaulių būrio steigiamas susirinkimas. Būrio pirmininku buvo išrinktas šios pačios idėjos sumanytojas Vladas Pūtvis-Putvinskis. Tais pačiais metais rugpiūčio 20 d., Kauno šaulių būrio valdyba sušaukė steigiamąjį susirinkimą. Išrinko Sąjungos Centro Valdybą, o jos pirmininku Vl. Pūtvi. Sąjungos Centro Valdyba paruošė L.Š.S.-gos įstatus, kuriuos 1919 m. rugsėjo 15 d., krašto Aps. Ministras P. Žadeikis patvirtino. Tų pačių metų gruodžio mėn. Šaulių Sąjunga jau turėjo 39 šaulių būrius ir 805 šaulius. Lietuvos Šaulių Sąjungos organizacinis periodas vyko nepriklausomybės kovų įkarštyje. Šauliai savo vadų, o vėliau Centro Valdybos paskirtų fronto štabų vadovaujami, padėjo Lietuvos kariuomenei visuose frontuose, ypač su bermontininkais ir lenkais.

1922 metais, kai atėjo likiminė valanda prarasti Klaipėdos kraštą, Šaulių Sąjunga, su savo nariais, parodė didelį pajėgumą, dalyvaudama Klaipėdos krašto atvadavime. Šaulių Sąjunga Lietuvoje buvo visuomenės savanorių vyrų ir moterų ginkluota organizacija, kurios šūkis buvo "Nepriklausomai Lietuvai!" Šis principas padėjo Šaulių Sąjungai išaugti į didžiausią, stipriausią organizaciją. 1939 m. birželio mėn. Šaulių Sąjunga, švęsdama savo 20 metų sukaktį, pasirodė Lietuvos visuomenei didingumo parade Kaune. Jame dalyvavo virš 20,000 uniformuotų

šaulių vyrų ir moterų. Tais pačiais metais, t.y., dvidešimt metų po įkūrimo, Lietuvos Šaulių Sąjunga turėjo virš 100,000 narių, kurių daugumą sudarė jauni žmonės. Leido iliustruotą savaitinį žurnalą "Trimitas", kuris turėjo 30,000 skaitytojų. Šaulių Sąjunga turėjo 79 šaulių namus, 287 bibliotekas, 126 choras, 80 orkestrų, 15 teatrų, 400 vaidintojų kuopelių, 91 sporto klubą. Šaulių Sąjunga sudarė Lietuvos Respublikos ginkluotų jėgų dalį ir priklausė Lietuvos Kariuomenės Vadui.

1940 m. birželio mėn. Lietuvą okupavo bolševikinė Rusija. Aišku, kad tokia stipri patriotinė-karinė organizacija nepatiko Lietuvos okupantui. Lietuvos Šaulių Sąjungą okupantas tuojau nuginklavo. Svarbesnieji Sąjungos vadai ir aktyvesni šauliai buvo areštuoti, laikomi kalėjimuose, kai kurie buvo net sušaudyti, o daugelis ištremti į tolimą Sibirą.

1941 m. birželio mėn. kilo Vokietijos-Rusijos karas. Daug šaulių tada dalyvavo sukilime, kovodami prieš rusus, vėl mėgindami grąžinti Lietuvai nepriklausomybę. Tos desperatiškos kovos prieš Lietuvos pavergėjus, neapsiėjo be šaulių aukų.

Antrasis Lietuvos okupantas — hitlerinė Vokietija, irgi neleido atsikurti Šaulių Sąjungai. 1940 m. Rusija antru kartu okupavo Lietuvą. Tūkstančiai Lietuvos šaulių liko partizanais, slapsnydamiesi miškuose su bolševikine rusų okupacija Lietuvoje, net iki 1952 m.

Atsidūrę laisvajame pasaulyje, buvę Lietuvos šauliai, 1954 metais atkūrė savo organizaciją Amerikoje, vėliau Kanadoje, Anglijoje, Australijoje. Ji kursis ir kituose laisvuose pasaulio kraštuose, kur bent kiek glūdi tautinės sąmonės. Ji vadinasi: Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje, arba angliškai "The National Guards of Lithuania in Exile".

Lietuvos Šaulių Sąjungos teisėti namai yra nepriklausoma Lietuva. Ji ten gimė, ten augo ir bujojo, Lietuvos suverenumo apsaugos sustiprinimui ji buvo įkurta. Komunistinė Sovietų Sąjunga, 1940 m. jėga okupavusi Lietuvą, ne tik uždraudė ir likvidavo Šaulių Sąjungą, bet ir narius areštavo, kankino, trėmė Sibirą, žudė. Vadinasi, Lietuvos valstybės okupantas — laikinasis Lietuvos šeimininkas, prieš Lietuvos Šaulių Sąjungą ir jos narius panaudojo brutalią prievartą ir smurtą. Norėdama savo egzistenciją tęsti, Lietuvos Šaulių Sąjunga neturėjo teisės tai padaryti namie — savame krašte, todėl buvo priversta savo kraštą apleisti ir laikinai įsikurti tremtyje.

VESKIME TAUTOS LAISVĖS KOVA

(Stasio Jokubaičio žodis Kanados Šaulių Moterų Sąskrydyje, rugp. 28)

Per įvairias šventes ar sąskrydžius mes prisimename savo kraštą Lietuvą, ten pavergtus-okupuotus mūsų likusius tėvus, brolius ir seseris. Dažnai minime žodį "Tėvynė". Bet, kai paklausi savo tautiečio — lietuvio apie tėvynę, tai gausi iš jo įvairius atsakymus.

Labai gražiai ir trumpai į tą klausimą atsako mūsų tautos dainius poetas Maironis: "Mylėk lietuvi, tą brangią žemę, kur nuo amžių tavo tėvai gyveno". Tėvynė, tai žemė, kur mūsų tėvų sodybos, senelių ir didvyrių kapai. Tai ne tik vien žemės vieta, bet ir tauta, žmonės artimi savo lietuviška gražia kalba ir papročiais. Tėvynė yra nepaprastai brangi ir kilni, todėl, kad ji sava.

Štai, už maždaug poros savaitių bus rugsėjo 8-toji, tai Lietuvių Tautos Šventė. Kaip buvo gražu, kai tos šventės proga savo laisvoje tėvynėje susirinkdavo minios žmonių prie Karo Muziejaus, toje, sakytiau, mūsų tautinėje šventovėje, prie Nežinomo Kareivio kapo, kur keldami aukštyn, arba nuleisdami lietuvišką trispalvę vėliavą, galingai giedodavo: "Lietuva, tėvyne mūsų"...

Tik prieš porą mėnesių atvykęs iš pavergtos Lietuvos į Hamiltoną Kęstutis Jokubynas patvirtino, kad okupantai Karo Muziejaus sodelyje nugriovė Laisvės statulą, išardė Nežinomo Kario kapą, nutildė Laisvės Varpų garsus. Lietuva paversta Maskvos kolonija, o iš jaunimo širdžių siekiama išplėsti meilę savanorių ir partizanų krauju laimėtai laisvei, jų galvose užgesinti Mindaugo ir Gedimino Lietuvos atsiminimą, bei Vytauto žygių garšą. Vieton to, skleidžiant rusifikaciją, mūsų partizanus vadina banditais.

Mes, gyvename laisvame krašte, kurio valdžia mums nedraudžia rūpintis mūsų pavergtos Tėvynės išlaisvinimu ir mūsų priaugančio jaunimo paruošimu mūsų tėvynės ateities laisvės kovai.

Mūsų šventa pareiga yra leisti

savo jaunimą į lietuviškas — li-tuanistines mokyklas, jaunimo organizacijas, raginti skaityti lietuviškas knygas, laikraščius ir siekti aukštojo mokslo. Tik lietuviškai subrendęs, kūrybingas jaunimas bus mūsų lietuviybės išlaikymo tvirtovė.

Atsimink, mielas broli ir sesute, kad mes visi esame labai atsakingi prieš savo tautą, už jos ateitį. Juk mes dabar kuriame savo ateities istoriją, kurią skaitys ateinančios kartos. Bet apie ką? Kad sėdėjome rankas sudėję ir gerbūviu pertekę nieko neveikėme savo pavergtos tautos ir priaugančios kartos labui?!

Argi mums jau nieko neprimena ir nesako ta 10 metų trukusi he-

šarvuotųjų Rinktinės tankų puskarininkis Stepas Jakubickas, 15 metų be pertraukos sėkmingai vadovauja "DLK Gedimino" šaulių kuopai ir aktyviai dalyvauja kitose lietuvių organizacijose. Jau eilė metų jis yra KLB Krašto Tarybos narys, vienas iš Kanados Lietuvių Fondo steigėjų ir nuo Fondo įkūrimo yra Fondo Tarybos narys, Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio Kanadoje steigėjas ir dabartinis Vietininkijos pirmininkas. Eilę metų jis yra ejęs įvairias pareigas LAS Vyr. Valdyboje, o dabar yra LAS Seniūnų Tarybos vice-pirmininkas, yra buvęs Šaulių Sąjungos Tremtyje I-mas vicepirm., Kanados Šaulių Rinktinės pirm., keletą kadencijų KLB Delhi apylinkės pirmininkas, "Laisvoji Lietuva" laikraščio vyr. redaktorius ir dabartinis Redakcinės Kolegijos narys ir Lietuvių Žurnalistų Sąjungos narys.

rojiška, nelygi mūsų partizanų kova Lietuvoje. Arti 30,000 žuvusių jaunų savanorių - karių - šaulių auka patvirtino lietuvių tautos pasiryžimą gyventi, jeigu reikia ir per mirtį. Savo testamente Lietuvos partizanai, štai, ką rašo man, tau ir mums visiems: "Mes mirštame, bet mirdami norime žinoti, ar dar liks lietuvis, kuris nebijotų nors gyvu žodžiu kovoti už pavergtą, naikinamą Lietuvą ir jos laisvę".

Tad, tegul Lietuvos partizanų testamento žodžiai, visus ne tik čia susirinkusius, bet ir visus lietuvius gyvenančius laisvajame pasaulyje, įpareigoja vesti tautos laisvės kovą mokslininko knyga, dailininko paveikslu, lietuvišku žodžiu ir daina, tautiniu šokiu ir malda.

Iš ALTOs ruošto Sovietų Sąjungos daromo lietuvių tautos naikinimo minėjimo Ciceroto. Pūkelevičiūtės Paskutinį Birželį deklamuoja akademikė Audronė Pavilčiūtė. Iš šonų Palionis ir Pranskevičius. Nuotr. C. Genučio

S A P N A S

G. ADOMAITIENĖ

*Taip norėtum grįžti į tėvų sodybą . . .
Ach, norėtum būti, kur šermukšniai šaukia,
Kur dairos berželiai gimtojoj palaukėj . . .*

B. Brazdžionio

Šiomet svarsčiau ar apsimoka važiuoti į tėvynę gimines aplankyti ir priėjau išvados, kad dar atidėsiu ateičiai.

Bet mano vaizduotėje ir pasąmonėj jau pynėsi ten paliktų mielų žmonių, gyvų ir mirusių veidai, mylimos tėviškės namai ir laukai. Rodos mačiau melsvas Nemuno bangas, žaidžiančias tėvynės saulės spinduliuose, o kai atsigulčiau nakties poilsiui — lakštingalos jau suokė man lopšinę vėlioj vasaros naktį, Šešupės godelio pakrantėje, kuri skverbėsi pro atdarą klėtės langą iš nakties tamsumos . . .

Ir taip pasiekiau tėvynę be leidimo, be jokio tardymo, be bilieto ir be prievarta įpiršto viešėjimo rusiškame Kremliuje, ir dar greičiau negu lėktuvu, svajonių sparnais . . .

Neužilgo patekau į vyšnių sodą, pasimelsti prie po liepomis stovinčiu smūtkeliu, kuriame devynliežuvė paukštė man vėl giedojo, kaip anuomet . . . Vaikščiodama smėliu barstytais takais po sodelį, glamonėjau kiekvieną medelį, bučiavau kiekvieną žiedelį ir visa krūtine gėriau naujai pražydusių obelių kvapą, kurių žieduose dūzgė, lyg švelni muzika, daugybė bitelių.

Ir staiga, su visu trisdešimties metų išlanktu ilgesiu, pasigedau savo motinėlės, kuri visada

mane pirmoji sutikdavo. Bėgau seklyčion paieškoti tėvelio, bet deja, nei jų, nei seklyčios, neberadau . . . Grįžau realybėn, prisiminiau, kad vieno jų kaulai jau seniai Sibiro taigoje išalę, kitas gi, Sintautų kapinyno molėtoje žemėje amžiną poilsį rado. Nei brolelio, nei seselių ten taip pat nebuvo. Tik šalta nykuma, tik nuodėguliai ir griuvėsiai belikę iš tėvų sodybos, kurią karo šmėkla nuniokojo, o bolševikas likusius ainius ištrėmė nežinomam likimui į puslankinių mongolų šalį. Gi tą, man šventą žemelę, mindžioja jau svetimos kojos.

Bet aš dar turiu aplankyti pievas ir tą godelį, kur kadaise uogaudavome su sesutėmis . . . paglostyti rugių varpas, išbučiuoti kiekvieną lino žiedą, pasvajoti jaunystės svajas po berželiu, kuris gal dar tebestovi buvusios tėviškės palaukėje . . . Ir paklausti — gal gegutė užkukuos, nors jau paskutinį kartą . . .

Kaip pamišusi bėgau per lauką, vis bijodama, kad kas nepastebėtų ir neuždraustų. Štai pieva, mirganti gėlėmis. Atsiklaupus skyniau jas, lyg kokią relikviją, nes žinojau, kad jau daugiau jų nebematysiu. O ten toliau ružavos saugėlės (katpėdėlėm jas vadinom), jų prisiskyniau visą puokštę, net liks tokios pat ružavos, nenuvutysios, ir padėsiu jas po stiklu. Tai bus mano gražiausias paveikslas iš gyvų mano tėviškės pievų gėlių. Dar nuskyniau rūtų šakelę iš mūsų darželio, kurį kartu su motute taip globojau, jauna būdama . . .

Deja — pabudau. Buvo sunku grįžti realybėn. Pažiūrėjau į ranką įsitikinti — ar ten tikrai yra gėlių puokštė ir rūtų šakelė, kurios turėjo papuošti mano kanadiško namo sieną šalia Trispalvės ir Vyčio! . . . Nieko nebuvo . . . Sunku buvo atskirti — sapnas tai, ar vizija.

“Kar. Juozapavičiaus” ir “Žalgirio” kuopų šauliai su vėliavomis bažnyčioj. Iš d. į k.: P. Vencius, J. Velykis, A. Balasevičius, A. Šarkauskienė ir Muliolis. Nuotr. V. Bacevičiaus

Iš Klevelando Žalgiriečių veiklos

“Žalgirio” kp. pramatyta didesnės apimties Klaipėdos Krašto atvadavimo minėjimas sausio 30 d., užėjus dideliems šalčiams ir sniego pūgoms, buvo atšauktas. Pasitenkinta pamaldom už žuvusius atvadavimo dalyvius šv. Jurgio lietuviškosios bažnyčios.

Nežiūrint labai blogo oro “Žalgirio” ir “Kar. Juozapavičiaus” kp. šauliai ir Klevelando ramovėnai gausiai dalyvavo pamaldose ir prisiminė savo maldose žuvusius ir mirusius šaulius.

Į Birželio išvežtųjų minėjimą sesės pasikvietė ilgametę Sibiro stovyklų kalinę ir knygos “Pėdos Mirties Zonoj” autorę Eleną Juciūtę. Sesės rūpinosi jos priėmimu, minėjimu ir parodėle. Ačiū sesėm.

Sporto vadovo I. Muliolio rūpesčiu žalgiriečiai kasmet brolio Bartkaus ūkyje įruoštoji šaudykloj suruošia šaudymo turnyrą. Šiemet varžybose dalyvauja daug jaunų, gerų šaudytojų. Rugsėjo 25 d. įvyks prizinis šaudymas ir sezono uždarymas. Daugiausia taškų surinkę šauliai gaus trofėjus, o per visą sezoną daugiausia taškų surinkęs šaulys gaus pereinamąjį taurę. Sėkmės broliam šaudytojams.

Liepos 24 d., kartu su jūros šauliais, ant Erie ežero kranto, Beach parke, suruošė gegužinę ir Jūros šaulių dieną. Esant gražiam orui, šaulių turimais laiveliais dalyviai buvo pavežioti po gražų Erie ežerą, parke pavaišinti sesių šaulių pagamintais skaniais užkandžiais ir gaivinančiais gėrimais. Svečiai laimėjo daug vertingų dovanų. Vakare visi patenkinti skirstėsi į namus.

“Žalgirio” kp. atstovai dalyvavo Hamiltono šaulių kp. dešimtmečio minėjime ir Šaulių S-gos Union Pier rengtame Kultūriniam suvažiavime.

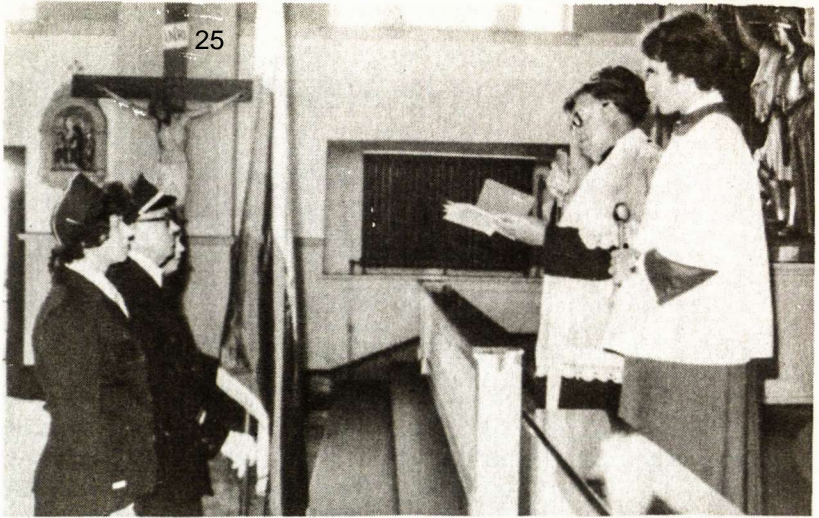
Praėjus vasaros karščiams “Žalgirio” kp. valdyba spalio 15 d., 7 val. vakaro, DMNP parapijos didžiojo salėj ruošia vakarą. Meninėj daly Hamiltono dramos teatras suvaidins komediją “Bubulis ir Dundulis”. Po vaidinimo vaišės ir šokiai, grojant geram orkestrui.

Vėliau Lietuvių Namuose žalgiriečiai ruošia rudens popietę, kurios metu bus pagerbti daug pasidarbę šaulės ir šauliai ir šaudymo varžybų laimėtojams įteiktos donanos ir pereinamoji taurė.

Edvardas Pranckus

“Kar. Juozapavičiaus” kp. žinios

Rugsėjo 11 d. “Kar. A. Juozapavičiaus” kp. Andriūšaičių ūkyje vykdė šaudymo pratimus. Kartu su vyrais šaulės ir moterys šaulės. Daugiausia taškų surinko J. Velykis, antroj vietoj —

Š. m. rugp. 11 d., per Šiluvos atlaisdus ir Tautos šventę, šv. Jurgio bažnyčioje klebonas B. Ivanauskas pašventino “Kar. Juozapavičiaus” kp. bažnyčiai padovanotą tautinę vėliavą. Prie vėliavos: J. Vencienė, vėliavnešys M. Smelstorius ir A. Mekešienė. Nuotr. V. Bacevičiaus

F. Navickas ir trečioj — A. Mekešienė.

“Juozapavičiaus” kp. šaulys J. Navickas auto katastrofoj susilaužė abiejų kojų kaulus ir jau du mėnesiai guli ligoninėj. Sesės ir broliai šauliai jį užjaučia ir linki greit pasveikti.

Rugpiūčio 25 d. kp. pirm. dr. K. Pautieniui Klevelando klinikoje padaryta operacija.

Šauliai Smelstoriai kuopai paaukojo 50 dol.

Šaulys Andriūšaitis, kuris savo dideliame ūkyje davė Juozapavičiaus kp. šauliams šaudyklą, prieš du metus susizeidė kojos kaulus ir vaikšto su ramentais. Kuopa linki mielajam broliui Andriūšaičiui greitai pasveikti.

K. P.

“Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių gegužinė

1977 m. rugpiūčio 21 d. “Gen. T. Daukanto” j.š. kp. surengė gegužinę Cicero Medžiotų ir Žuvautojų šaudykloje prie Antioch, Ill. Sekmadienis išaušo apsiniaukęs, o apie 9 val. pradėjo lyti. Nežinia, jūrų valdovas Nep-tūnas, ar lietuviškasis Bangpūtis užsiruštino ir nutarė jūrų šaulius pakrapti šiltu lietučiu, bet j.š. neišgąsdino. Sekmadienio rytą penki ciceriškiai laukė autobuso ir būkštavom ar tilpsim, bet atvažiavus didžiuliu autobusu, radom tik 11 ar 12 patogiai įsitačiusių asmenų, tad lengvai sutilpome. Nuvažiavę radome jau anksčiau atvykusius daukantiečius. Kp. pirm. E. Vengianskas pasveikino atvykusius. Apie pirmą valandą nustojo lyti ir pasirodė saulutė, kurią visi sveikino, kaip tik

mokėjo. Mūsų susidarė visas dešimtu-kas ir užėmė du stalus, ir gražioje nuotaikoje, smagiai leidome laiką. Daug gyvumo įnešė brolis Markuskas, kuris padainavo savo sukurtus kupletus, vėliau akordeonu linksmino svečius. Daukantiečiai buvo puikiai pasiruošę, maistas labai skanus, tai nuopelnas jų sesių. Gėrimais rūpinosi N. Martinkus ir K. Vidžius. Turtingas laimėjimais buvo “laimės šulins”. Apie 6 val. vakaro vėl pradėjo lynoti ir visi išskubėjo į namus. Ačiū daukantiečiams už pakvietimą.

Alf. Gailius

“MARTYNO JANKAUS” BROCKTONO ŠAULIŲ KUOPA

Tautos šventės minėjimas

1977 m. rugsėjo 11 d. Brocktono “Martyno Jankaus” šaulių kuopa suruošė iškilmingą Tautos šventės minėjimą. Šventės iškilmingumą padidino iš kaimyninių kuopų atvykę uniformuoti šauliai ir tautiniais rūbais pasipuošusios moterys su vėliavomis.

10 val., grojant vargonams, į Šv. Kazimiero liet. parapijos bažnyčią įžygiavo: “Martyno Jankaus” kp. su vėliava, “Dr. Vinco Kudirkos” kp. iš Worcesterio su kp., Lietuvos ir Amerikos vėliavomis, Bostono “Jono Vanagaičio” kp. su savo vėliava ir LKMS-gos tautiniais rūbais pasipuošusios moterys atlydėjo savąją vėliavą.

Prieš mišias kleb. kun. Petras Šakalys pašventino “M. Jankaus” kp., padovanotas Petro Pulminsko su žmona — tautinę, ir Bronės su Edvardu Martišių — JAV vėliavas, kurias mecenatai

“Martyno Jankaus” š. kp. Tautos šventės minėjimas Brocktone, rugsėjo 11 d. Iš k.: prie dovanotos kuopai J.A.V. vėliavos Bronė ir Edvardas Martišiai; 4-tas — R. Bielkevičius.

Apac., iš deš.: Lietuvos vėliavos mecenatai Petras su žmona Pulminkai. Kairėje — kp. pirm. R. Bielkevičius skaito padėkos mecenatams diplomą. Nuotr. Naro Alksninio

ir kūmai po pašventinimo įrikiavo į kitų vėliavų tarpą.

Po pašventinimo klebonas pakvietė “Martyno Jankaus” kp. pirm. uždegti žvakę prie šalia altoriaus stovinčios tautinės vėliavos, prašant Visagalį lietuvių tautai, po visą pasaulį išblaškytai, dvasinės stiprybės ir Tėvynei laisvės.

Mišių auką, užprašytą “M. Jankaus” kp. už žuvusius Lietuvos laisvės kovotojus, atnašavo kleb. kun. P. Šakalys. Jis taip pat pasakė patriotinio turinio gražų pamokslą. Mišių auka, pamokslas, Šv. Kazimiero parapijos choro gražus giedojimas ir prieš altorių vėliavų eilė, jaudinančiai veikė besimeldžiančius.

Po pamaldų šauliai su svečiais nuvyko į Sandaros salę, kur šeiminkės, vadovaujant sesei St. Gofensienei, laukė su skaniais patiekalais. Besivaišinant buvo malonu pabendrauti su kaimynais ir svečiais. Nuoširdžiai buvo pasveikintas sekančią dieną gimtadienį švenčiantis “Dr. Vinco Kudirkos” kp. šaulys Vladas Gedmintas. Dalyviai jam sugiedojo Ilgiausių metų . . .

3 val. p.p. toje pačioje salėje įvyko Tautos Šventės minėjimas — akademijs. Petro Viščinio trimitų muzika pasitiko vėliavas. Minėjimą atidarė Romualdas Bielkevičius. Sugiedojus JAV ir Lietuvos himnus, buvo pagerbti vėliavų mecenatai: Edvardas ir Bronė Martišiai ir Petras su žmona Pulminkai. Jiems buvo įteikti padėkos diplomai. Mecenatai vėliavas perdavė “M. Jankaus” kp. pirm. R. Bielkevičiui, kuris pasakė: “Jūsų dovanotas ir šią dieną pašventintas vėliavas globosim, o išaušus mūsų tėvynei laisvės rytui, jos bus nuvežtos į sostinę Vilnių, į Gedimino kalną”.

Prelegentas Petras Viščinis vaizdžiai papasakojo apie mūsų tautos garbingą praeitį, kaip laisvoje Lietuvoje buvo pradėta švęsti Tautos Šventė — Rugsėjo 8-ji, kartu minint Vytauto Didžiojo numatytos karūnacijos dieną ir Marijos garbinimo šventę — Šiluvos atlaidus.

E. Ribokienė paskaitė poeto B. Brazdžionio “Lietuvos Laukai” ir “Gyvajai Lietuvai” eilėraščius.

“M. Jankaus” kp., suruošusią tokį gražų Tautos Šventės minėjimą ir vėliavų mecenatus, sveikino “Dr. Vinco Kudirkos” kp vardu Kazys Prapuolenis, LB Brocktono apylinkės pirm. J. Rentelis, LB Bostono apyl. pirm. P. Jančauskas. Pastarasis kalbėjo Pabaltiečių Žygio už Žmogaus Teisės, š.m. rugsėjo 24 d. reikalu. Pasak jo, kiekvienas lietuvis turįs pareigą žygi remti auka, dalyvavimu ar patarimais. Autobusas, ku-

ris išvyks iš Brocktono, turįs būti pilnas jaunimo ir vyresniųjų.

Minėjimą baigė pirm. R. Bielkevičius padėkos žodžiu kaimyninėms šaulių kp. už gausų dalyvavimą su vėliavomis, šventės rėmėjams, mecenatams, šeiminkėms, ypač Stasei Gofensienei ir visiems svečiams. Sugiedojus "Marija, Marija", buvo išneštos vėliavos. Vėl visi susėdo prie kava, arbata ir įvairiais kepiniais turtingų stalų, pasidžiaugti gražiu Tautos Šventės minėjimu ir pasidalinti įspūdžiais.

Šis minėjimas sustiprino dalyvavusių ryžtą dirbti ir aukotis dėl tautos ir tėvynės šviesios ateities.

E. Ribokienė

Kanados Šaulių Rinktinės Moterų Geгуžinė

Gražiame Hamiltono Medžiotojų klubo parke š.m. rugpiūčio 28 d. Kanados Šaulių Rinktinės sesės, talkininkaujant broliams šauliams, suruošė tradicinę gegužinę, tikslu sutelkti lėšų Rinktinės vėliavai įsigyti. Visų kuopų darniu darbu buvo pasiekta gražių rezultatų ir gegužinė praėjo jaukioje nuotakoje.

Į gegužinę atsilankė labai garbingas svečias — Kanados Lietuvių Krašto Tarybos pirm. ir lietuviškos radijo valandėlės vedėjas Jonas Simanavičius, lydimas LŠST CV vicepirm. Stasio Jokubaičio, CV Moterų atstovės M. Jokubaitienės ir Kanados Šaulių Rinktinės vadovės D. Jokubaitytės. Taip pat atsilankė svečių iš Lietuvos ir Vokietijos. Visi buvo sujaudinti St. Jokubaičio kalba ir Lietuvos himno žodžiais, kuriems skambant, sesės Z. Jonikienė ir G. Adomavičienė, asistuojant broliams A. Patamsiui ir P. Jonikiui, nuleido vėliavas. Po ceremonijų vyko atsisveikinimai.

Nuoširdi padėka visoms sesėms ir broliams, prisidėjusiems prie šios gegužinės pasisekimo.

S. Petkevičienė, Kanados Šaulių Rinktinės Moterų vad.

"Lithuania — The Outpost of Freedom" Detroito centrinė bibliotekoj

Detroito "Stasio Butkaus" kp. padovanuoja Detroito centrinei bibliotekai 4 egzempliorius knygos *Lithuania — The Outpost of Freedom*. Knyga įtraukta į bibliotekos katalogą, į istorinių leidinių skyrių. Knygą parašė dr. K. Jurgėla, išleido LŠST CV.

Buęs LŠST CV vicepirm. Kultūros reikalams ir "Juozapavičiaus" kp buęs pirm., Čiurlionio Ansamblio vadovas mu-

Vėliavos nuleidžiamos Kanados Š.R. sesių gegužinėje. Prie tautinės vėliavos Z. Jonikienė, "Vlodo Pūtvio" kp. Toronte, ir A. Patamsis, "DLK Algirdo" kp. Hamiltone. Prie Kanados vėliavos G. Adomavičienė ir P. Jonikas, "Baltijos" j.š. kp. Toronte.

zikas Alfonsas Mikulskis parašė muziką lietuviškos mišios. Jo sukurtos mišios, atliktos Ateitininkų Suvažiavimo metu Klevelande, padarė didelį įspūdį. Sveikinam muziką, brolių Alfonsą Mikulskį ir linkim, po ligų ir operacijų pasveikus, kurti lietuvišką muziką ir populiarinti lietuvišką dainą.

A.A. VIRŠ. JUOZAS ŠLEŽYS

Pranešu, kad 1977 m. rugpiūčio 11 d. Čikagoje, po sunkios ligos, mirė viršsavanoris-kūr. Juozas Šležys. Gimęs 1901 m. spalio 2 d., Liskių km., Užpalių valsč., Utenos apskr. Kariuomenėje tarnaudamas dirbo pulko štabe raštininku. Už sąžiningą pareigų atlikimą buvo ap-

Gegužinės dalyviai: Iš k.: P. Jonikas, Jonas Simanavičius — garbės svečias, M. Jokubaitienė, S. Jokubaitis, S. Petkevičienė, Z. Jonikienė, A. Patamsis ir P. Kanopa. Nuotr. Borusienės

dovanotas Kūrėjo-Sav. medaliu, Lietuvos 10 M. Nepriklausomybės medaliu ir Gedimino Ord. 3-čio laipsnio.

Priklausė Savanorių Sąj., LKVS "Ramo-vei" ir Šaulių Sąj.

Jis buvo didelis patriotas, mylėjo savo tėvynę Lietuvą; už jos laisvę ir nepriklausomybę kovojo.

Kai baigėsi karas ir laisvė buvo iškovota, Juozas pasiliosavo iš kariuomenės. Būdamas savanoris gavo žemės, pasistatė trobesius ir gražiai įsikūrė.

Kiek pailsėjęs, vėl išėjo tarnauti savo kraštui, įstojo į policijos tarnybą. Kadangi buvo raštingas ir sąžiningas, greitai kilo į aukštesnes užimamas vietas. Pirmą — į nuovados viršininkus, vėliau į policijos vado padėjėjus.

Būdamas teisingas, gerai sugyveno su pavaldiniais ir jie jį gerbė. Taip pat gražiai sugyveno su apylinkių gyventojais ir įsigijo jų simpatijų. Bolševikams užėjus, pasitraukė į savo ūkelį ir taip išvengė išvežimo į Sibirą. Rusus išvijus iš Lietuvos, vėl grįžo į tas pačias pareigas.

Antrą kartą grįžtant rusams, pasitraukė į Vakarų. Su Juozu susipažinau Čikagoje, darbovietėje. Jis buvo ramaus būdo, draugiškas. Jei kas nusiskųsdavo vienu ar kitu nesugalavimu, vis pasiūlydavo kuo nors padėti, ir reikalui esant, tai darydavo.

Su a.a. Juozu atsisveikinti prisirinko pilna koplyčia žmonių, giminės, savanoriai, didelis būrys šaulių, ramovėnų, draugų ir pažįstamų.

Atsisveikinimą pravedė šaulių rinkt. vad. Išganaitis, žodį tarė sav. Čikagos skyriaus pirmininkas Tamulis, šaulys Beinoras ir Čikagos ramovėnų skyriaus pirm. plk. Tveras.

Prie karsto garbės sargyboje stovėjo savanoriai, šauliai ir ramovėnai.

X. Leknickas

Kad paryškinus Juozo asmenybę, trumpą prisiminimą iš jo gyvenimo parašė Pranas Beinoras, kuriam teko artimai bendradarbiauti tarnaujant vienoje žinyboje. Minimais prisiminimus jungiamo prie šio pranešimo.

A.a. Juozą Šležį prisiminus

Juozą man teko pažinti tik pokario metais, tačiau noriu trumpai paryškinti jo gilų patriotizmą, ryžtą ir drąsą.

Vokiečių okupacijos metu, kaip ir visoje Lietuvoje, taip ir Utenoje, rudenį apskrities viršininko įsakymu (apskr. viršininkas įsakymą gaudavo iš vokiečių valdžios. Apskr. viršininkas eilės tvarka tą įsakymą perduodavo policijos vadui, policijos vadas — nuovadų viršininkams, o pastarieji turėjo vykdyti), ūkininkai, paskirtą dieną, privalėjo suvežti į apskritį savo laukų derlių — pyliavas, oku-

A.A. virš. Juozas Šležys

panto pusbadžiai skūrai išlaikyti. Čia Juozui, tuolaikiniam Utenos nuovados viršininkui jau buvo per daug, kad jo mylimo tėvų krašto turtą plėštų okupantas. Juozas sušaukęs savo nuovados pareigūnus, įsakė sėsti ant dviračių ir pavažiuoti bent pora kilometrų už miesto, ant visų kelių kurie sueina į Uteną, pasitikti pyliavas atvežančius ūkininkus ir jiems pasakyti, kad su savo pyliavomis grįžtų namo. Galima įsivaizduoti koks buvo ūkininkų džiaugsmas, bet sunku įsivaizduoti, kas Juozui įkvėpė tokią drąsą — pasipriešinti vyriausybės įsakymams.

Šis įvykis nepaliko valdžios nepastebėtas. Iš apskr. viršininko įstaigos buvo pranešta Ukmergės žandarmerijai ir tuo pačiu laiku į apskr. viršininko įstaigą buvo iškvieistas tuolaikinis policijos vadas Kazlauskas, kuris buvo įtartas sąmoningai sabotavęs pyliavų pristatymą. Policijos vadas, prieš vykdamas į apskr. viršininko įstaigą, paskambino nuovados viršininkui Juozui, pranešdamas: "Pone viršininke, tikiuosi, kad nebeapsimaty- sim, nes jaučiu kokiam reikalui esu iškvieistas" (apskr. viršininko buvo suplanuota, atvykus žandarmerijai, policijos vadą perduoti jiems, nes apskr. v-ko ir vado santykiai nebuvo pavyzdgingiausi).

Nuovados viršininkui užvirė širdis ir jis nusprendė policijos vadą gelbėti jėga. Juozas nuovadijoje savo vyrams pareiškė: "Vyrai, laikysimės iki vaidinimo pabaigos, nors ir patys žūsime, bet savo vado taip lengvai neatiduosim".

Neįsivaizduojamu greitumu, įvairiomis priemonėmis, buvo sušaukta reguliarioji ir pagalbinė policija, apie 40 vyrų, gerai ginkluotų (automatais ir kulkosvaidžius policija buvo įsigijusi Antrojo pas- karo metu ir laikė slaptai nuo vokiečių). Dalis ginkluotų suėjo į apskr. viršininko įstaigą, kita dalis pasiliko lauke už-

ėmę savas pozicijas, laukti "svečių" iš Ukmergės.

Policijos vadas apskr. viršininko įstai- goje išbuvo apie 2 valandas ir apie kokias pasekmes nebuvo jokios žinios. Tik nuov. viršininkui organizuojant poli- cijos jėgą jam išvaduoti, kabinete su- skambėjo telefonas, kur policijos vado įstaigos raštvedys Zinkevičius pranešė, kad žandarmerijos patvarkymu policijos vadas yra areštuotas.

Policijos vyrai jau buvo visi savo vie- tose, kai prie apskr. viršininko įstaigos pasirodė du autobusai su žandarmerija, apie 20 vyrų, ginkluotų tik šautuvais, matyt, nesitikėjo, kad čia gali kilti koks nors ginkluotas konfliktas, juk jie stiprūs okupantai — vokiečiai. Vokiečiams iš autobusų nebuvo leista išlipti, išskyrus to dalinio leitenantui, kuris nuvyko į apskr. viršininko įstaigą lydimas dvie- jų, gerai ginkluotų, policijos pareigūnų.

Po geros valandos padėtis pasikeitė gerojon pusėn. Policijos vadas Kazlaus- kas buvo paleistas, o žandarmerija iš- vyko atgal į Ukmergę.

Dievulėliau, pasekmės galėjo būti liūd- nesnės.

Po šio įvykio, neilgai trukus, polici- jos vadas, tom pačiom pareigom, buvo iškeltas į Raseinius. Vėliau buvo laukia- ma represijų prieš Juozą, bet rezultate buvo paaukštintas tarnyboje, pakeliant jį policijos vado padėjėju ir iškeliant į Zarasus, kur tuo laiku policijos vadu buvo Fabijonas Mintautas.

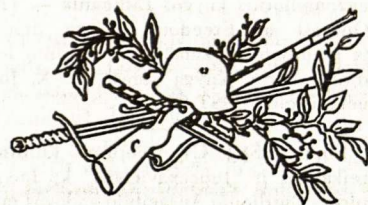
Po visų šių įvykių, jau sutemus, sau- sam sniegui krintant, einant mum abiem namo (gyvenome netoli vienas kito), Juo- zas tarė: "Pranai, snaigės, ir tos lietu- viškos".

Ar mes galime rasti asmenį su dar didesniu patriotizmu, pasiryžimu ir drąsa?

Mes gyvieji likę, semkimės stiprybės iš praeities. Juk viskas tas jau praeityje.

Gilią užuojautą reiškiau "Vytauto Didž. Šaulių Rinktinės ir savo vardu — a.a. Juozo žmonai Onutei, su vaikučiais, te- begyvenančiais Lietuvoje, žmonos sesers dukrai Živilei Jurienei, atvykusiai iš New Yorko, draugei Stasei Širvienei su dukra Nijole ir žentu Algirdu Naikumu, taip pat kitiems draugams ir pažįstamiems.

Pranas Beinoras

MES — LAISVĖJE PAKLYDUSIEJI

V. KARYS

Šiurpas krečia, kai skaitai Lietuvoj leidžiamą LKB Kroniką. Kaip persekiojamas lietuvis už tikėjimą, kokiais kryžiaus keliais jis turi eiti...

Kas giedriomis akimis, sveiku protu nuvyko aplankyti savo artimųjų okupuotoje Lietuvoje — apstulbsta. Grįžta į praeitį, 1940-1941 metų okupacijoj sutriptą, paniekintą Lietuvą, patiria apie kalinamųjų brolių ir sesių kančias.

Po ilgokos pertraukos vėl paimu į rankas mūsų kankinių: Armonienės, Tauvaišienės, Rūkienės ir Juciūtės knygas. Greta įsirikiuoja ir mūsų ryškiausias Laisvės Kovotojas kpt. Juozas Daumantas-Lukša.

1944 m., Hitlerio-Stalino siaubingomis karo dienomis, bėgom kruvinomis, batų nutrintomis kojomis, alkani, į vakarus, nešėm kailį, kad nepakliuvus išsigimėliams komunistams. Didžioji dalis laisvės kovotojų pasiliko prieš užnugaryje kovoti. Ūkininkas neatsiplėšė nuo savo žemelės, gyvulėlių... Daugelis kitų atsidavė Dievo valiai... Čia, laisvėje, visų baisių išgyvenimų liudininkai, seneliai, tėvai, giminės, kaimynai, draugai. Daugelis jaunuolių gyviesiems liudininkams atėžia: — Jūs nusenę, atsilikę nuo gyvenimo, komunistinėj sistemoj dabar viskas pasikeitę.

Sakai, paklydęs jaunuoli, apie pasikeitimus? O, ar seki lietuvišką spaudą, Kroniką? Raudonasis okupantas nepasikeitė, tik išgudrėjo, imasi rafinuotesnių priemonių bevaliams suklaidinti. Propagandai turi paskirus špionažo institutus. Jau vaikų darželyje vaikas ruošiamas šnipinėti, sekti tėvą ir motiną ir pranešti, jei jie kalba apie nepriklausomos Lietuvos klestėjimą, neigiamai pasisako prieš komunizmą. Ateistai Dievo buvimą laiko prietarais, tikėjimą opiumu kvailiams... Bet ar jie neturi savų dievukų?! Ar jiems Marksas, Engelsas, Leninas, Stalinas, Brežnevas ir kiti ne dievukai? Ar tų "dievukų" garbinimas neprašoka tikrojo Dievo garbinimo? O mums, katalikiško krašto lietuviams, Maskva ar nedavė savo šventikų? Kas gi Rugienius, Tumėnas? Ar jie nevaldo seminarijas, dvasiškius, bažnyčias?..

Surask pasaulyje kitą tokią valstybę kaip sovietinė Rusija, kuri lituanistinių kursų priedanga prisivilioja mūsų nesubrendusius, neparuoštus jaunuolius, duoda jiems išlaikymą, vežioja ir duoda vodkos, nors maudykis, maitina propaganda, dėsto suklastotą istoriją... Vienas kitas susipratęs jaunuolis išaiškino kiek valandų skiriama lituanisti-

niams dalykams ir kiek propagandai ir kokią žalą tie kursai padaro nesubrendusiems, impulsyviems jaunuoliams. Kokį įspūdį palieka per naktis triukšmaujantieji, pusgirčiai kursantai, kuriems akademiškų lektorių ir kalba ir stilius nesuprantami. Vienas kitas jaunuolis, pagautas ant sovietiškojo kabliuko, iševiams skirtame "Gimtajame Krašte" papildą deimančiukų: — Kaip jie išvažiavę be lietuvių kalbos per šešias savaites tapo mokslinčiais... Še, tau, tėvai per tiek metų neišmokė lietuvių kalbos, neleido į šeštadienines mokyklas, o dabar, stebuklas, per šešias savaites išmoko... Kiti grįžta su karšta bulve burnoje, neprakalba, o kodėl — nei Liuciperis nepadarys sprendimo.

Ant raudonos meškerės kabliuko pagavo jau ir daugelį mūsų bėglių. Visuomenė suskaldyta, veiksmuose ir LB nėra vienybės, vieni — siųst pas Kapsuką ir pionierius, kiti — griežiai — ne. Pionierių stovykloj mūsų šeškiukai "paperka" spalukus su guma. Bernotukui nepasisekė, mūsų "filosofui, politikui" Vincentui, jau ne košer Brazinskai. Vieni į kitus šnairuojame, pykstamės, keikiamės. Kas darytina? Ieškokime ir demaskuokime agentus, įsiskverbusius į mūsų Lietuvos laisvinimo vadovybes. Kada nepriklausomybės kovų metais į savanorių eiles ėjo klumpėti žemaičiai, nagingi aukštaičiai ir dūkai ir čebatuoti suvalkiečiai, kovą laimėjom. Ar neatsiras dabar bent vienas dar gyvas savanoris karininkas ar kareivis ir nepasakys: — Gana, vyrai, aš ir jis imam vadovybę į savo rankas ir sujungę visas jėgas, kovosim, kaip anamet už Lietuvos laisvę.

— — —

Maskva pasiūlė žydams išduoti lietuvius karo nusikaltėlius, kurie neva šaudė žydus. Žydų rašėivos meta kaltinimus visai lietuvių tautai. Ar izraeliui tokie "nusikaltėlių" ieškojimai išeis į naudą, parodys gal ir labai artima karo istorija. Taip kaip Lietuva apsupta grobuonių kaimynų, Maskvos, Varšuvos ir Berlyno, neturi ramybės, taip ir Izraelis, apsuptas arabų, yra negeresnė padėtyje. Izraelio vyriausybę paveikė raudonieji didikai iš Maskvos ir, gal dar primokėdami, skatina ieškoti "nusikaltėlių". Lietuviškas priežodis sako: "Nekask kitam duobės, nes gali pats įkristi".

Nėra kitos pasaulyje tautos, kaip lietuvių, kuri iš virš trijų milijonų gyventojų Stalino-Hitlerio laikais nustojo arti musės milijono savo tautiečių. Ir dabar Lietuvoje sunki vergo dalia. Kraš-

tas kolonizuojamas maskoliais, jiems visos privilegijos, butai, geriausi darbai, kai krašto šeiminkai sunkiai dirba kolūkiuose, skursta ankštuo-se buteliuose, dažnai stokoja buitinių reikmenų. Nėra laisvės, tikintieji persekiojami, plinta venerinės ligos, girtuoklystė, griaunamai šeimų pagrindai. Giliau protaujantieji už atviresnį žodį talpina-mi į bepročių ligonines. Visom tom baisenybėm užtušuoti užsienio svečiams surengia dainų, tautinių šokių šventes, matykite, kaip pas mus klesti tarybinės respublikos. Kokios čia respubli-kos ir jų ministeriai, jei jų užnugaryje Ivanai, Jakovai ir kiti. Jei jau turite ministerius, tai kur gi lietuviški pinigai, pašto ženklai, kur Lietuvos kariuomenė? Jei tokia Lietuva dar yra, kodėl “nusikaltėliai” išvežami į Sibirą, juk ir Lietuvoje kaliniams ir tremtiniams užtektų darbo. Kodėl tarybų sąjunga apsitvėrė mūro ir vielų tvoromis, jei jau kaip skelbiate, pas jus rojus. Meksika labai neturtingas kraštas, bet jie prašo, ragina lankyti jų kraštą.

Visoj tarybų sąjungoj savo giminėms ir draugams sušelpiti išeiviai siuntė siuntinius, kurie kainavo milijonus dolerių. Dovanų siuntinius apkrovė nežmoniškais muitais. Dabar leidžia aplankyti gimines Vilniuje, dar nuveža į Trakus, Druskininkus, na ir į Kauną. Kokia staigmena — išskirtos šeimos tėvą leidžia su žmona pasimatyti vieniems Gintare. Aparatas visus pasikalbėjimus užfiksuoja, net ir matracų spyruoklės ima kalbėti. Tai tau ir tarybų sąjunga, visai kaip jų dainoj: “Aš kitos tokios šalies nežinau, kur taip laisvai alsuoja žmogus”. Laisvai alsuoja, kol kulipka į pakaušį, nenutraukia gyvenimo siūlo. Čia geras pavyzdys yra lietuviai generolai: Uborevičius, Putna, Gruodis ir šimtai kitų žemesnio rango lietuvių komunistų ir dešimtys tūkstančių aukštų rusų karininkų, kaip Tuchačevskis, kurie buvo sušaudyti. Pavartykite bolševikinę Lietuvių Mažąją Enciklopediją ir ten rasite šimtus pavardžių sunaikintų lietuvių. Dabar šioms aukoms jų sodybose ėmė statyti paminklus. Ar negražu?

Sakykite, kodėl gi laisvojo pasaulio laikraščių redakcijos nesiuntinėja laikraščių ir žurnalų veltui? Pirmiau užsisakyk, apsimokėk, o tada — naudokis. Maskvos karaliukai “Gimtąjį Kraštą” ir kitą spaudą atsiųs veltui, prisiųs ir propagandinių knygų, tik imk, skaityk ir švieskis. Apie atsilyginimą ir neužsimink, užsigaus. Tik duok savo adresą ir spaudos tau nepagailės.

Įdomu, kodėl gi laisvojo pasaulio lietuviškos spaudos negalima Lietuvon įvežti, kad artimieji ten apie išeivių veiklą pasiskaitytų. Atrodo, kad

mūsų spauda ten ir už atominę bombą baisesnė. Todėl ir kratomi Maskvos ir Vilniaus aerodromuose taip nuodugnai svečių lagaminai, kad, gink Dieve, rožinis, maldaknygė ar lietuviškas laikraštis nebūtų kur paslėptas. Radę, muitininkai sukelia tokį pragarą ir taip iščiupinėja visą žmogų, kad dažnas ir sąmonės netenka. Tokių prajovų labai daug, bet apie juos retai išgirsim, nes baimė ir gėda surakina lūpas. Tai sistema, kurios ir Solženicynas dar nepajėgė tinkamai apibūdinti. Vieno buvusio NKVD šnipso žiniomis, kas trečias žmogus tarybų sąjungoj yra NKVD agentas.

— — —

Pamatuotai širstame, kai mūsų pačių išleistame vadovyje matome lietuvių ūkininką, ariantį savo lauką medine žagre, kurią traukia pusgyvis kuinas, prilaikomas artojo žmonos. O čia pat, traktorius verčia iš ūkininko aimtos žemės vagas. Ir pagalvoji, ar redaktorės ir leidėjų protelis susimaišė? Nepriklausomo gyvenimo metais ūkininkai vertė vagas geležiniais plūgais, traukiamais stiprių arklių poros. Jau prieš Pirmąjį Pasaulinį karą Lietuvoj buvo geležiniai plūgai.

Esame sotinami mažos vertės romanais, bet stokojame rimtų veikalų anglų kalba. Kodėl mūsų veiksniai nepasirūpino iki šiol į anglų kalbą išversti Stefos Rūkienės, Elenos Juciūtės ir kitų autorių reikšmingų veikalų? Kai komunistai ėmė ieškoti karo “nusikaltėlių”, susipratom. Manychiau dar nevelu, vietoj erzinus visuomenę tarpusaviais kivirčiais, pasirūpinti čia paminėtų veikalų vertimu ir išleidimu. LŠST išleidama dr. Kosto Jurgėlos veikalą: “Lithuania: The Outpost of Freedom”, bent dalinai užpildė sprangą, bet tokių leidinių niekad nebuvo ir nebus perdaug.

Dienraštyje “Draugas” buvo sekantis aprašymas okupuotos Lietuvos vadovėlio moksleiviams. Ten sugretinami vaizdeliai:

<i>Okupuotoj Lietuvoj</i>	<i>Amerikoj</i>
1. Prie tarybinės mokyklos vartų.	New Yorko bedarbiai.
2. Čia mokomi tarybiniai vaikai.	Negrų mokykla JAV.
3. Laiminga vaikystė.	Užsidirba pragyvenimą prekiaudami cigaretėmis.

Bolševikinio gyvenimo vaizdeliuose matome rojų, gi Amerikoj skurdą, badą, bedarbę. Štai, kaip ubagas dar neatidavęs 2-ojo Pasaulinio karo bilijoninės paskolos, dabar misdamas amerikietiš-

(Nukelta į 360 psl.)

— Amerikiečiai šiais metais motorizuoja 24 ir 9 pėstininkų divizijas. Sekančiais metais numatoma motorizuoti 256 pėstininkų brigadą, kuri susijungs su penkta mechanizuota divizija.

— Labai greitas didėjimas modernių ginkluotų jėgų kautynių galingumo, priverė amerikiečius perstudijuoti karo veiksmų doktrinas, taktiką ir priemonių panaudojimą, skiriant pirmą reikšmę savo ginkluotom jėgom Europoje, kur karo atveju nebūtų laiko panaudoti rezervines jėgas, laikomas kituose kraštuose ar pačioje Amerikoje. Pirmas mūšis būtų lemiamas tolesnei karo eigai, ir todėl, pagal amerikiečių statuto (FM 100-5) idėją, pirmos kautynės yra lemiamos ir turi būti laimėtos pirmo susidūrimo vietoje. Pirmų kautynių laimėjimui visos turimos priemonės ir pajėgumas privalo būti išnaudota iki kraštutinumo. Todėl šiuo metu klausimas ir kyla, kaip pėstininkų divizija tinkamiausiai galėtų veikti būdama dabartinės organizacijos ir su dabartinėmis priemonėmis.

Pastarųjų kelių mėnesių laikotarpyje, amerikiečių generalinis štabas, šį klausimą, studijos formoje, išsiuntinėjo visiems aukštesniems vadams ir karo mokykloms, tikslu surinkti pasisakymus, pabrėžiant, kad ginklavimas, organizacija ir doktrina gali būti keičiami.

Pažymėtina, kad įvedus naujesnius ginklus ir pritaikius technologines priemones, pavyzdžiui, pėstininkų divizijų ar pulkų veiksmams, šiuo metu nėra pakankamai išvystyti pilnam anų priemonių išnaudojimui. Tas prasideda nuo pavienio kovotojo parengimo. 1973 m. spalio mėn. Artimuose Rytuose karo patyrimai verčia amerikiečius perorganizuoti ugnies priemones, paslankumą — judrumą, veiksmų nuotolius, kiekybę ir psichologinį atsinešimą į kautynių pobūdį.

— Varšuvos pakto ir NATO karas šiuo metu, yra galimas pietrytinėje Vakarų Vokietijos srityje. Rusų kontroliuojamos ginkluotos jėgos didinamos ir ruošiamos puolimui (gynyba prieš agresorių yra puolamojo pobūdžio).

Rusų karinės doktrinos yra žinomos dvi mokyklos: vykdyti pagal iš anksto nustatytą planą, neatsižvelgiant į aplinkybes; antrji — nekišti galvos į mėsos malimo mašiną.

Pirmoji mokykla, amerikiečių nuomone, yra gera (plk. F. Steger — A. Dilemma in Studying Soviet Tactics), ypačiai naudojant taktinius branduolinius energijos ginklus, kai ryšiai, veiksmų kontrolė ir vadovavimas pasidarys ypatingai sunkūs (elektroninės ryšio priemonės būtų visai sunaikintos), todėl bet koks manevras pakeitimas būtų ypatingai

sunkus ir rizikingas. Tačiau, jei kiekvieno dalinio vadas žinos iš anksto nustatytą planą, galimybės suklaidinimui ir nukrypimui nuo duoto tikslo būtų palyginamai mažos. Visas tiekimas ir ugnies parama būtų išlaikyta numatytose kryptyse. Prie šio reikia pastebėti, kad puolimo atveju, laiko klausimas turėtų didelės svarbos, nes kautynių veiksmų vykdymas, pagal iš anksto nustatytą planą, nebūtų lankstus. Planas reikalauja laikytis nustatytos vietos ir nustatyto laiko uždavinio įvykdymui, tikslu būti savo laiku ir savo vietoje kitų dalinių atžvilgiu bendrame puolančių jėgų derinyje. Šios mokyklos vadai, dėl minėtų reikalavimų, nesiskaitys nuo nuostoliais siekdami tikslo.

Pagal antros mokyklos doktriną, puolimas skaidomas į pagrindinį ir antrinį; jei pagrindinio smūgio jėgos nepajėgs laiku pasiekti duoto tikslo, antrinės tuoj pat puls tos pačios krypties sritin, arba ieškos silpnų priešo gynybos vietų ir bandys prasiveržti užnugarin, kad padėtų pagrindinio puolimo jėgoms. Tuo būdu, antrinės jėgos patrauks priešo rezervus iš pagrindinės puolimo krypties, tas palengvins vykdyti pagrindinio smūgio veiksmus. Šiuo atveju, antrinės jėgos bus sustiprintos papildomais šarvuotais ir oro jėgomis (kalbama apie veiksmus armijos sudėtyje). Šiuo atveju, NATO jėgų vadai esantieji gynyboje turės sekėti priešo veiksmus atyžiai, kad tinkamu laiku suorganizuotų pasipriešinimą antriniam puolimui.

— Paskutinis technikos žodis amerikiečių ginklavime yra branduolinės energijos užtaisų raketa, laidoma iš povandeninių laivų. Jos tolimaša apie 2300 mylių — 3700 km.

21 pėdos — 6,36 metro šmaikštus cilindras su mažais aparais ir vairavimo uodega (visa tai išsiskleidžia raketai pakilus oran apie 1000 pėdų — 310 metrų), varomas turbininio skysto kuro variklio. Iš šio aukščio raketa automatiškai nuvairuojama žemyn iki 50 pėdų — 15 metrų virš žemės ar vandens paviršiaus, iš kur, 500 mylių — 800 km.

per valandą greičiu, palaikydama tą patį aukštį virš žemės, medžių, pastatų ir kitų vertikalinių kontūrų, išlaikydama tą patį aukštį, ji skrenda link taikinio. Šiuo greičiu ir tokiam aukšty, raketa nepagaunama radaro ir kitų žemės sekimo priemonių, nes skridimo garas žemėje būna išgirstas raketai beveik praskridus (800 km. per valandą yra 800,000 metrų padalyta į 3600 sekundžių; raketos greitis apie 222 metrus per sekundę, gi garso greitis normaliam ore yra apie 320 metrų per sekundę. 100 metrų sekunde žemam aukštyje, sudaro trumpą laiką labai ribotam horizonte parušti bet kokius priešlėktuvinius — priešraketinius ginklus, be to, raketos valdymo ekeltroniniai įrengimai nustatyti taip, kad raketa nuolat keičia skridimo kryptį, kad suklaidintų sekimą).

Raketos valdymo paslaptis yra mažo duonos kepaluko dydžio vairavimo aparatas, įrengtas raketos sistemoje, kuris nepaprastai tiksliai, milisekundės greičiu, reaguoja į išorinius žemės kontūrų ir oro pasikeitimus ir darydamas reikiamas pataisus, nuveda raketą į taikinį. Raketos skridimo kelias, nužymimas žemėlapyje, kuris juostos pavidale, įstatomas į vairavimo sistemą ir labai tiksliai šio kelio laikosi, lygindama esamus žemėlapyje kontūrus su perskrendama vietoje. Be abejo, žemėlapiai turi atitikti esamai vietovės situacijai (keliai, upės, vandenys, sudaro pagrindą, miškai, gyvenvietės, kalnynai — papildymus).

Panaši raketa 700 mylių — 1000 km. per valandą skridimo greičio yra pritaikyta laidyti iš lėktuvų. Jos skridimo greitis — apie 280 metrų per sekundę, kas sudaro dar mažesnę skirtumą su garso greičiu.

Abi raketos nenuklysta nuo nustatyto kelio ir nusileidžia ant taikinio 10 metrų tikslumu. Jų įvedimas ginklavimam prasidėjo 1972 m.

Panašias raketas povandeniniuose laivuose turi ir rusai (SS N-3 ŠADDOK), tolimaša apie 600 mylių — 960 km. Vairuojama radaro iš laivo, arba raketą lyginčio lėktuvo.

LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

Netrukus Amerikos Kongresas priims įstatymą, kuriuo visi jaunuoliai, tiek berniukai tiek mergaitės (kurios norės), bus šaukiami į kariuomenę. Su mergaičių šaukimu dar nėra aišku, bet berniukai turės išbūti du metus karinėje tarnyboje. Savanorių į JAV kariuomenę mepakanka ir jie nėra geros kokybės, todėl norima naujų jėgų.

Nepriklausomos Lietuvos kariai-savanoriai-kūrėjai, partizanai ir šauliai, negailestingai nyksta iš mūsų tarpo. Štai iškeliavusių visa eilė: Plk. Juozas Tumas, sav.-kūrėjas, Červenės žudynių liudininkas, mirė rugp. 2 d., sulaukęs 83 metų. Alytiškis, sav.-kūrėjas Stasys Nutautas žuvo automobilio nelaimėje birž. 15 d., Sodus, Mich. Kilęs iš Šiaulių, sav.-kūr. Alf. Liškevičius. Sav.-kūr. Pranas Vainauskas, VLIKo narys, mirė birž. 19 d. Brooklyne, sulaukęs 78 m. Mjr. Kazys Šimėnas mirė birž. 18 d. Bostone, tik ką atšventęs 50 m. vedybinę sukaktį. Sav.-kūr. Juozas Valavičius mirė Brazilijoje, Iporangoje, sulaukęs 76 m., kilęs iš Kurklių. Raimundas Stasiukaitis mirė rugp. 9 d. Čikagoje, tesulaukęs vos 59 m., buvo Don Varno posto narys. Lake Worth, Floridoje, bal. 9 d. mirė ats. ltn. mokyt. Kostas Gluda, kilęs iš Aukštaitijos, sav.-kūrėjas inž. Ladas Girmūnas mirė Mont-

realyje bal. 27 d., sulaukęs 78 m. Visų mirusiųjų likusiems artimiesiems "Karys" reiškia gilią užuojautą, netekus taip brangių savo šeimos narių, Lietuvos buvusių žymių kovotojų ir veikėjų.

Raimundas Vaičaitis, kilęs iš Marquette Parko, Čikagoje, dabar tarnauja JAV kariuomenėje savanoriu, Oregone, karinėje bazėje.

Kpt. Viktoras Diminskas, veiklus ramovėnas, Čikagoje, atšventė savo 70 m. gyvenimo sukaktį. Jis dabar dirba "Draugo" knygų sandėlio vedėju. Ramovėnai ir kitų organizacijų atstovai jam linki dar ilgo amžiaus.

Laimutė Laukaitytė įstojo į Australijos laivyną kvalifikuota gailestingąja seseria. Nesenai buvo pakelta į leitenanto laipsnį. Sveikiname.

Dr. Povilas Vakselis, gyvenęs Lombard, Ill., išvyko į JAV kariuomenę, kur jam teks dirbti dvejus metus. Jo buveinė armijos bazėje Fort Hood, Tex. Kartu išvyko gyventi ir jo šeima.

Gen. Vladas Miezėlis, vienas iš nepriklausomos Lietuvos generalų, neteko savo žmonos. Jie buvo įsikūrę Arizonoje. Dabar gal jis vėl sugrįš į Čikagą, kur yra tiek jo artimųjų ir draugų.

Jonas Gaidelis, biržietis, ilgus metus buvo Don Varno posto namo prižiūrėtojas, kun. Stašio pastangomis išsikė-

lė gyventi į senelių namus Putnam, Conn.

Sav.-kūr. Arėjas Vitkauskas, pradėjęs spaudos darbą dar Lietuvos Nepriklausomybės Kovų metais, savo rašiniais ir poezijos kūriniais dalyvauja ne tik lietuviškoje periodikoje, bet ir amerikiečių. Nesenai "American Science" jis iškėlė Lietuvos ir lietuvių išgyvenimus šiuo metu, iškeldamas opiuosius klausimus ir faktus. Sėkmės jam.

Vincas Juodis mirė liepos 22 d. Klevlande. Jis buvo uolus ramovėnas ir dalyvavo vyrų chore. J. Kazėno vedamas vyrų choras neteko gero tenoro.

Plk. Karolis Dabulevičius, buvęs ilgus metus "Ramovės" CV pirmininkas, veiklus Čikagos visuomenėje, skaitė paskaitą šaulių suvažiavime. Karių Muziejų paremdamas, įnešė iš savo pensijos net 500 dol. auką.

Mančesterio (Anglijoj) ramovėnai pagerbė savo ilgametį narį **V. Kupstį**, švenčiant jam 65 metų sukaktį. Jis yra uolus veikėjas ir kitose organizacijose, todėl jį ir kiti sveikino ir įteikė atmintinų dovanų.

Ltn. Jonas Balčiūnas, gyv. Čikagoje, atšventė savo 70 metų sukaktį. Ta proga jo giminės, ginklo draugai, idėjos bičiuliai surengė pagerbimą. Jo brolis Kazimieras su šeima buvo atvykęs net iš Venecuelos.

Kazimieras Plenys, Čikagos ramovėnas, ilgą laiką turėjo nuosavą maisto prekybą Marquette Parke, dabar ją pardavė ir pasitraukė į poilsį. Tik gaila, kad jį aplankė liga. Mes giliai jį atjaučiame ir linkime greito pasveikimo.

Eduardas Abukavičius, ilgus metus gyvenęs Londone, Anglijoje, mirė pakirstas vėžio ligos. Velionis dalyvavo tėvynės laisvinimo kovose, dalyvaudamas įvairiuose frontuose.

Pfc. D. Lukas iš Marquette Park, išvyko tarnybon į jūrinus.

A.A. Gen. JONUI ČERNUI

mirus, nuoširdžiausia užuojauta mano buvusiai mokytojai, velionio žmonai Veronikai ir sūnui bei jo šeimai.

"Tremties Trimito" Redaktorė

Sveikinam brolių JONĄ ŠOSTAKĄ, laimėjusį General Motors, Cadillac divizijos aukščiausi premijų už savo pasiūlymą Cadillac'ui patobulinti. Brolis Jonas Šostakas trekus metus buvo CV vicepirmininku.

"Stasio Butkaus" kuopa

Didžiai Cerbiamas Pone Redaktoriau,

Būkite malonus neatsisakyti pa-
talpinti šį patikslinimą artimiausiame
mūsų ramovėnų žurnalo numeryje.
kadangi "Draugas" uždelsė ir atsi-
sakė spausdinti.

Prašome priimti mūsų pagarbos
pareiškimus.

LKVS "Ramovės" 1977 m. skyrių
atstovų suvažiavimo prezidiumas.

A. Repšys
Sekretorius

K. Oželis
Pirmininkas

Patikslinimas

1977 m. VI. 25 d., "Draugo" 148
numeryje, tilpo slapuko JK rašinys,
pavadintas: "Karių ir Veteranų su-
važiavimas". LKVS "Ramovė" centro
valdyba, statuto numatyta tvarka,
1977.V.28-29 dienomis, sušaukė sky-
rių atstovų suvažiavimą, bet ne "Ka-
rių ir Veteranų" suvažiavimą".

Rašeiva suvažiavimo tikslą bei jo
oficialų atidarymą, aprašo gana tiks-
liai. Tačiau darbo posėdžių eigos ap-
rašymas, yra neteisingas, klaidinąs,
įžūliai šmeižias.

Jk rašo: "Toliau sekė c.v. pirm.
K. Dabulevičiaus atskaitinis prane-
šimas. Centro v-ba jokių žymesnių
darbų iš viso per tuos trejus metus
nėra atlikusi, tai ir pranešimas bu-
vo paviršutiniškas..." O kokie žy-
mesni darbai yra, kurių c.v. neat-
liko, Jk visai nepamini. Vien tuš-
čias teigimas, jokių faktų nenuro-
dant, yra bevertis pasisakymas.

Suvažiavimas tokio nutarimo dėl
"paviršutiniško pranešimo", kaip ra-
šeiva Jk tvirtina, nepadarė. Buvo tik
vienas pasiūlymas: pranešimą priim-
ti. Neatsiradus daugiau siūlymų, pr-
nešimą priėmus, buvo pradėta svar-
tyti sekantis dienotvarkės punktas,
ką tvirtina ir magnetofono užrašų
juostelė.

Toliau Jk teigia: "... C. v-ba ne-
išdrįso paaiškinti suvažiavusiems at-
stovams, kodėl Chicagos ramovėnai
nėra vieningi, kokie nesutarimai ski-
ria ir kur tų nesutarimų priežastys.
Atrodo, kad to buvo specialiai veng-
ta. O kaip tik turėjo šį klausimą
paliesti, nes tam ir buvo sąjungos
suvažiavimas". Kam buvo sušauktas
sąjungos suvažiavimas pats rašeiva
savo rašinio įvade gana tiksliai ap-

rašė. Ten paskirų sąjungos skyrių
vidaus nesusipratimai visai nepami-
nėti. Jei tokie nesusipratimai suva-
žiavime turėjo būti iškelti, tai tam
buvo į suvažiavimo darbotvarkę
įtraukta skyrių atstovų pranešimai.
Vieno Kanados skyriaus atstovas, kal-
bėdamas apie tenyškščio skyriaus
veiklą, kaip tik ir paminėjo, kad jų
tarpe, kaip ir Chicagoje, būna viso-
kių nesusipratimų, tačiau ilgainiui
jie vėl išsilygina. Chicagos skyriaus
pirmininkas, darydamas pranešimą
apie skyriaus veiklą, apie kilusius
nesusipratimus nieko nepaminojo.
Nes kagi galėtų Australijos ar Ka-
nados skyrių atstovai apie Chicagos
skyriaus ramovėnų santaiką ar ne-
santaiką pasakyti ar jiems patarti?
Jų tarpe tų problemų, kurios sukė-
lė Chicagos skyriuje ginčus, visai
nėra. Todėl ir Chicagos skyriuje
buvę nesusipratimai jiems yra sve-
timi.

Toliau Jk rašydamas apie prie-
žastis, dėl kurių c. v-ba buvo per-
kelta iš Chicagos į Clevelandą, be
kitko, teigia: "... Tam buvo rimtų
priežasčių, kaip vienas ramovėnas
pareiškė, kad Chicagos skyrius "ser-
ga". Chicagos skyriaus kandidatai
centro valdybon nebuvo legalūs, be
to, beveik visi šiuo kartu yra sky-
riaus valdyboje. Taigi kas kam duos
nurodymus?"

Visų pirma, ne "beveik visi", o
tik 3 kandidatai į c. v-bą buvo sky-
riaus valdyboje. Be to, ir iš Kle-
velando kandidatų į c. v-bą trys bu-
vo skyriaus valdyboje. Bet šiuo at-
veju niekam neparūpo kas kam duos
nurodymus.

Jau 15 metų, kaip kandidatus į
centrinius valdomuosius organus pa-
renka nominacijų komisija, kurią su-
darydavo c. valdyba. Taip ir šį kar-
tą buvo padaryta. Ir asmuo, kuris
kėlė triukšmą dėl kandidatų "nele-
galumo", buvo tokių pat nominaci-
jų įtrauktas į kandidatų sąrašus ir
buvo išrinktas į centrinius valdomuo-
sius organus. Ir tada tenkintasi, kad
viskas buvo legalu. Tad kyla klausi-
mas, kodėlgi šiuokart kandidatai
pasidarė nelegalūs? Argi tik dėl to,
kad tame sąrašė jų nebuvo?

Teigimas, kad Chicagos skyrius
"serga" — nesuprantamas. Neįtikė-
tina, kad Chicagos skyrius būtų įga-
liojęs suvažiavimą apšaukti savo sky-
rių "ligoniu" ir vien tik todėl, kad
keliuose susirinkimuose Chicagos ra-
movėnai karščiau pasiginčijo. Pats
slapukas elgiasi tarsi sirgtų neapy-
kantos liga.

Toliau Jk įsidrąsinęs pradeda už-
gaulioti rašydamas: "Gal naujoji
Centro v-ba sugebės atstatyti į tin-
kamas vėžes sąjungos veiklą ir jos
garbę, o tie, kurie nemato toliau,
o tik save kelti į pirmaujančias vie-
tas, visai nepriimtini s-gos veiklai
ir net žemina jos vardą. Tai paves
nuspręsti s-gos garbės teismui". Su-
važiavime tokių nepamatuoju, nie-
kingai išgalvotų užmetimų nebuvo
iškelta, spręsta ar svarstyta.

Tai kokių titulu ir tikslu slapu-
kas Jk tai daro? Tiesiog sunku at-
sikratyti minties, jog visas tas ardo-
mas darbas atliekamas tarsi pagal
instrukciją iš anapus "geležinės už-
dangos"

Ar gali dar kas nors daugiau
pažeminti s-gos vardą ir būti nepri-
imtinesnis jos veiklai, kaip rašeiva
Jk, papylęs tokį piktos neapykan-
tos, keršto ir pagiežos sriautą ant
LKVS "Ramovės", jos steigėjų ir jos
senų darbuotojų? Mes netikime, jog
slapuko inicialais prisidengęs asmuo
yra LKVS "Ramovės" narys.

Lietuvos kariuomenėje asmenys,
kurie šmeiždavo savo kolegas kari-
ninkus, buvo šalinami garbės teismų
iš kariuomenės, be pasigailėjimo. To
pilnai užsitarnautų ir slapukas Jk!
Bet, pagaliau, ir garbės teismas yra
tik tiems asmenims, kurie yra są-
jungos nariai, kurie garbės pajauti-
mo nėra nustoję...

Tolimesnis suvažiavimo aprašy-
mas, liečiąs gegužės, 29 dienos iš-
kilmes, yra gana tikslus ir objekty-
vus. Bet pradėjęs rašyti apie darbo
posėdžių tąsą, rašinio autorius vėl
klaidina. Ne antras tomas "Kovos dėl
Lietuvos Nepriklausomybės daktaro
A. Rukšos yra parašytas, o tik pir-
moji jo dalis... Tas klausimas bu-
vo gana išsamiai referuotas suvaži-
avime ir visi tuo reikalu kalbėję
suvažiavimo atstovai, pasisakė už
to veikalo skubų išleidimą. Tai ir yra
suvažiavimo nuononė, įpareigojanti

naująją centro valdybą.

Aprašydamas suvažiavimo pabaigą, JK taipgi neišvengė netikslumų. Jis teigia: "... Iškilus opiam klausimui, į kurį centro valdybos pirmininkas negalėjo duoti atsakymo ir net pasi-aiškinti..."

Centro valdybos pirmininku nebuvo jokio reikalo kam nors pasi-aiškinti. Jis galėjo tik paaiškinti. Centro v-bos pirmininkas, gana išsamiai atsakinėjo į visus atstovų pa-

tiectus klausimus. Bet kai vienas suvažiavimo dalyvis pradėjo isteriškai šūkauti ir vartoti užgauliojančius išsireiškimus, centro v-bos pirmininkas į tokius ginčus visai nesileido. O suvažiavimo prezidiumas, siekdamas tvarkos ir orumo, rado tikslinga pagreitinti posėdžio baigmę.

LKVS "Ramovės" atstovų suvažiavimo prezidiumas pareiškia, kad šis su tiesa prasilenkiąs, klaidinąs, įžūlus ir šmeižias rašinys skaudžiai

pažeidė LKVS "Ramovės" ir jos atstovų garbę. Prezidiumas apgailėstauja, kad slapuko inicialais Jk paženklintas rašinys rado vietos populiariame ir plačiai skaitomame lietuvių išeivių dienraštyje "Draugas", tuo pačiu nesuteikiant garbės jį talpinusiam dienraščiui.

LKVS "Ramovės" 1977 m. skyrių suvažiavimo prezidiumas

K. Oželis, pirm.

A. Repšys, sekr.

MES LAISVĖJE PAKLYDUSIEJI...

(atkelta iš 356 psl.)

kais kviečiais ir kitomis gėrybėmis, atsiliepia apie savo geradarį. Suprask, kad geras, gal rusai už gautą paskolą atsilygina savo komunistine propaganda? Sveiku protu neišspręsi.

— — —

Hitlerio staigus puolimas iš oro, bombarduojant Sovietų S-gos karines bazes, iškart demoralizavo nenugalimą raudonąją armiją. Suklupo veltėdžiai civiliai komunistai iš Maskvos ir Lietuvos prisiplakėliai. Puolimas buvo staigus, kad kalėjimuose negalėjo iššaudyti visų lietuvių. Bolševikų kariai masiniai metė ginklus, o čia tais ginklais skubomis ginklavosi mūsų laisvės kovotojai. Spontaniškai sukilo visa tauta. Mūsų laisvės kovotojų padedami, iš kalėjimų išėję kaliniai buvo liudininkai baisių, šiurpulingų išgyvenimų. Vietiniai komunistai: žydai, rusai, lietuviai, tarytum išalkę krokodilai, ėdė žmones vien todėl, kad jie norėjo būti laisvi, negarbino komunistinių "dievukų" ir netikėjo, kad jie pasaulyje sukurtų rojų. Išbėgdami nusikaltėliai, nespėjo sudeginti savų įstaigų, paslėpti kankinimo įrankių, sudeginti slaptų agentų kartotekos ir jų rašytų skundų, kurie buvo melo ir keršto pilni.

Nespėję pasprukti, vietos komunistai ir bolševikų kariuomenės politrukai nusprendė nepasiduoti, sulindo į miškus ir pradėjo apšaudyti vokiečių armijos mažesnius dalinius. Vokiečiams buvo nesuprantama, rusų kariuomenė masiniai pasiduoda, tad kas šaudo ir žudo vokiečių karius? Karo meto sprendimas greitas — vietos lietuviai. Vokiečiai sušaudė daug laisvės kovotojų, sudegino tuose ruožuose vienkiemius. Mūsų kovotojų vadovybė tuojau susirišo su vokiečių komendantais,

kovotojai gavo pažymėjimus. Gavę rusų ginklus košė miškus, susišaudė. Abiejose pusėse buvo žuvusių. Krėtė namus, suradę suėmė ir vietos kovotojų teismai už didžiuosius nusikaltimus skyrė mirties bausmę. Mažiau nusikaltę buvo siunčiami į Vokietiją darbams.

— — —

Pasidavę raudonieji kariai į nelaisvę siūlėsi su savo vadais stoti savanoriais į vokiečių armiją, kad greičiau sutriuškintų komunistinį režimą ir Rusijoj įvestų demokratinę santvarką. Tie kariai išdavė vokiečiams savų dalinių politrukus, kuriuos vokiečiai tuojau sušaudė. Tačiau, vokiečiai atmetė rusų savanorius. Su tankais per Baltijos, Lenkijos ir Ukrainos žemes jie skubėjo į Maskvą. Deja, dideli vokiečių nuostoliai prie Stalingrado, buvo galutino jų pralaimėjimo pradžia.

Karą pralaimėję Hitlerio smogikai, išžudę milijonus nekaltųjų, liko nubausti. Brežnevas, tačiau, dar vis triumfuoja, nors nuo 1917 metų tebesitęsianti revoliucija prarijo apie 50 milijonų šviečiausių, geriausių gyvybių. Lietuvių tauta amžiais buvo taiki. Žydai Lietuvoj gyveno kaip mamos užantyje. Jie buvo turčiai, turėjo visas teises. Maskvai nepasisekė tremtyje lietuvius sukurstyti, dabar gi aklam, kurčiam aišku, kad Brežnevas Izraeliui pasiūlė talką, ieško "liudininkų", o suradę skelbia savo "Gimtajame Krašte". Kas pažįsta komunistų režimą, žino, kad pabandyk paliudyti ne taip, kaip aš noriu, tuoj atsidursi Sibire. Kodėl žydai neieško nusikaltėlių brežnevinių ordoj?

Okupantų išprievartautai tautai žydai smeigia durklą į nugarą, pamiršę, kad jau nuo Gediminaičių laikų žydams nei plaukas nenugrito nuo galvos. Nebuvo Lietuvoj žydų pogromų, jie turėjo savas sinagogas, mokyklas, savas įmones ir biznius.

INŽ. TOMO NARUŠEVIČIAUS 50 M. MIRTIES SUKAKTIS

Mano dėdė Tomas, motinos brolis, savo profesijoje kaip mechanikos inž., taipogi kaip valstybininkas, Lietuvos atkūrimo metu labai plačiai ir sėkmingai pasireiškė, bet savo asmeniškuose reikaluose nedaug tesuspėjo savo užsimojimus realizuoti.

Turėjo imponuojančią išvaizdą ir materialias pragyvenimui aplinkybes, bet šeimos nesukūrė, liko nevedęs.

Ateičiai buvo užplanuota įsikurti didesniame žemės ūkyje — lietuviškos gamtos grožis jį daugiausia viliojo.

Dar daug buvo užsimojės padaryti savo kraštui ir tik po to dirbti savo asmeniškam gerbūviui.

Širdies ir inkstų negalavimas sutrumpino jo gyvenimą. Dabar atrodo, dar taip neseniai viskas dėjos, atrodo kaip vakar stebėjau jo susirūpinusį veidą ir klausiausi jo pranašingos nuomonės apie Lietuvos valstybinę ateitį. Šių metų rugsėjo 17 dieną jau sueina 50 metų nuo jo mirties.

Apie jo darbuotę Lietuvos krašto labui žemiau paduodu žinias (L.E.).

Kunigunda Stanaitytė-Variene

NORUS-NARUŠEVIČIUS TOMAS (1871.XI.17 Daugirduose, Krokialauki vls., Alytaus aps. — 1927.IX.16 Kaune, palaidodas Krokialauky) inžinierius, visuomenės veikėjas, diplomatas. Gimn. mokslus ėjo Marijampolėje, studijavo Maskvos un-te ir Aukštojoje inžinierių techniku mokykloje Maskvoje. Gavęs inž. diplomą, dirbo Maskvoje prie garo siurblių statybos. Maskvoje pastatė centrinę elektros jėgainę. Pagal N. Projektą buvo statomi tramvajų vagonai. Jis buvo tramvajų vagonų dirbtuvių vyr. inž. Vagonų konstrukcijos ir tramvajų eksploatacijos srityse buvo užpatentavęs savo išradimų. Požeminių tramvajų finansavimo ir eksploataavimo bei kitais techniniais reikalais buvo Maskvos miesto siunčiamas Anglijon, Japonijon, JAV, kadangi jis buvo žymus inžinierius.

Į liet. visuomeninį darbą įsijungė 1905, drauge su kitais organizuodamas Maskvos lietuvių savišalpos d-ją ir trejus metus buvo jos pirmininkas. 1907-17 dsniai rėmė Maskvos lietuvių studentų d-ją. Priklausė Lietuvių mokslo d-jai bei Dailės d-jai. 1914 N. drauge su kitais suorganizavo Maskvos lietuvių komitetą karo pabėgėliams šelpti, o 1915-17 buvo Lietuvių centrinio komiteto pabėgėliams šelpti narys; 1916 dalyvavo Londono lietuvių konferencijoje. P. Leonui padėjo organizuoti 1917 pavasarį demokratinę tautos laisvės Santarą ir kaip tos grupės atstovas vyko į JAV. Kai 1925

Inž. Tomas Naruševičius

Santara persitvarkė į Ūkininkų partiją, jis priklausė Ūkininkų partijai. 1917-18 gyvendamas JAV įgijo didelės pagarbos Amerikos lietuviuose: atstovavo Vidurio Europos sąjungoje ir drauge su kitų tautų atstovais paskelbė Tautų Nepriklausomybės deklaraciją Filadelfijoje. 1918.XI.26 išrenkamas katalikų ir tautininkų demokratų srovų tarybos vykdymo komiteto pirmininku. 1919, kaip Amerikos lietuvių delegatas veikė Paryžiuje, vykstant taikos konferencijai. Be politinės veiklos, N. drauge su M. Yču išrūpino Lietuvai įvairių karinių medžiagų iš Prancūzijoje likviduojamų JAV karo sandėlių už 4 mil. litų. 1920 drauge su Voldemaru atstovavo Lietuvai Tautų Sąjungoje. 1920.VII derėjosi dėl taikos su Sovietų Sąjunga ir, P. Klimo padedamas, išsiderėjo Lietuvai naudingą taikos sutartį, kurią 1920.VII.12 pasirašė. 1921 atstovavo Lietuvai Briuselyje derybose su lenkais, kur buvo Lietuvai pasiūlytas Hymanso projektas priimti. N. referavus, Lietuvos vyriausybė atmetė Hymanso projektą. 1921-23 Lietuvos įgaliotas ministras Londone, 1923-24 susisiekimo ministras, 1925 Klaipėdos uosto direktorijos pirmininkas. Buvo išrinktas į antrąjį seimą, bet atsisakė sekančio kandidato naudai. Jau prieš I pas. karą rūpinosi Lietuvos pramonės reikalais — su prof. P. Juodele 1912-14 buvo pastatęs cemento fabriką Valkininke. N. Lietuvoje rėmė aukštąjį mokslą einančią studentiją ir buvo Aukštųjų mokyklų lietuviams studentams šelpti d-jos v. pirmininkas. Testamentu šiai d-jai paliko savo vilą Smeltėje (už vilą d-ja gavo apie 25,000 lt.). Buvo pasiūlęs ir sudaręs konkretų projektą paruošti diplomatinei ir konsularinei tarnybai tinkamą prieauglį. Išsp. drauge su J. Žilium Lithuania's Case for Independence 1918.

KONSTANTINAS PETRAUSKAS — JUBILIATAS

Skaitantieji lietuvių spaudą pažįsta jos bendradarbi Kalpą Uoginių, rašančių įvairiomis progomis, be specialių progų ir įvairiomis temomis. Kas mūsų neskaitė jo, Kalėdinių, Velykinių lietuvių papročių, legendų, Vasario 16 — minint Lietuvos nepriklausomybės sukaktį, gegužės mėn. — Motinos garbei, birželio — žiauriųjų tautos trėmimų paminėjimui, Kapų puošimo — mūsų mirusiųjų prisiminimui ir pagerbimui, liepos — pavergtosios tautos protesto demonstracijų aprašymus, rugpiučio — Žolinės reikšmės ir papročių Lietuvoje paminėjimus, Rugsėjo 8-sios — bažnytinės ir tautos šventės minėjimų aprašymus; be to, kasmet spalio 2-sios proga Angelų Sargų Policijos garbei, lapkričio 23-sios — Lietuvos kariuomenės atkūrimo paminėjimui ir Vyčio Kryžiaus ordino kavaliierių pagerbimui skirtus straipsnius. Taipgi nemaža jo plunksnai priklauso nekrologų, įdomesnių praeities gyvenimo įvykių prisiminimų ir dar įvairiomis kitomis temomis ir praktiškais gyvenimo reikalais...

Jis, mokėdamas daug svetimų kalbų, plačiai naudojami literatūra ir spauda ir neretai iš jų lietuviškai spaudai pateikia aktualiomis temomis įdomių ir vertingų vertimų.

Šių metų rugpiučio mėnesį Kalpui Uoginiui sukako 75 m. amžiaus ir, galima dar priminti, 55 m. jo plunksnos ir visuomeninės veiklos.

Prieš kelis metus pasitraukęs pensijon, Kalpas Uoginis neleidžia laiko veltui. Jo namu puošia gana gausi nuosava biblioteka. Betriūsdamas ir bešeimininkaudamas (mat tebėra viengungis) randa laiko spaudos darbams bei visuomeninei veiklai. Jis pasirašo dar ir kitomis slapyvardėmis.

Jubiliatas kelis metus darbavosi Balzeko Lietuvių Kultūros muziejuje. Iš ten pasitraukdamas, paliko giliai įmintus žymius savo uolau darbo pėdsakus. Jis įsteigė vertingą Lietuvos Nepriklausomybės kovų — karių skyrių, kuriame, be visų trijų buv. Lietuvos Respublikos prezidentų — vyriausiųjų ginkluotų pajėgų viršininkų portretų, sutelkė žy-

K. Petrauskas Balzeko Lietuvių Kult. muziejuje prie D.L.K. Gedimino maketo, aiškina lankytojams Vilniaus įkūrimo legendą.

mesnių Lietuvos karių, dalyvavusių Nepriklausomybės Kovų žygiuose ir dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės žuvusių karininkų ir kareivių, meniškai apipavidalintus portretus. Jo pastangomis ir surinktomis virš 2,000 dol. aukomis buvo įkurdinta visa tas, o taip pat ir būdingi eksponatai, bei kita ano meto kerinė-relikvinė medžiaga.

Jo iniciatyva ir pastangomis muziejuje buvo beįsigalinti tradicija minėti Lietuvos nepriklausomybės sukaktuves, kariuomenės atkūrimo šventes bei kitų žymių Lietuvos istorinių įvykių minėjimus su atitinkamomis paskaitomis. Jo pakviestas esu ir pats skaitęs paskaitas... Kartais kviestiems paskaitininkams laiku neatvykus, arba vėluojant, muziejaus kuratorius Kalpas Uoginis pats puikiai pravedavo ir paskaitydavo jo paties paruoštas paskaitas... Jo rengtuose minėjimuose bei paskaitose muziejuje publika gausiai susirinkdavo.

Kalpo Uoginio įdomių reportažų tilpo mūsų lietuviškoje periodikoje ne tik apie muziejų, bet ir

apie savanorių-kūrėjų organizacinius reikalus ir apie tas organizacijas, kurioms jubiliasas priklauso.

Jo iniciatyva buvo surengtas minėjimas ir pagerbti 24 lietuviai patriotai, kuriems sukako 75 m. amžiaus.

1947 ir 1948 metais tremty, Vokietijoje, įsitikinęs, kad kūrėjai-savanoriai, laimingai išvengę tremties į Sibirą, gyvena savo tėvynės nostalgijos slegiami, atkūrė kūrėjų-savanorių organizaciją ir pavadino tą skyrių Aukštaičių skyriumi. Buvo įgyta vėliava, kurią 1948 m. Vasario 16-tąją pašventino stovyklos klebonas kun. V. Kulvelis. Krikšto tėvais buvo gen. M. Rėklaitis ir V. Genienė, a.a. plk. P. Genio žmona.

1947 m. stovykloje Kalpas Uoginis "iš nieko" surengė bendras kūrėjams-savanoriams ir kitiems Kūčias.

Už nuoširdų ir uolų kūrėjų-savanorių eilėse veikimą Kalpui Uoginiui įteiktas savanoriškos padėkos "diplomas", kuriame trumpai paminėta nuoširdi ir naudinga jo tautai ir išeivijai darbuotė, skaudūs asmeniniai išgyvenimai ir ateičiai palinkė-

ta: "sveikatos, ištvermės, laimės ir sėkmės, kad sulauktų dienos kai Laisvės Varpas Vilniuje, Gedimino kalne, prabilis šaukdamas kūrėjus-savanorius vėl susiburti sprendžiamon laisvės kovon po Aukštaičių vėliava"...

Tas "diplomas" dabar pagarbiai pakabintas Pasaulio Lietuvių Archyve, nes žmonės, kurie savo krauju gynė Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę, priklauso visai tautai.

Kalpas Uoginis, kuriuo yra ne kas kitas, o žurnalistas **Konstantinas Petrauskas**, kilęs iš Uoginių I-ju kaimo, Biržų apskr., dabar gyvena Čikagoje, Lietuvos Nepriklausomybės kovų dalyvis, kūrėjas-savanoris. Apart žurnalistų s-gos, jubiliasas priklauso dar: Lietuvos Karių Veteranų "Ramovė" Sąjungai, Lietuvos Istorijos Draugijai, Lietuvių Teisininkų Draugijai, Lietuvių Tautinei Sąjungai, Lietuvos Šaulių S-gai Tremtyje, kurios už nuopelnus yra apdovanotas Šaulių Žvaigždės Ordinu.

Čikagos miesto meras, 1971 m. kovo 15 d. raštu pasveikino ir padėkojo K. Petrauskui už gerą veiklą ir patarnavimus savo apylinkės žmonėms.

Šia, brilantinio sukaktuvinio amžiaus jubiliejaus proga, Konstantinui Petrauskui — Kalpui Uoginiui, nuoširdžiai linkiu daug energijos ir ištvermės, kad jo plunksna dar ilgai skaidrintų patriotinius lietuviško žodžio mėgėjus — lietuvių spaudos kaitytojus.

1925 m. Kaune buvo įsteigti Administracijos Kursai, kuriuos lankė ir baigė K. Petrauskas. Mano tėvas, amžinos atminties, teisėjas Juozas Budreckas, tuose kursuose dėstė Civilinę Teisę ir jau nuo to laiko asmeniškai pažinau jubiliatą.

Sukaktuvininkas K. Petrauskas Lietuvoje dirbo Krašto Apsaugos, Vidaus Reikalų ir Teisingumo Ministerijų žinybose. Jubiliasas visur buvo aukštai vertinamas, nes buvo gabus, darbštus ir visa siela atsidavęs tarnybos pareigoms.

Kuriantis Lietuvos nepriklausomybei jis buvo savanoris-kūrėjas, o vėliau būdamas įvairiose atsakingose pareigose, visur pasižymėjo savo gabumais ir buvo didžiai vertinamas. Tai didi asmenybė ne tik mūsų tautai, bet ir tėvynei Lietuvai.

Tebūna, Mielas Sukaktuvininke, dar daug, o daug saulėtų dienų Tavo gyvenime.

Mielam Jubiliatui, linkiu geros sveikatos ir išsipildymo visų norų, ko Jūsų širdis trokšta, o ypač pavergtai tėvynei Lietuvai laisvės, kad galėtum būti kartu su savais.

A. Budreckas

Klevelando Ramovėnai

Mūsų lietuviškajame gyvenime visuomenė kreipia dėmesį į kiekvieną kultūrinį vienetą ir jo veiklą. Tas, žinoma, yra labai malonu ir toks dėmesys yra vertinamas. Tačiau dar labiau yra vertinama, kai kultūrinio vieneto darni veikla yra pastebima paskirų garbingų asmenų.

A.a. ge. Povilo Plechavičiaus naš-

P. Irena Plechavičienė

lė, p. Irena Plechavičienė, jau visa eilė metų, ne tik domisi ir gėrisi mūsų Ramovėnų chorų, bet ir parėmė jį stambesnėmis aukomis.

Už tą dėmesį Klevelando Ramovėnų chorui, visuotinis skyriaus narių susirinkimas išrinko p. Ireną Plechavičienę skyriaus garbės nare. Skyriaus atstovai,

Vyt. Stuogis ir V. Sakas, š.m. rugsėjo 6 d. nuvyko į p. Plechavičienės butą ir skyriaus vardu įteikė jai simbolinę dovanėlę. Priimdama, p. Plechavičienė jautėsi laiminga ir valandėlę mielai pasikalbėjo su atsovais.

Skyrius linki jai dar ilgai džiaugtis gera sveikata ir klausytis Ramovėnų choro dainų.

V. Sakas,
Klevelandas

Ramovėnai New Yorke

New Yorke sk. susirinkimas, įvykęs rugsėjo 16 d., buvo bendras, dalyvaujant šauliams ir birutietėms. Patiekdamas dienotvarkę, sk. pirm. dr. E. Noakas priminė, kad šiandieną, bendrame susirinkime, paminėsime Rugsėjo 8 D. — Tautos Šventės dieną ir kartu aptarsime svarbesnius reikalus.

Trumpai kalbėjo Z. Raulinaitis, patiekdamas naujausių tyrinėjimų kai kuriuos duomenis, liečiančius Vytauto Didžiojo asmenį ir jo veiklą. J. Rūtenis paskaitė ištrauką iš savo kūrinio apie Vytautą. J. Kiaunė parodė filmą iš visuomenininkų suvažiavimo Vašingtone prieš keliolika metų.

Po šios programos buvo pasitarta ei-

Kairėje. J. Kiaunė ir J. Liaukus; priekyje iš k.: J. Klivečka, M. Klivečkienė, A. Žarskuvienė, V. Rūtenienė, Z. Raulinaitis ir kun. A. Račkauskas ir kiti ramovėnai, birutietės ir šauliai, dalyvavę Rugsėjo 8 Dienos minėjime, Kultūros Židinyje, Brooklyne. L. Tamošaičio nuotr.

namaisiais reikalais, liečiančiais Dr. J. Basanavičiaus minėjimą, D.L.K. Algirdo akademiją ir Lapkričio 23 D.

Susirinkimas buvo baigtas kukliomis vaišėmis, kurias suorganizavo sk. vald. narys inž. J. Zabelskis.

Po susirinkimo įvyko naujai išrinkto LVS Ramovės Garbės Teismo pareigūnų posėdis. Buvo pasiskirstyta pareigomis: pirmininkas — dr. E. Noakas, nariai — J. Liaukus ir Z. Raulinaitis. D.

LKVS "Ramovės" Adelaidės skyriaus 26 metų sukaktis

Birželio 11 d. Adelaidės ramovėnai paminėjo savo organizacijos 26 metų gyvevimo sukaktį. Prie gražiai papuoštų stalų, iškilmingai vakarienei, susirinko ramovėnai su šeimomis ir svečiais, virš 150 asmenų.

Minėjimą atidarė skyriaus pirmininkas K. Taparas, pakviesdamas Tėvą A. Spurgį, MIC, pradėti šventę malda-invokacija. Po invokacijos skyriaus pirmininkas pasi-

džiaugė gausiu narių ir svečių dalyvavimu. Savo trumpame žodyje, paminėjo gražų skyriaus narių sugyvenimą, solidarumą ir, reikalui esant, efektyvią narių bei rėmėjų pagalbą skyriaus valdybai. Ypatingai pabrėžė visokeriopą paramą ramovėnų ponių rėmėjų bei talkininkių, kurių skyrius turi gražų būrelį. Tik su jų pagalba skyrius gali didžiulius savo parengimais.

Pagal nusistovėjusią tradiciją, sekė naujiems nariams ženklelių prisegimas (aš-

LKVS "Ramovės" Adelaidės skyriaus 1976-77 metų valdyba. Iš k. į d.: parengimų vadovas — P. Stasaitis, sekretorius — V. Laurinaitis, pirmininkas — K. Taparas, išdininkas — J. Lapšys, vicepirm. — P. Mikužis. Nuotr. A. Budrio

Dalis šventės dalyvių. Kalbą p-kas K. Taparas, šalia stovi vicepirm. P. Mikužis. Antroje eilėje antras iš dešinės (su akiniais) "Kario platintojas V. Palukas. Nuotr. A. Budrio

KARYS 1978 METAIS EIS PADIDINTAS

tuoni) ir tais metais švenčiantiems 65, 70, 75, 80 metų gimimo sukakties adresų įteikimas (šeši).

“Ramovės” sk. 26 metų gyvavimo sukakties proga sveikino ALB Adelaidės apylinkės pirmininkas V. Neverauskas, Adelaidės Lietuvos Sąjungos pirmininkas P. Bielskis, Lietuvos Katalikų Moterų Draugijos pirmininkė S. Pušėšienė. Švietimo Tarybos pirmininkė E. Varnienė, Lietuvos atgimimo Sąjūdžio pirmininkas V. Stalba. Paskutinis sveikino choras “Lituania”. Sol. G. Vasiliauskienė, choro dirigentė, pakvietė visus salėje esančius vyrus į sceną, pasveikinti ramovėnų daina. Tai ir buvo visišmas staigmena, nes meninė dalis programoj nebuvo numatyta. Nuaidėjus paskutiniams ramovėnų maršo garsams, prasidėjo vaišės. Jas suruošė J. Šerelienė su savo padėjėjomis. Loteriją, davusią 200 dol. pelno, sklandžiai pravedė skyriaus vicepirmininkas P. Mikužis, ir parengimų vadovas P. Stasaitis.

Rytojaus dieną, sekmadienį, skyrius su savo vėliava, dalyvavo Šv. Kazimiero bažnyčioje pamaldose. Mišias atnašavo ir šventei pritaikytą pamokslą pasakė Tėvas A. Spurgis, MIC. Šv. Kazimiero bažnytinis choras, vadovaujamas muz. N. Masiulytės, gražiomis giesmėmis užbaigė 26-tą Adelaidės ramovėnų gimtadienį. Ta proga mūsų laikraščiu “Kariui” paremti buvo surinkta 124 dol.

k. t.

ŠAUDYMO IR “SAULĖS” KARALIUS A. a. ltn. Edvardo Jankausko netekus

Mankštos salėje aidė komandos, bumpsi nušokančių nuo gimnastikos įrankių kariūnų kūnai, krankšteli nuo įsitempimo kuris nors “skliautą” atlikęs, girdimas ritmingas virvės pliaukštelėjimas, kas kartą šokinėjančiam per ją perskriejant. Minutei visų žvilgsniai nukrypsta į palubes, kuriose tamsus, saulės nurudintas, raumeningas kūnas išstiestomis rankomis siekia turniko skersinį, tarytum prilipęs rankomis prie centrinio taško. Po kelių apsisukimų gana nevikriai nušoka, pamiršęs išsitiesti. Sporto vadovas susiraukia ir jau prasižioja išpeikti nevykusių gražaus pratimo užbaigimą, bet Edvardo veido išraiška jį sulauko. Praskėtęs pirštus, Edvardas sunkiai atgniaužia abiejų rankų delnus. Juose tarp užsilikusio kanifolijos baltę dėmių raudonuoja kraujuojančios žaizdos. Edvardo rankų surakinimas, apimant tumiko geležinį virbalą, buvo toks stiprus, kad jo delnų oda plyšo. Po to

KARIO leidėjų, bendradarbių ir rėmėjų suėjime, įvykusiame praėjusiais metais, išryškėjo vienas reikšmingas pageidavimas, būtent, praturtinti KARIO turinį kultūrinėmis temomis. Buvo pageidauta jo puslapiuose skirti vietos dailiajai literatūrai.

KARIO leidėjai ir štabas, jausdami sustiprėjusią skaitytojų paramą aukomis, š. m. rugsėjo 30 d. aptarė tą reikalą, pritarė iškeltam pageidavimui ir nutarė: nuo 1978 m. sausio mėn. padidinti KARIJĄ iki 44 psl., skiriant vietos kultūrinių apraiškų temoms. spysakoms ir poezijai.

jis ilgokai vaikščiojo rikiuotėje aprištomis rankomis, bet niekam nesiskundė, o tik savotiška tarme juokaudavo, jog aptvarstytos rankos “geresnės, nes jos baltesnės”...

Prieš 43 metus 60 vyrų baigė XVI laidą ir išsibarstė po pėstininkų, kavalerijos, aviacijos ir kitokius dalinius. Laisvajame pasaulyje P.L.P. Karo Mokyklos XVI laidą pabaigusiuji tikrai apie tuzinas dabar gyvena, o ir šie pamažu šalinasi į Anapilį... Man asmeniškai didelį džiaugsmą sudaro susirašinėjimas su kai kuriais mano laidos kolegomis, o dar didesnis džiaugsmas asmeniškai su jais pasimatyti, kaip tai neseniai buvo Australijoje. Kai kas svajotojo švęsti 1984 metais XVI laidos 50 metų sukaktį, kurion suvažiuotų visi gyvi tebesą laidos draugai.

Deja, ltn. Edvardas Jankauskas šioje sukaktyje buvo paminėtas jau tik mirusiųjų sąrašė. Jis mirė 1977 m. kovo 19 d., Čikagoje, širdies ir plaučių ligų pakirstas. Tik daug vėliau sužinojęs apie šio mielo, visada labai linksmo ir draugiško kolegos mirtį, buvau nepaprastai nustebintas tokia staigia ir greita atleto ir nepaprastai gyvo būdo Edvardo mirtimi. Bet žiauri tikrovė užtikrino, kad jau nebetekome mielo draugo.

Edvardas buvo gimęs 1912 m. Vilniaus krašte, bet vaikystę ir jaunas laimės dienas praleido gyvendamas su tėvais Lampėdžiuose ir Kaune. Pradžios ir vidurinių mokslus ėjo taip pat Kaune, 1932 m. baigęs Kauno “Aušros” berniukų gimnaziją. Tais pačiais metais įstojo į P.L.P. Karo Mokyklą, išlaikęs įstojamosius egzaminus iš lietuvių kalbos ir Lietuvos istorijos. Karinius mokslus mėgo ir įrijė jam sekėsi. 1934 m. rugsėjo 16 dieną baigė XVI laidą, gaudamas jaunesniojo leitenanto laipsnį ir paskyrimą į 7 pėstininkų

Padidinto KARIO prenumeratos mokestis pasilieka tas pat — 10 dol. metams. Už galimybę leisti padidintą KARIJĄ esame dėkingi mūsų prenumeratoriams, ramovėnams, šauliams ir birutietėms ir visiems, kurie kasmet, nedelsdami, atsiskaito su administracija. Ypač esame dėkingi mūsų darbo rėmėjams, skyriams, kuopoms ir asmenims, kurie įvertina savos laisvos spaudos nepaprastą reikšmę ir uoliai remia KARIO leidimą stambiomis ir smulkesnėmis aukomis.

KARIO Štabas

D.L.K. Butegeidžio pulką Klaipėdoje. Pulką perkėlus į Šilutę, likosi naujai suformuotame 6 pėst. D.L.K. Margio pulke.

DarKaro Mokykloje su draugais Edvardas būdavo draugiškas ir taiklus būdo. Iškilus ginčams tarp draugų, visada stengėsi kitus sutaukyti, ką nors linksmo prartardamas, pašiepdamas ir prajuokindamas, tuo sumažindamas susidariusią įtampą ar ginčo įkarštį. Iš pat pirmųjų dienų pamėgo gimnastiką ir sportą, dalyvavo ir Karo Mokyklos futbolo komandoje. Atvykęs į pulką, Edvardas greit pasižymėjo kaip geras šaulys ir visada atstovavo savo pulką šaudymo varžybose. Jis lygiai gerai šaudė šautuvu, kaip ir pistoletu. Netoli kareivinių pulkas turėjo gerą šaudyklą, kurioje velionis laisvalaikiu kantriai lavino savo sugebėjimą, siekdamas tobulumo ir nepaisydamas medžiaginių išlaidų. Nebuvo varžybų, kuriose jis nelaimėtų pirmąsias vietas.

Edvardas Jankauskas buvo laimėjęs daug prizų įvairiose pimenybėse. Buvo nuolatinis laimėtojas pistoletų šaudyme ne tik pulke, bet ir III pėst. divizionoje. Dalyvaudavo ir visos mūsų kariuomenės šaudymo pimenybėse, visada nepamainomai atstovaudamas savo pulką. Buvo laimėjęs pistoletų pimenybės kariuomenėje 1937 ir 1938 metais. 1938 m. dalyvavo ir Tautinėje Lietuvių Olimpiadoje. Lietuvos valstybinė šaudymo ekipa, kurioje dalyvavo ir Edvardas Jankauskas, pistoletų varžybose su kitomis valstybėmis Lucerno mieste, Šveicarijoje, užėmė 8-tą vietą (iš 18 dalyvavusių valstybių). Visi kariai sportininkai priklausė Klaipėdos Sporto Sąjungai. Kartu su kpt. V. Miliausku, ltn. V. Kačergium, virš. Traškevičium, virš. Gurausku, virš. Bružausku ir vyr. psk. Dauglėa, Edvardas Jankauskas išsikovojo KSS-gai 20 aukso medalių, 15

XVI Karo Mokyklos laidos kariūnų grupė 1933 m. Iš kairės I eilėje sėdi: Ignas Lukšas, Ipolitas Savitis (žuvęs) ir Stasys Geštautas. Antroje eilėje: Juozas Krištaponis (žuvęs), Vladas Biveinis (Australijoje), Heliodoras Daugėla, Juozas Sutas (Amerikoje), Juozas Barzda (žuvęs), Jonas Navikas (Amerikoje). Trečioje eilėje: Edvardas Jankauskas (miręs), Vladas Galinis (nebaigęs), Andrius Mironas (Amerikoje), Antanas Zaremba, Antanas Dutkus, Juozas Juodišius (išstremtas į Sibirį)

sidabro ir 2 bronzos medalius įvairiose varžybose, o sau asmeniškai tris aukso laikrodžius.

Dviejų okupacijų įtikintas, kad Tėvynė liks pavergta, velionis pasitraukė į Vakarų ir kartu su visais tremtiniais iškentėjo stovyklinį gyvenimą Vokietijoje, kol 1949 metais gavo progą atvykti į JAV-bes. Kone visą laiką gyveno Hammond, Indianoje, sunkiai dirbdamas plieno fabrike, nes pasitikėjo savo raumenimis ir gera sveikata. Nors buvo vienišas, niekad nesukūręs šeimos ir pamažu tėvams ir giminėms Lietuvoje išmirus, tačiau pasiliko toks pat linksmas ir gyvas, kaip buvo jaunystėje. Gyvenimo džiaugsmo kupinam Edvardui buvo labai skaudu, sužinojus, kad jo sveikata pairusi ir netrukus baigsis visas gyvenimas. Nors ir laikėsi visų gydytojų nurodymų, bet mirtis laimėjo žūtbutinę dvikovą. Išėjęs ankstyvojo pensijon, neilgai džiaugėsi ramiu gyvenimu, vis gailėdamasis, kad dar per mažai atliko savo mylimos Tėvynės atstatymui ir jos garbei.

Nors Tavo, Edvardai, valia buvo nedėti spaudon po mirties fotografijos, bet savo atsiminimuose draugai visada matys Tavo besišypsantis lūpas ir žaismingumo kupinas akis. Išsėkis ramybėje, brangus Edvardai. Tegul Tavo raumenims bus lengva pakelti Amerikos žemės sluoksnį Pasukutiniojo Teismo dieną, o už šaudymą, nepataikant "į Dievo langus" tikrai esi nusipelnęs ne tik draugų, bet ir dangaus angelų pagarbos.

A. Mironas

ATSISVEIKINANT SU J. LTN. VINCU ČERŠKUM

Ginklo draugus ir bičiulius pasiekė skaudi žinia, kad sunkios ligos iškankintas, š. m. kovo 27 d., mirė j. ltn. Vincas Čerškus. Buvo gimęs 1918 m. sausio mėn. 20 d. Baigęs Zarasų gimnaziją ir Karo Mokyklą.

Vincas turėjo tik pirmąjį karininko laipsnį, įgytą Lietuvos Karo mokykloje, ir juo puošėsi per visą savo gyvenimą, bet avansavo visuomeniniai, kultūriniai ir intelektualiniai iki pat mirties. Turėtas laipsnis, mūsų sąlygose, buvo simbolis kario, nepadedančio ginklus ir nebaigiančio kovą už žmoniškąsias ir tautines vertybes.

Yra niekšiškių laimėtojų, yra didvyriškių pralaimėtojų, ypač didžiųjų pasaulinių įvykių sąvartoje. Tokiais ideologinio sąmyšio laikais skleidėsi Vinco, tada dar labai jauno, gyvenimo kelias. Nežiūrint amžiaus, nepaviliojo Vinco okupanto viliojantieji pažadai, nes, kaip puikiai mokėjęs rusų kalbą, buvo stipriau gundomas už bendraamžius likimo brolius. Vincas išliko pilnutiniu žmogumi, ištikimu savo vidiniam balsui, žmogaus ir kario aukštam pašaukimui.

Lemtingomis dienomis, kritiškiausiose padėtyse prisimename Vincą kaip atkaklų, beatodairiai narsų kovotoją, vadą.

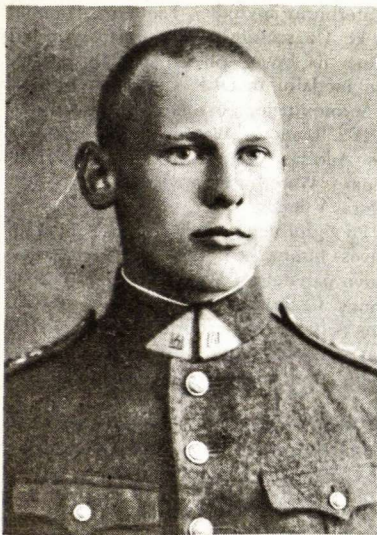
Prasmingas buvo Lietuvos kariuomenės statute kario pavadinimas "kovotojas". Šis žodis pilniausiai išreiškė jo tikrą paskirtį, nežiūrint laipsnio, aplinkybių,

amžiaus ir besikeičiančių gyvenimo sąlygų, kovoti už savo tautos ateitį, už žmogaus išlaisvinimą.

Taip Vincas suprato savo žmonišką pašaukimą. Dramatiškai išsireiškiant, padėjęs kardą, paėmė knygą ir lyrą. Su įprasta energija, be aukštų, rinktinių žodžių, bet atkakliu kasdieniniu darbu stojo į kultūrinio, kūrybinio darbo barus. Suprato, kad kultūrinė kova lieka patikimiausias ginklas su tautos pavergėjais ir stipriausias ryšys su priaugančia karta. Nesidairė toli, bet pradėjo savo šeimos aplinkoje. Būdamas iš prigimties muzikalus, suorganizavo, rėmė ir globojo plačią visuomenei gerai žinomą Windsoro mergaičių kvartetą "Aušrą", kuris pasiekė aukštą meninį lygį ir su koncertais aplankė Pietų Amerikos valstybes, D. Britaniją, JAV ir miestus Kanadoje. Jo gretoje matome net tris Vinco šeimos narius: dukrą Rūtą, marčią Ireną ir sūnų Andrių — akompaniatorių.

Jau mirties patale būdamas, savo šeimos prašė: "Nepirkite man gėlių, bet tuos pinigų skirkite lietuviškiems reikalams". Sutikime su šviesios atminties Vinco noru, kad yra daug patvaresnių vertybių, kaip greit vystanti gėlė, į kurias turime kreipti savo ryžtą, išteklius ir darbą. Žinome taipgi, kad yra aukštas reikalavimas pastatyti tautinius reikalus aukščiau už asmeninius. Tai kilnu, ir drauge labai charakteringa Vincui.

Pasimelsti už Vinco vėlę susirinko būrelis jo draugų į Tėvų Marijonų kopy-

A.A. j. ltn. V. Čerškus
kariūno uniformoje

čią Cikagoje balandžio 2 d. Buvęs inžinerijos kuopos prie amerikiečių armijos kapelionas, Vinco bičiulis, kun. Jonas Plankis, atnašavo šv. mišias, kurios buvo jaudinančiai kuklios savo išore, įspūdingos savo vidine jėga, susikaupimu, perpildytos nesibaigiančiais prisiminimais drauge praleistų metų. Nuskambėjo Marijos giesmė, nuaidėjo vienuolyno skliautais himno žodžiai, liko gilus, šiltas ir neužmirštamas Vinco prisiminimas.

J. R.

IN MEMORIAM

Plk. ltn. Juozas Ugianskis
1893.I.25 — 1977.VIII.14

Paskutinį kartą sergantį Juozą Ugianskį aplabčiau tris savaites prieš jo mirtį. Atradau sėdintį verandoj, besidžiaugiantį saulės spinduliais ir nepaprastai gražia diena. Atrodė žvalus, kalbus, pilnas sąmojaus, tik nusiskundė, kad širdelė streikuoja ir nusišypsojo...

Sako, gimiau, augau, vaikystę praleidau Čekiškėj, prie gražiausios Lietuvos upės Dubysos, kurios pakrantėmis vaikščiodamas, plika galvele bėgiodamas atrasdavau daug džiaugsmo ir meilės gamtos grožiui. Tie vaizdai, jainimo dainų garsai yra amžini...

Tai buvo nuostabūs laikai, entuziazmas ugdė tautą prisikėlimui. O tie 1918 metai mano sielą ir šiandieną gaivina. Jog tokio didelio noro veržlumo vargu ar kada buvo mūsų tautos istorijoj ir vos suskambėjus Laisvės varpai, kurį užgirdau Dubysos kranuose, pajutau didelę Dievo dovaną. To

varpo šauksmui nuskambėjus per Lietuvos laukus ir girias, sykį tariau jauniui: einam tenai į Kauną; atrodė tas Kaunas lyg šventovė ar tvirtovė, einam tenai... Prikelsime Lietuvą mūsų — išejome... ne aš vienas — ir daugiau... tikrai tikėjome mūsų tikslų šventumu. O kokie buvome skurdžiai apranga ir ginklais. O kokia dvasinė didybė ir pasiryžimas. Kur tie laikai dabar? Kur toji Dievo dovana — entuziazmas dabar?! — nusiminė susimąstęs pulkininkas.

Vos baigęs Karo Mokyklos II laidą buvo paskirtas Karo Mokyklos raitelių grupelės vadu ir štai, 1922 m. Aukšt. Panemunėj, vasarą pažinau tą švelnios sielos, malonaus būdo, draugišką mums kariūnams ltn. J. Ugianskį. Tai buvo pirmieji kavalerijos meno pažinimo žingsniai, jautėsi tas pats entuziazmas, kurį jis pats anksčiau išgyveno, nes tie gražūs jaunystėje vaizdai suformavo jo švelnų būdą. Jis buvo ištikimas kavalerijos dvasiai karys, visą savo gyvenimą tai idejai dirbęs.

Vėliau, jau 1924 m., "Raitųjų sporto Draugija" suorganizavo raitųjų sporto lenktynes Kauno hipodrome Šančiuose ir čia mūsų Juozas įvarė baimės ir išgąščio visiems dalyviams, kaip nenugalimas. Rungėmės gusarai prieš ulonus. Tai pirmas raitųjų meno kūrėjas, ugdytojas, žirgo mylėtojas — mokytojas.

Toliau, sako, baigęs Kavalerijos Mokyklą Italijoj, taip suartėjau su žirgu, kad turėjau grįžęs išgyti savo nuosavą ir taip per savo tarnybą turėjau du

žirgelius su ty mo balneliu, anot tautosakos, tai mūsų tautos sielos gelmių išdava...

Vėliau pasidžiaugiau gražiu čia prieš mūsų akis buvusiu rūtų darželiu. Susimąstė, sako, tai velionės mano žmonos palikimas, ji atnešė savo širdyje dalelę Lietuvos, tai palikimas vaikams, kad pažintų ir pajustų meilės, grožio simboliui — gėlėms, o dabar, sūnus Juozas prižiūri kas, vertina ir džiaugiasi.

Bažnyčioj, per gedulingas mišias, giedojo marti — solistė G. Antanaitytė-Ugianskienė. Palaidotas Grand Rapids katalikų kapinėse, greta savo žmonos, amžinam poilsiui.

Būdamas dalyvis, palydint amžinybėn, ramovėnų vardu reiškiau gilią užuojautą velionio šeimai ir artimiesiems.

Kl. Čeputis

A.A. EIL. ALGIS PLŪKAS

1976 m. birželio 11 d., Sydney, Australijoje, mirė eil. **Algis Plūkas**.

Velionis buvo gimęs 1922 m. sausio 1 d., Kupiškų, Panevėžio apskr.

Jis buvo vienas iš Paskutinės Rinktinės — 22-ųjų karių.

Australijoje buvo muzikas, menininkas, tautinių šokių vadovas, kad net šokių grupė vadinosi "Plūketas".

Teilsisi ramybėje!

Petras Juotka
ginklo draugas

Kpt. Juozas Ugianskis nugali kliūtį

Kpt. A. Malakauskas

A.A. KPT. ANTANAS MALAKAUSKAS

1977 m. rugpiučio 15 d., po ilgos ir sunkios ligos, iškeliavo negrįžtamai a.a. kpt. Antanas Malakauskas.

Paliko skausmo prislėgtą mylimą žmoną Izabelę Stankevičiūtę-Malakauskiene, dvi dukras — Danutę ir Elvyrą su šeimomis, penkis vaikaičius ir dvi seseris su šeimomis, gyvenančias Baltimorėje.

A.a. kpt. Antanas Malakauskas gimė 1906 m. gruodžio 30 d., JAV, Čikagoje. Vos keturių metų amžiaus, kartu su tėveliais, grįžo į Lietuvą, į Ozkabalių km., Vilkaviškio apskr. Vaikystę praleido tėvelių ūkyje ir subrendo į sąmoningą jaunuolį, nes tėveliai buvo apylinkėje šviesuoliai.

Baigęs Vilkaviškio gimnaziją, įstojo į Karo mokyklą, kurią 1929 m. sausio 1 d. baigė j. leitenanto laipsniu ir buvo paskirtas į 9 pėst. pulką Marijampolėje. 9 pėst. pulke ėjo įvairias pareigas. Būdamas kuopos vado pareigose buvo labai pareigingas ir pavyzdingas. 1937 m. buvo paskirtas pulko adjutantu ir šias pareigas ėjo iki pulko išformavimo.

1939 m. raudonajai armijai okupavus Lietuvą, 9 pėst. pulkas, kaip nepatikimas, buvo iš Marijampolės iškeltas. Prieš pat II Pasaulinį karą 9 pėst. pulkui esant Švenčionėlių poligone — Vilniaus krašte — po vieno nesėkmingo raudonųjų mitingo (buvo daug areštuotų, kareivių, puskarininkių ir karininkų), jų tarpe ir kpt. Antanas Malakauskas. Areštuotieji buvo laikomi Lukiškių kalėjime — Vilniuje. Kpt. Antanas Malakauskas, po 2 mėn. kankinimų ir tardymų, buvo paleistas į laisvę. Šias eilutes rašančiam teko jį sutikti prie kalėjimo vartų labai

išvargintą. Paklaustas apie kalėjimo laikotarpį — atsakė — buvo visko. Daugiau į kariuomenės eiles jis nebegrįžo.

Prasidėjus II Pasaul. karui, kpt. Antanas Malakauskas su šeima pasitraukė į Vakarų, iš čia emigravo į JAV ir apsisusto Waterbury, Ct. Waterburyje dirbo įvairių darbų iki išėję į pensiją. Deja, poilsio amžiumi neilgai tesidžiaugė, nes netikėta liga pakirto sveikatą ir atskyrė nuo mylimos šeimos. Kpt. Antanas Malakauskas priklausė LKVS "Ramovės" Waterburio skyriui ir kelis metus

buvo jo pirmininku, Liet. Bendruomenės Waterburio apylinkai, Lietuvių parapijai ir kt. Už sąžiningą ir kruopštų pareigų ėjimą jis buvo apdovanotas Dešimtmečio medaliu ir DLK Gedimino ordinu.

Šermeninėje, po rožinio, atsiveikino: LKVS "Ramovė" Waterburio skyriaus vardu Adolfas Čampė ir Liet. Bendruomenės Waterburio apylinkės vardu dr. Petras Vileišis.

Po gedulingų pamaldų, sugiedojus Lietuvos himną, a.a. kpt. A. Malakauskas buvo palydėtas į Waterburio lietuvių kapines. Gedulingas mišias aukojo ir į kapus palydėjo Waterburio lietuvių parapijos klebonas kun. Vilčiauskas. Mišių metu giedojo ramovėnas Jonas Brazauskas.

Karstą nešė Waterburio ramovėnai. Velionio karstas buvo pridengtas Lietuvos Trispalve, kuri buvo įteikta jo našlei. Ilsėkis ramybėje.

Ne-tas

LAIŠKAI KARIUI

Kada nustosim niekinti savo krašto istorinę praeitį?

Pirmučiausiai, noriu priminti neginčytiną tiesą, kad Lietuvoje, imtinai iki valdovo Kęstučio mirties, niekas nežinojo ir negirdėjo ką reiškia žodis "karalius". Lietuvą valdė kunigai (ne šių dienų dvasiškiai), valdovai, viešpačiai. Kam reikėjo, tas žinojo, kad lenkų valdovas vadinosi "krul" (korol, šiandien mūsų žargone — karalius). Rusus valdė kniaziai, did. kniaziai (atseit — kuni-

A.A. Plk. ltn. JUOZUI UGIANSKIUI

mirus, jo sūnui plk. ltn. Romanui ir jo šeimai reiškiamo gilią užuojautą ir kartu liūdime

*L.K.V. Sąjunga "Ramovė"
Philadelphijos Skyrius*

Nepriklausomos Lietuvos Kariuomenės kapitonui, uoliam visuomenės veikėjui,

A.A. ANTANUI MALAKAUSKUI

mirus, jo žmoną Izabelę, dukteris Danutę ir Elvyrą su šeimomis, seseris Julę ir Genę, nuoširdžiai užjaučiame ir kartu liūdime

*L.K.V.S. "Ramovė"
Waterburio Skyrius*

gaikščiai), vėliau — carai. Vokiečiai valdė grafi, markgrafi, konungai (mūsiškai — kunigai), vėliau imperatoriai ir t.t. Visoj Vakarų Europoj viduramžiais ir kiek anksčiau vyravo lotynų kalba (valdovų susirašinėjimuose ir pas mokslo žmones). Taigi, kruliai, carai, keningai, kینگai ir mūsų valdovai visur ir visų buvo aukštinauti "Rex" titulu.

Taigi, mūsų valdovai: Mindaugas, Gediminas, Algirdas ir Kęstutis visoj europoj buvo žinomi kaip "Rex", lietuviškai — valdovas. Neužmirškim, kad žodžiai — kunigas (kunings), valdovas, viešpats — nuo pramžių mūsų bočių vartoti žodžiai. Nemanau, kad to nežinotų mūsų istorikai ir po seno vartotų klaidinantį žargoną. Jai šiandien kuriam nors svetimtaučiu aiškinam apie mūsų buvusią galingą D.L.K-ją, patikėkit, jis (jei kiek įdomaujasi pasauliu) vaizduotėj pagauna šį palyginimą: Luxemburgas, 998 kv. mylių, 347,000 gyv., jos pavadinimas — Grand Duchy of Luxemburg, t.y., mūsiškai tariant — didžioji kunigaikštija; arba Liechtenstein, 62 kv. ml., 22,983 gyv., jos pavadinimas — Principality of Liechtenstein, mūsiškai — kunigaikštija, valdoma princu. Monaco irgi kunigaikštija. Žinoma, nesąmonė būtų pradėti skelbti pasauliui, kad Lietuva buvo ne L.D.K. ir ne "Magnus Ducatus", bet valstybė, valdoma valdovų Rex titulais. Tą, ką per beveik 30 tremties metų kalėm savo jaunimui tremties mokyklose ir rašėme savo spaudoj ir per iškilmes svečiams-svetimtaučiams apie L.D. K-ą ir jos didž. kunigaikščius ir staigiai "sukt atgal" — nesąmonė! Panašu į šį mano rašinį teisingai vienas redaktorių prieš gerą dešimtmetį, grąžindamas tą mano rašinį atsakė, kad sutinkas su mano mintim, bet tą klaidą galima bus atitaisyti tik Lietuvai atgabus nepriklausomybę.

Bet vis tik ši-tą ir dabar galim ir privalom atitaisyti. Svarbiausiai, savo priaugančiai kartai šeštadieninėse mokyklose, savo spaudoje mesti lenkų mums primestą žargoną apie L.D. K-ją ir didž. kunigaikščius, ir aiškinti, kad Lietuva buvo valstybė (plg. vokiečių — Reich), valdoma valdovų (Rex) Mindaugo, Gedimino, Algirdo ir Kęstučio. Kęstučio sūnus Vytautas nebuvo valdovas, bet kentė kaip Jogailos, lenkų karaliaus, vasalas.

A. K., Čikaga

LIETUVIŲ DIENOS

"Lietuvių Dienų" žurnalo rugsėjo mėn. numeris skirtas paminėti Brigados Generolą Joną Černių, mi-

rusį š.m. liepos 3 d. Viršelį puošia jo nuotrauka.

Gen. St. Raštikis pateikia mirusiojo nekrologą, aprašydamas jo karinį ir civilinį išsimokslinimą, karinę ir valstybės tarnybą. Gausu iliustracijų iš gen. J. Černiaus gyvenimo ir to laikotarpio politinių momentų.

Kun. J. Prunskis rašo apie dail Pr. Baltuonio medžio šaknų meniškus darbus.

Pateikiama Bernardo Brazdžionio tekstas kantatai "Laša laiko lašai".

Aprašomas atsiveikinimas su dr. Vytauto Dambra, dirbusiu Caracas Venecueloje, jo perkėlimo į Salvador, JAV ambasados patarėju, proga. Dramos Festivalio, įvykusio To-

ronte svarbesnių momentų pavaizdavimas nuotraukomis.

Beletristikoje randame Louis Couperus apysaką "Psiche" — Zentos Tenisonaitės vertimas.

Anglų kalbos dalyje pateikiama sen. B. Dole kalba, pasakyta senate ginant Lietuvos ir kitų kraštų laisvę.

Įdomi Ukrainos pašto ženklų istorija, ir kiti rašiniai įvairiais klausimais.

"Lietuvių Dienas" leidžia Antanas Skirius, redaguoja redakcinė kolegija. Metinė prenumerata nuo ateinančių metų 15 dol.

Adresas: 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029.

Nusiųskite savo adresą, gausite keletą numerių susipažinimui.

U.S. POSTAL SERVICE STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION (Required by 39 U.S.C. 3685)			
1. TITLE OF PUBLICATION K A R Y S		2. DATE OF FILING Sept. 9, 1977	
3. FREQUENCY OF ISSUE Published monthly except July & August	A. NO. OF ISSUES PUBLISHED ANNUALLY 10	B. ANNUAL SUBSCRIPTION PRICE \$ 10.00	
4. LOCATION OF KNOWN OFFICE OF PUBLICATION (Street, City, County, State and ZIP Code) (Not printers) 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY, 11207 Kings County			
5. LOCATION OF THE HEADQUARTERS OR GENERAL BUSINESS OFFICES OF THE PUBLISHERS (Not printers) 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY, 11207 Kings County			
6. NAMES AND COMPLETE ADDRESSES OF PUBLISHER, EDITOR, AND MANAGING EDITOR PUBLISHER (Name and Address) Zigmas Raulinaitis, 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY, 11207 EDITOR (Name and Address) S a m e MANAGING EDITOR (Name and Address)			
7. OWNER (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual must be given.)			
NAME		ADDRESS	
Lithuanian Veterans Association "Ramovė", Inc.		341 Highland Blvd. Brooklyn, NY, 11207 Kings County	
8. KNOWN BONDHOLDERS, MORTGAGEES, AND OTHER SECURITY HOLDERS OWNING OR HOLDING 1 PERCENT OR MORE OF TOTAL AMOUNT OF BONDS, MORTGAGES OR OTHER SECURITIES (If there are none, so state)			
NAME		ADDRESS	
N o n e			
9. FOR COMPLETION BY NONPROFIT ORGANIZATIONS AUTHORIZED TO MAIL AT SPECIAL RATES (Section 132.122, PSN) (The purpose, function, and nonprofit status of this organization and the exempt status for Federal income tax purposes (Check one))			
☐ HAVE NOT CHANGED DURING PRECEDING 12 MONTHS		☐ HAVE CHANGED DURING PRECEDING 12 MONTHS (If changed, publisher must submit explanation of change with this statement.)	
10. EXTENT AND NATURE OF CIRCULATION	AVERAGE NO. COPIES EACH ISSUE DURING PRECEDING 12 MONTHS	ACTUAL NO. COPIES OF SINGLE ISSUE PUBLISHED NEAREST TO FILING DATE	
A. TOTAL NO. COPIES PRINTED (Net Press Run)	1520	1550	
B. PAID CIRCULATION 1. SALES THROUGH DEALERS AND CARRIERS, STREET VENDORS AND COUNTER SALES	121	151	
2. MAIL SUBSCRIPTIONS	1318	1343	
C. TOTAL PAID CIRCULATION (Sum of 10B1 and 10B2)	1439	1494	
D. FREE DISTRIBUTION BY MAIL, CARRIER OR OTHER MEANS SAMPLES, COMPLIMENTARY, AND OTHER FREE COPIES	14	14	
E. TOTAL DISTRIBUTION (Sum of C and D)	1453	1508	
F. COPIES NOT DISTRIBUTED 1. OFFICE USE, LEFT OVER, UNACCOUNTED, SPOILED AFTER PRINTING	67	42	
2. RETURNS FROM NEWS AGENTS	---	---	
G. TOTAL (Sum of E, F1 and 2—should equal net press run shown in A)	1520	1550	
11. I certify that the statements made by me above are correct and complete.		SIGNATURE AND TITLE OF EDITOR, PUBLISHER, BUSINESS MANAGER, OR OWNER Zigmas Raulinaitis, EDITOR	
12. FOR COMPLETION BY PUBLISHERS MAILING AT THE REGULAR RATES (Section 132.121, Postal Service Manual)			
39 U. S. C. 3626 provides in pertinent part: "No person who would have been entitled to mail matter under former section 4359 of this title shall mail such matter at the rates provided under this subsection unless he files annually with the Postal Service a written request for permission to mail matter at such rates."			
In accordance with the provisions of this statute, I hereby request permission to mail the publication named in Item 1 at the phased postage rates presently authorized by 39 U. S. C. 3626.			
SIGNATURE AND TITLE OF EDITOR, PUBLISHER, BUSINESS MANAGER, OR OWNER Zigmas Raulinaitis, EDITOR			

AUKOJO KARIUI:

Rugsėjis, 1977

\$190.00:

LKVS "Ramovė" Clevelando Sk.

\$50.00:LŠST "St. Butkaus" š. kp., Detroit, MI
"T.T." paremti**\$30.00:**

Sutkus Vik., Vokietija

\$15.00:

Puzinas, J., Dr., Chicago, IL

\$5.00:Čeputis Kl., Muskegan, MI
Gedmintas Vl., Worcester, MA
Girdzevičius Ig., S.S. Marie, Canada**\$3.00:**

Rev. prof. dr. P. Ragažinskas, Ce

\$2.00:

Byla J., Waterbury, CT

**Gen. Povilo Plechavičiaus monografijos
leidimą parėmė:****\$300.00:**

Alina Veigel - Plechavičiūtė

\$10.00:Joana ir Steponas Kęsgaila, Montreal,
Canada**\$50.00:**

Alfonsas Gailius, Cicero, IL

\$25.00:

Rev. prof. dr. P. Ragažinskas, Central, NM

*Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!***PASAULIO LIETUVIŲ DIENOS***Lietuviais esame mes gimę,
Lietuviais turime ir būt!*

1978 m. birželio 28 — liepos 3 d.d. Toronte, Kanadoje ruošiamos Pasaulio Lietuvių Dienos (PLD). PLD apima trys atskiri renginiai:

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Seimas
V-ji Kanados ir JAV lietuvių Dainų Šventė, ir
Pasaulio Lietuvių Sportinės Žaidynės.

1978 m. sukanka 60 metų nuo Lietuvos valstybės nepriklausomybės atstatymo ir 40 metų nuo Tautinės Olimpiados Kaune. Pasaulio Lietuvių Dienos ir padės iškilmingai atšvęsti kiekvienam lietuviui taip brangias ir istorines sukaktis.

Nuo amžių lietuvis visada išliko lietuviu ir ryškiai savo būdu ir kultūra išsiskyrė iš kaimyninių tautų. Teisė turėti savitą valstybinę ir tautinę santvarką buvo laimima ir palaikoma sunkiomis kovomis. Kova už lietuvių teises pavergtoje tėvynėje ir šiaudien didvyriškai tebevyksta. Lietuvis visais amžiais reikalavo savo teisių, bet lygiai jas pripažino ir kitiems. Pasaulio Lietuvių dienos ir turėtų tapti galinga, gausia ir didinga demonstracija už lietuvių teises, už lietuvišką kultūrą ir tikėjimo laisvę pavergtoje tėvynėje. Todėl mes ir kviečiame visus lietu-

vius ruošti į Pasaulio Lietuvių Dienas Toronte, Kanadoje. Mes užtikriname Toronto lietuvių svetingumą.

Netenka nei minėti, kad PLD surištos su didelėmis išlaidomis. Todėl Pasaulio Lietuvių Dienų Organizacinis Komitetas ir skelbia Pasaulio Lietuvių Dienų vąjį. Prašome ateiti į talką su aukomis, kai bendruomenės apylinkių, sporto klubų, chorų vadovai į Tamstas kreipsis. Pasaulio Lietuvių Dienos turi parodyti saviems ir svetimiams, kad lietuviškasis solidarumas reiškiasi darbais ir auka.

Pasaulio Lietuvių Bendruomenė yra tikrasis ir nuolatinis ryšys, kuris jungia lietuvių su lietuviu. Tik tampri ir sava bendruomeninė dvasia gali laiduoti Pasaulio Lietuvių Dienų sėkmingumą. Ypač tėvai ir globėjai prašomi siųsti lietuviškąjį jaunimą, nes užmegzti ryšiai, pažintys bei lietuviška aplinkuma ves į šviesesnę ir lietuviškesnę ateitį.

*Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdyba
JAV Lietuvių Bendruomenės Krašto Valdyba
Kanados Lietuvių Bendruomenės Krašto Valdyba
Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Seimo Organizacinis
Komitetas*

*V-sios Kanados ir JAV Lietuvių Dainų Šventės
Org. K-tas
Pasaulio Lietuvių Sportinių Žaidynių Organizacinis
Komitetas
Pasaulio Lietuvių Jaunimo Sąjungos Valdyba*

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Cekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.